

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Diplomová práce

2022

Bc. Jana Emilie Veselovská

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Reprezentace dobrovolné bezdětnosti v online médiích

Diplomová práce

Autor práce: Jana Emilie Veselovská

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 5. 2022

Jana Emilie Veselovská .....

Bibliografický záznam

VESELOVSKÁ, Jana Emilie. *Reprezentace dobrovolné bezdětnosti v online médiích*. Praha, 2022. 88 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.

Rozsah práce: 157 888 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá mediální reprezentací dobrovolné bezdětnosti. Publikované studie problematiku dobrovolné bezdětnosti rámcují spíše z hlediska sociologického či psychologického, v mediálním kontextu není toto téma příliš zastoupeno. Jelikož se již existující mediální analýzy zaměřovaly na tištěná média, tato práce je zacílena na odlišný typ, a to na online média. Téma dobrovolné bezdětnosti je ve společnosti stále vnímáno jako kontroverzní a svůj podíl na tom mají společenské normy. Ačkoliv pojetí rodiny a rodičovství prošlo značným vývojem, zdá se, že zakořeněné normy ohledně rodičovství stále přetrvávají, na což poukázaly i předchozí studie. Média tvoří nedílnou součást našeho každodenního života, ovlivňují naše myšlení a způsob, jakým nahlížíme na svět kolem sebe a mohou tyto normy posilovat či oslabovat. Cílem této práce je zmapovat, jakým způsobem média dobrovolnou bezdětnost reprezentují, a jakým způsobem zobrazují dobrovolně bezdětné.

Abstract

This diploma thesis deals with the media representation of voluntary childlessness. Published studies frame the issue of voluntary childlessness from a sociological or psychological point of view; in the media context, this topic is not much represented. As the existing media analyzes focused on print media, this work is focused on a different type – online media. The topic of voluntary childlessness is still perceived as controversial in society and social norms play a part in this. Although the concept of family and parenthood has evolved considerably, entrenched norms of parenthood still persist, as previous studies have shown. The media are an integral part of our daily lives, influencing our thinking and the way we look at the world around us, and they can strengthen or weaken these norms. The aim of this work is to map how the media represent voluntary childlessness and how they portray voluntary childless people.

Klíčová slova

Česká online média, dobrovolná bezdětnost, environmentální antinatalismus, norma mateřství, odmítání mateřství, odmítání otcovství, rodina

Keywords

Czech online media, voluntary childlessness, environmental antinatalism, norm of motherhood, rejection of motherhood, rejection of fatherhood, family

Title/název práce

Representation of Voluntary Childlessness in Online Media

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Lence Vochocové, Ph.D. za podněty a připomínky při tvorbě této diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	3
TEORETICKÁ ČÁST	5
1 Rodina	5
1.1 Vymezení pojmu rodina.....	5
1.2 Proměny podoby rodiny od tradiční k postmoderní.....	6
1.3 Charakteristika současné české rodiny	9
2 Rodičovství.....	13
2.1 Vymezení pojmu rodičovství.....	13
2.2 Proměny v pojetí rodičovství.....	14
2.3 Rodičovství a gender	15
2.3.1 Mateřství a jeho kulturní vývoj	15
2.3.2 Otcovství a jeho kulturní vývoj.....	17
2.3.3 Modely rozdělení rolí v rodině	19
3 Dobrovolná bezdětnost	21
3.1 Konceptualizace bezdětnosti	21
3.2 Organizace a hnutí za dobrovolnou bezdětnost.....	24
3.3 Internetové komunity dobrovolně bezdětných	24
3.4 Antinatalismus vs. klimatická krize.....	25
4 Rešerše dosavadních výzkumů na téma dobrovolné bezdětnosti a na témata související	27
4.1 České publikace	27
4.2 Zahraniční publikace	31
VÝZKUMNÁ ČÁST	35
5 Metodologie.....	35
5.1 Kvalitativní výzkum – zakotvená teorie.....	35
5.2 Výzkumné otázky	36
5.3 Výběrový soubor	36
6 Výsledky výzkumu	38
6.1 První analyzované období – články z let 2008 až 2013	38
6.1.1 Centrální kategorie: Dobrovolná bezdětnost jako otázka autenticity žen	38
6.1.2 Kategorie: Dobrovolně bezdětní muži – mlčící minorita.....	39
6.1.3 Kategorie: Rodičovství a děti optikou (nejen) dobrovolně bezdětných.....	41

6.1.4	Kategorie: Odmítání mateřství: projev (nezdravého) individualismu nebo vrozená dispozice?.....	44
6.1.5	Kategorie: Konfrontace s okolím – despekt, respekt a strategie.....	46
6.2	Druhé analyzované období – články z let 2014 až 2021	48
6.2.1	Centrální kategorie: Dobrovolná bezdětnost – dočasný trend či pozvolný nástup alternativní normy?	49
6.2.2	Kategorie: Dobrovolná bezdětnost a intervence mužů	50
6.2.3	Kategorie: Záchrana planety a vliv filozofie jako přidaná hodnota dobrovolné bezdětnosti?	51
6.2.4	Kategorie: Jiná doba – stejné stigma?.....	53
6.2.5	Kategorie: Dobrovolná bezdětnost jako vrozená dispozice.....	54
6.2.6	Kategorie: Žádný rodič je lepší než špatný rodič	54
6.2.7	Kategorie: Dobrovolná bezdětnost – osobní věc, osobní rozhodnutí.....	55
6.2.8	Kategorie: Děti – záruka životního štěstí, naplnění a spokojenosti?	57
7	Závěr.....	58
8	Summary.....	65
	Použitá literatura a zdroje.....	83

Úvod

Podnětem k volbě tématu mé diplomové práce byl rozhovor na české zpravodajské internetové televizi DVTV se zakladatelkou iniciativy *No Kidding Czech* Nikolou Šrubařovou. Video se záznamem rozhovoru¹ zveřejněné na facebookových stránkách DVTV vyvolalo velmi rozsáhlou diskusi čítající zhruba 5500 komentářů. Kromě zmíněného rozhovoru impulsy k výběru tématu práce vzešly i z názorových postojů některých jedinců z mého okolí. Mnozí z nich svou potenciální roli rodiče otevřeně a striktně odmítají, případně jsem se setkala i s tím, že daná žena na otázku ohledně budoucího početí raději odpoví, že děti mít nemůže, než aby musela vysvětlovat, že děti ve skutečnosti vůbec nechce. Tato taktika je spojena s předpokladem možného nepochopení takového životního postoje a tázaná žena se touto strategií případné konfrontaci raději vyhýbá.

Téma dobrovolné bezdětnosti tak ve společnosti stále vyvolává značnou kontroverzi, koliduje se zakořeněnými kulturně-sociálními normami a představami o přirozené roli ženy a rodičovství obecně. Významným faktorem, který tyto normy, představy a postoje posiluje či oslabuje, je způsob, jakým je téma dobrovolné bezdětnosti a případně i rodičovství prezentováno v médiích. Média tvoří každodenní součást našeho života, reflektují svět okolo nás, ale zároveň ho ovlivňují a přetvářejí, ovlivňují naše vnímání světa, to, o čem přemýšlíme a co považujeme za normální. Mediální realita je tedy určitou dimenzí sociální reality a objevují se v ní stereotypy. Určitá témata jsou zobrazována stále stejným opakujícím se způsobem, což je podmíněno jak mediální logikou, tak dominantní ideologií dané společnosti. Tím může docházet k zakotvení různých společenských postojů k zobrazovaným tématům. Mezi takovými stereotypy jsou i genderové stereotypy. Některá témata s sebou nesou silně zakořeněné kulturně-sociální postoje a potenciální snaha je skrze média změnit nebo alespoň ovlivnit se nejeví jako snadný úkol. Dle Halla (1997) dokonce narážky na stereotypy, ač se záměrem je vyvrátit, tyto stereotypy paradoxně vyvolávají a přispívají k vytváření „jinakosti“ (v angl. *othering*).

Cílem této diplomové práce je prozkoumat, jakým způsobem je ve vybraných českých zpravodajských médiích reflektována problematika dobrovolné bezdětnosti. Obecně není toto téma v rámci mediální reprezentace příliš zastoupené a již existující

---

¹ Na facebookových stránkách DVTV byl nejprve zveřejněn úryvek rozhovoru a týž den později další příspěvek s odkazem na plnou verzi videa. Ta je ke shlédnutí přímo na stránkách *DVTV.cz*. Rozhovor vedla Daniela Drtinová.

výzkumy se převážně zabývají příčinami a důvody k tomuto postoji zejména z hlediska sociologického, psychologického a ekonomického.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Rodina

Než přistoupím k problematice bezdětnosti, respektive bezdětnosti dobrovolné, uvedu nejprve možné výklady pojetí rodiny, rodičovství, mateřství a otcovství a proměnu jejich vývoje v čase. Pokud nahlédneme do minulosti na prapůvodní význam rodiny, zjistíme, že byl vázán zejména na ekonomiku.

1.1 Vymezení pojmu rodina

Rodinné vztahy byly po staletí výhradně spojovány s vlastnictvím a autoritou. Ve starověkém Řecku znamenalo *oikos* označení pro rodinu, majetek, ale též bydliště. Z něj pak vzešlo slovo ekonomie. Jelikož bylo vlastnictví původně spojováno s rodinou, tak rodinná ekonomie byla i první ekonomii, kterou naše kultura znala. Aristoteles pro rodinu stanovil tři základní elementy: mužský, ženský a služebný. Z latiny posléze pro rodinu vzešlo slovo *familia*, jež bylo převzato germánskými a románskými jazyky. Pro Římany toto slovo neznamenovalo označení pokrevních vztahů, ale majetku domácnosti (domu, pole, peněz a otroků). Latinské slovo *famulus* (v překladu sluha) odkazuje na formu sňatku mezi plebejci ve starém Římě, kdy si muž koupil ženu, ta byla právně v jeho vlastnictví, tedy se stala jeho majetkem a byla označována jako *familia*. (Collins 1985)

Sociologický slovník (Jandourek 2001) definuje rodinu jako formu dlouhodobého soužití osob spojených příbuzenstvím mezi jehož další znaky patří: společné bydlení, společná produkce a konzumování statků a příslušnost ke společné příbuzenské linii.

Dle Matouška (2003, str. 3) je rodina „základní jednotkou každé lidské společnosti“ a je „biologicky významná pro udržení lidstva“. Možný (2006, str. 114) předkládá širší vymezení – rodinu definuje jako „institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti“ či jako „společností uznávaný způsob, jak mít a vychovávat děti“ a dodává: „Párová monogamická rodina je kulturním ideálem západní civilizace. S měnící se funkcí rodiny ve společnostech pozdní moderny stává se však její praxí seriální monogamie, tedy několik následných monogamických párových soužití za život. Jedno, ale případně postupně i několik z nich získává právní status manželství se všemi z toho plynoucími právními, majetkovými a hereditárními důsledky. Manželská rodina je považována za integrální součást moderní doby našeho civilizačního okruhu a za jednu

z klíčových institucí, jež mu otevřely cestu k rozvoji a prosperitě“ (Možný 2006, str. 114-115).

1.2 Proměny podoby rodiny od tradiční k postmoderní

Počátky lidské párové rodiny Novák (2013) datuje do doby 500 000 let př. n. l. a charakterizuje ji „*péčí a genderovou spoluprací při ochraně dětí*“. Kolem roku 8 000 př. n. l. již vznikaly složitější příbuzenské vztahy, ve kterých disponovali hlavní autoritou muži. Později, v Egyptě a Mezopotámii kolem let 3 000 př. n. l. a v Číně a Řecku asi 600 let př. n. l., byly rodové systémy nahrazeny domácnostmi, opět s muži-otci v dominantních rolích (Novák 2013).

Možný (2006, str. 14) konstatuje, že ze sociologického hlediska byla rodina dlouhou dobu „*příkladem morfostatické instituce*“ – ta umožňovala společenskému systému, aby byl dynamický a zároveň „*brání společenský systém před chaosem a zhroutilím*“. Jak pro obyčejný lid, tak pro vědce symbolizovala dle Možného (2006) stabilní prvek. Již v nejstarších spisech (např. od Konfucia, posvátné židovské knihy či indický spis *Rgvéda*) byl kladen důraz na plnění rodinných závazků za účelem udržení „*síly společnosti*“ (Možný 2006).

Povaha rodiny se postupně měnila z tradiční přes moderní až po postmoderní. Tradiční rodina byla charakteristická svým pevným hierarchickým uspořádáním, které koexistovalo v souladu s hierarchií společenských celků. Vyjádření respektu k moci hlavy rodiny představovalo analogii respektu k moci vládnoucího panovníka (Možný 2006).

Dle Evelyne Sullerot (1998) byla na konci 40. let Evropa inspirována rodinným modelem ze Švédska vyznačujícím se velkou mírou sňatečnosti a nízkým věkem novomanželů, bez většího rozdílu ve městech či na venkově. Po roce 1950 v tehdejší Československu stoupala ekonomická aktivita žen a v důsledku toho vznikala kolektivní zařízení za účelem péče o děti. V další fázi se k vysoké sňatečnosti přidala i relativně vysoká míra plodnosti. Z demografického hlediska byla situace v Československu obdobná jako ve východoevropských zemích. (Sullerot 1998)

V polovině 60. let to bylo dle Sullerot (1998) opět Švédsko, ze kterého vzešel další rodinný model, jenž se rozšířil do Evropy (zejména západní a poté jižní). I přes vysokou životní úroveň a minimální nezaměstnanost se ve veřejném mínění společnosti objevil

pesimismus spojený s výhledy do budoucna, což mělo za následek pokles porodnosti. Možný (2006) označuje 60. léta v Evropě a USA jako období nástupu nové generace, která začala prosazovat odlišné hodnoty. Možný (2006, str. 21) dále uvádí, že na tradiční rodinu bylo zejména vlivem marxismu a feminismu nahlíženo jako na „*ideologický, utlačující koncept*“ a její podstata se postupně měnila. Možný (2006) následně předkládá výčet změn: například předmanželský sex se stal všeobecně legitimní záležitostí; navzdory novým prostředkům regulace reprodukce (hormonální antikoncepce, nitroděložní tělísko, vasektomie apod.) stoupl počet nemanželských dětí; slábl vliv rodiny ve výběru partnera či partnerky; oslabilo i křesťanské pojetí manželství jako nezrušitelné instituce a bylo nahrazeno modelem manželství jako občanské smlouvy, což mělo za následek růst počtu rozvodů a opakované vstupy do manželství; vznikaly speciální instituce (např. školy, nemocniční a sociální zařízení), formální organizace a dělba práce – to vytěsnilo tradiční funkce rodin a ponechány byly pouze konzum, zábava a citové bezpečí. Smysl rodiny jako pojistky procesu reprodukce narušila masově dostupná antikoncepce, která měla později od poloviny 70. let podíl na poklesu porodnosti. A v neposlední řadě dle Možného (2006) pro ženy nabyla na důležitosti jejich profesní kariéra, čímž byl narušen dosavadní komplementární model mužských a ženských rodinných rolí. Všechny tyto proměny dle Možného (2006) zásadně oslabilo archetyp stability. Na to však dle Československo v 70. letech zareagovalo finančními opatřeními na podporu mladých rodin s dětmi a porodnost na nějaký čas opět významně vzrostla.

Rodina a její hodnota však slábla i kvůli vzniku nových institucí zastupujících funkce rodiny. Sullerot (1998) hovoří o výrazné změně hodnot a společenské morálky. Rodina již nebyla základním prvkem společnosti, tím byl jednotlivec a to (vlivem vzrůstajících tendencí emancipace) bez ohledu na pohlaví. Počet uzavíraných sňatků klesl, porodnost též, rozvodovost stoupla. Švédský model 70. let se však prezentoval svou moderností a prosazoval myšlenku partnerského spoluzití – to mělo snížit rozvody. V praxi se však ukázal pravý opak – větší rozpad volných soužití než manželství, narůstající počet mimomanželských dětí, zvyšující se počet matek samoživitelek. Beck a Beck-Gernsheim (1995) v této souvislosti zmiňovali kolizi mezi láskou, rodinou a osobní svobodou. Společnost označili za „rizikovou“. Volnost a nezávislost je dle nich základní podmínkou pro vyhovění požadavkům tržní modernity. Moderní společnost je tak společností jedinců bez rodin a dětí a již neplatí, že rodina je základem společnosti.

90. léta zaznamenala dynamické změny v rodinném a reprodukčním chování mladé generace – oddalování sňatků a porodů a tendence k racionalizaci manželství a rodičovství s ohledem na ekonomické podmínky (Kraus 2015). Tradiční a normativní obraz nukleární rodiny (tedy muže, ženy a dětí) s genderově rozdělenými povinnostmi však podle Nováka (2013) přesto setrvává. Novák (2013) poukazuje na to, že model odlišných a navzájem se doplňujících rolí se odráží i ve filozofii, konkrétně v makrosociologickém přístupu – strukturálním funkcionalismu. V této souvislosti Novák (2013) pouze konstatuje, že se tento model stal terčem feministicky zaměřené kritiky – ta akcentovala absenci aspektu individuality a vytýkala mu přílišnou rigiditu.

Dnešní postmoderní rodina si dle Krause (2015) sice zachovává svou monogamii, ale jedná se spíše o monogamii sériovou, a to ještě ve smyslu partnerství, nikoliv manželství. Kraus (2015) vysvětluje, že tyto proměny souvisí s tzv. sekularizací² rodiny. Rodina ztrácí aspekt celoživotního svazku, což též souvisí i s postoji určitých skupin lidí, kteří hovoří o tom, že „na partnerství nepotřebují žádný papír“. Dalším zajímavým faktem je i průměrně větší počet dětí u sezdaných párů než u párů v nesezdaném soužití. Kraus (2015) popisuje tzv. sekulárně liberální model, ve kterém je manželství prostředkem k dosažení pohodlí, což má za důsledek větší počet rozvodů v případech, kdy se tohoto pohodlí skrze manželství nedostává.

Kromě výše popsaného modelu dle Krause (2015) hraje roli i fenomén *singles* – ten je spojen s postojem vůči rodině jako k instituci, která omezuje osobní svobodu. Tradiční definice rodiny, tedy ve smyslu manželského a pokrevního svazku, koliduje s konceptem „pouhého“ soužití lidí. Provažník (1989) poukazuje na sporné překrývání pojmů rodina, manželství a domácnost. Logiku vidí v osvojení užívání definice rodiny vycházející ze zákona. Zákon o rodině a ani občanský zákoník však definici rodiny neobsahuje. *Pedagogický slovník* (Průcha et al. 2009) uvádí pojem nukleární rodiny, tedy rodiče a děti, jako nejběžnější model rodiny. Dále zmiňuje významné variability tohoto modelu, a to zejména během několika posledních dekad. Tyto proměny implikují tendence pohlížet na rodinu jako na sociální skupinu, která sdílí domov, uspokojuje své potřeby a pečuje o děti.

---

² Výklad dle *Velkého sociologického slovníku* (Petrušek et al. 1996): Příklon k pozemskému světu, odklon od náboženství, resp. církve. V tomto kontextu chápáno jako procesy emancipace širokých vrstev obyvatelstva od náboženských představ a života podle náboženských pravidel.

Pojem rodina je spojován s tradičními funkcemi a rolemi, které však v soudobé společnosti oslabují – dochází k erozi rodiny, a to jak ve smyslu její podstaty, tak i ve smyslu pojmového vymezení. Giddens (2000) pro tento fakt užívá označení *shell institution* (v překladu „skořápková“ instituce).

1.3 Charakteristika současné české rodiny

Mechanismy a příčiny proměn podoby rodiny se staly předmětem zkoumání a úvah různých sociologů. Současná podoba rodiny je podle nich odrazem transformace společnosti jako takové, což je z mého pohledu smysluplný a logický náhled. Nicméně v tvrzeních některých sociologů (např. u Mühlpachra (2008)) spatřuji spíše tendence označovat za „viníky“ těchto změn jednotlivce a v podstatě jim vyčítat individualismus.

Proměna rodiny do současné podoby podle Mühlpachra (2008) úzce souvisí s proměnami ve společnosti obecně. Současnou společnost významně charakterizuje individualismus a dynamismus. Individualismus v pojetí Mühlpachra (2008) nabývá pejorativní příznačnosti, neboť jej spojuje s přemrštěnou a nevyváženou touhou po osobní svobodě, individuálních lidských právech, s ekonomickým sobectvím a atomizací společnosti, což může vést až k tzv. modernímu titanismu – namísto přizpůsobování se něčemu, co již existuje, je upřednostňována změna. V tomto, dle jeho slov, bezuzdném individualismu je jediným pravidlem porušování pravidel. V souvislosti s potřebou individuální svobody podobně i Fukuyama (2006) hovoří o společnosti, která převrací normy a pravidla. Toto jednání podle něj ale ústí v dezorientaci, izolovanost a neschopnost plnit společné cíle a úkoly.

Dynamismus Mühlpachr (2008) spatřuje ve vnitřní tendenci společnosti a jednotlivců k samovývoji. Tento vývoj je stále rychlejší a v důsledku je zdrojem stresů. Podrývá tradiční uspořádání společnosti a destabilizuje koncept rodiny. „*Rodina se tak stává místem, kde se s několikerými rozdílnými ambicemi trvale žongluje mezi požadavky povolání, tlaky na vzdělání, povinnostmi vůči dětem a jednotvárnou domácí prací*“ (Beck 2004, str. 118). V důsledku toho lze hovořit o tzv. dočasně sjednaných rodinách a možnostech revidovat svá rozhodnutí. Beck (2004) a např. i Možný (2002) podotýká, že rodičovství je posledním vztahem, který je nezrušitelný. „*Instituce rodičovství se rozpadá v konflikt mezi mateřstvím a otcovstvím a děti s oněmi jim vlastními intenzivními vazbami, které se dnes stávají něčím anachronickým, jsou posledními partnery, kteří neodcházejí*“ (Beck 2004, str. 180).

Ve výše uvedených tvrzeních spatřuji konflikt norem, zažitých tradic a nových společenských procesů, jenž tyto normy a tradice narušily. Za hybatele společenských změn považuji spíše ekonomickou a politickou sféru. Společnost a jednotlivci tak musí reagovat mj. i na změnu nároků, které jsou na ně v rámci těchto změn kladeny a v důsledku toho přehodnocují i své plány ohledně založení rodiny. A pokud společnost vyznává určité normy, které jsou ale sociálním konstruktem, nelze očekávat, že tyto normy zůstanou stejné, když se i sama společnost mění. Odborníci sice konstatují, že se věci změnily, nicméně kolektivní vědomí toho, co je správné a společensky žádoucí, se zdá, stále přetrvává.

Fukuyama (2006, str. 48) podává výčet hlavních faktorů, které největší měrou ovlivnily reprodukci, rodinu a vztahy mezi mužem a ženou obecně: již zmíněný individualismus, dynamika společnosti (tj. proměny norem a hodnot) a konzumní styl života.

Za další charakteristický znak společnosti 21. století považuje Keller (1999, str. 18) ztrátu zodpovědnosti: „*To, co nám nabízí postmoderní filmový pás propagující za pomoci spousty bezvadných triků nezodpovědný přístup ke světu, není ani v nejmenším odtrženo od reality.*“ Dle Krause (2015) přejímal stát v době socialismu určité formy odpovědnosti (zisk bytu a práce, vznik institucí za účelem péče o děti a jejich výchovu), nabízel jistoty a dával tím člověku relativní svobodu – to však bylo podmíněno loajalitou vůči státu. Pozdní kapitalismus naproti tomu odpovědnost přenechává jednotlivým členům společnosti, stát nic negarantuje. Svobodu si dle Krause (2015) člověk musí vydobýt skrze svůj úspěch, což mu následně generuje perspektivu a bohatství. Tento mechanismus se promítl do statistických ukazatelů – po roce 1989 dramaticky klesla sňatečnost a porodnost. K tomu se přidala i ještě zhoršená situace ohledně vlastnictví bytů a celkový kolaps bytové výstavby.

Kraus (2015) popisuje, že celková situace měla dopad na rodinné chování – základním problémem se stala schopnost využít „*čas na rodinu*“. Namísto toho, aby rodina člověka obohacovala, spíše ho vyčerpává. Nastoupila tzv. „sendvičová generace“, která musela být schopna skloubit dvojí péči – o své vlastní děti i o své rodiče. Komplikovaná situace implikovala sociální deviace (např. zadluženost, kriminalitu, alkoholismus, bezdomovectví apod.) a nezaměstnanost.

Kraus (2015) se snaží přiblížit některé základní ukazatele určující životní styl současné rodiny. Z hlediska demografického vývoje dochází k přirozenému úbytku obyvatel a zrychlujícímu se procesu stárnutí populace. Dále se u žen i u mužů zvyšuje průměrný věk

vstupu do manželství a výrazně poklesla porodnost. Na dítě bývá dle Krause (2015) oběma rodiči nahlíženo jako na překážku v profesním růstu a vlastní seberealizaci, což se odráží i v počtu narozených dětí – dvoukariérová partnerství mívají méně dětí než partnerství jednokariérová. Např. v Itálii se objevuje čím dál častější postoj k rodičovství jako k příliš složité roli a život bez dětí se jeví jako snazší.

Dalším ukazatelem je dle Krause (2015) demokratizace rodinného života jako výsledku dlouholetého procesu ženské emancipace. Tato emancipace se promítla do vyšší vzdělanosti a kvalifikovanosti žen. Proměnila se hodnotová orientace, charakter rodičovských rolí a v důsledku toho oslabil i autoritativní status muže-otce.

Lze tedy tvrdit, že Kraus (2015) za změnou pojetí rodiny spatřuje též jako Mühlpachr (2008) obecnou změnu společnosti, navíc ale akcentuje vliv žen. Jedním z hybatelů tak podle něj byla ženská emancipace, která v podstatě narušila stereotypní roli muže a ženy v rámci rodiny. Tím, že pro ženy začala být jednou z priorit realizace na trhu práce, zeslabil tím ve svém důsledku i hodnotu a funkčnost rodiny. Kraus (2015) poukazuje na obecnou nevýhodnou pozici dětí, na které mají důsledky všech společenských změn a procesů klíčový dopad – ovlivňují jak jejich samotnou existenci, tak kvalitu jejich života.

Významným aspektem ovlivňujícím současnou podobu rodiny je její sociálně-ekonomická situace. Rodina zčásti formuje „lidský kapitál“ a utváří samostatnou ekonomickou jednotku. Rozdílná sociálně-ekonomická situace diferencuje společnost a rodiny, pohybujeme se na škále od chudoby až po nadměrný blahobyt, což determinuje rozdílný životný styl, který má dopad zejména na děti (Kraus 2015).

Dochází k dezintegraci rodinného života: „*Rodina se stává spíše jakýmsi průchozím prostorem a její členové žijí spíše vedle sebe než spolu*“ (Kraus 2015, str. 33). Lze tedy hovořit o menší míře společně stráveného času, o problémech v komunikaci mezi členy rodiny a ve výsledku o narušení celkového sociálně-psychického klimatu rodiny. I tento bod se negativně podepisuje především na dětech.

Kromě dezintegrace Kraus (2015) do výčtu přidává i izolovanost rodin. Nejen, že se zmenšuje počet členů rodin, ale zároveň se zeslabují i vazby mezi nimi, což způsobuje celkovou destabilizaci a atomizaci.

Jako poslední bod uvádí Kraus (2015) generační problémy, do kterých se promítly změny společenského klimatu. Např. vztah prarodičů a vnoučat a reciproční role procesu učení – vzhledem k rychlému technologickému pokroku mohou být i vnoučata v roli učitelů svým prarodičům, což může vyvolávat konflikty z důvodu neochoty ze strany prarodičů adaptovat se na tuto netradiční roli (Žumárová 2012). Delší setrvávání na trhu práce a odkládání odchodu do důchodu tenduje dle Krause (2015) k absenci prarodičů v procesu působení na děti. Z pohledu odlišných hodnot, postojů a životních zkušeností se vzájemná komunikace mezi generacemi stává složitější a obtížnější, může vyústit i ve věkovou segregaci.

I problematika rolí v rodině se mění vlivem procesu individualizace. Dle Potančoka (2010) nastává proměna v uvažování z „my rodiče a děti“ na „já a možná můj partner a případně děti“ či dokonce pouze „já a moje děti“. K individualizaci rodinného cyklu se přiklání i Možný (2006), tvrdí, že se z tohoto cyklu vytratil stereotyp a jednostrannost a místo nich nabývají na významu strategická rozhodnutí.

Jak již bylo naznačeno z postojů uvedených sociologů, za proměnou podoby rodiny stojí proměna společnosti obecně, a to i ve smyslu ekonomickém. Často je zmiňován obecný konflikt mezi prací a rodinou, ve kterém je péče a funkce rodiny upozaděna. Lidé sice zakládají rodiny, ale v rámci jiných povinností je péče o „rodinný krb“ odbývána. Kladu si ale otázku, zda problém nespočívá i v míře, v jaké ženy a muži (ne)následují genderové stereotypy. Ženy si v průběhu doby v podstatě vydobily své postavení v pracovní sféře, z čehož lze vyvozovat, že se chtějí realizovat i jinak, než pouze skrze péči o dítě a rodinu (viz kap. 2.3.1 a tradiční pojetí mateřské role). V jaké míře se ale proměnila pozice mužů na poli péče o rodinu? V tomto bodě můj pohled koreluje s pojetím Ulricha Becka (2004, str. 172), který konstatuje: „*Při generačním srovnání na tom ženy obecně nejsou špatně (mají dnes lepší vzdělání, a proto v zásadě také lepší perspektivy v povolání). Současně je ale v oblasti povolání předstihli jejich vlastní manželé, přibližně stejně vzdělání, a na ženách přitom v nezmenšené míře spočívá verdikt „doživotní domácí práce“.*“ Beck (2004) tak akcentuje přichylnost mužů k genderovému řádu – míra, v jaké se ženy zapojily do pracovní sféry je mnohem vyšší, než míra, v jaké se muži zapojili do rodinné sféry (ve smyslu péče či vykonávání domácích prací, tedy činností, které jsou v rámci stereotypních genderových rolí považovány za „typicky ženské“).

2 Rodičovství

2.1 Vymezení pojmu rodičovství

Možný (2006) o přechodu k rodičovství hovoří jako o nejvýznamnějším přechodu v rodinném cyklu a v životaběhu obecně a tvrdí, že na rodičovství mají principiálně všechny kultury společné požadavky, tzv. *teze minimálního zaopatření*: poskytnutí základní výživy, oblečení, ubytování, zdravotní péče a přístupu ke vzdělání.

Přechod k rodičovství spojuje Rossi (1968) se čtyřmi následujícími faktory:

1. *Silný kulturní tlak*: Ten působí zejména na ženy, jelikož jejich sociální status je z historického hlediska úzce svázán s mateřstvím a odmítání mateřství koliduje s tradičními kulturními předpoklady. Celoživotní bezdětnost dále ve společnosti vyvolává otázky (ať už vyslovené či nikoliv): Opravdu daná žena děti nechce? Nebo je mít nemůže? Či případně nenašla vhodného partnera, se kterým by je mohla počít? Navzdory možnostem antikoncepce byla dobrovolná bezdětnost po 2. světové válce pouze marginální společenskou volbou. Každá zdravá žena obvykle porodila alespoň jednoho potomka.
2. *Mimovolní přechod*: Početí zejména prvního dítěte bylo obvykle neplánovanou záležitostí. Druhá polovina 20. století se v české společnosti vyznačovala svatbami s těhotnými nevěstami a znamenala tak jiný způsob zakládání rodiny.³ Klád se důraz na ekonomickou nezávislost. 50. léta, která byla ve znamení socialismu, způsobila snížení sňatkového věku, návrat ke kapitalismu měl efekt opačný.
3. *Nerevokovatelnost*: Proces, kdy se člověk stane rodičem, je nevratný.
4. *Zlomový přechod*: Přestože se žena na mateřství může připravit z hlediska fyziologického, je zde znatelná absence přípravného období ve smyslu sociologickém.

---

³ Toto souvisí s tzv. *Hajnalovou linií* – pomyslná linie od Petrohradu k Terstu. Hajnal (1965) z historického hlediska definoval vzorce sňatkového chování ve státech Evropy. Západní část od této linie (tedy včetně ČR) se vyznačovala vyšším podílem svobodných lidí a manželství se uzavírala až ve vyšším věku. Naopak tomu bylo ve východní části.

2.2 Proměny v pojetí rodičovství

Dle Možného (2006) byla do 70. let 20. století problematika rodičovství z hlediska sociologického zkoumání víceméně upozaděna. Rodičovství však přestalo být ve společnosti samozřejmostí a přirozeností v důsledku nástupu feminismu a kritické sociologie. V průmyslově vyspělých zemích navíc poklesla i míra porodnosti – svou roli v tom sehrál i vynález antikoncepce, díky které mohly ženy regulovat, zda, kdy a kolik budou mít děti (Možný 2006).

Ze studie Haškové (2009) vyplývá, že rodičovství je v české společnosti stále považováno za nezbytnou součást plnohodnotného života. Do budoucna však předpovídá toleranci bezdětnosti a pozvolný ústup dosud poměrně konzervativního pohledu na rodičovství. Tuto tezi podporuje i posun v pojetí rodičovství – na to již není striktně nahlíženo jako na společenskou povinnost, ale je ve velké míře podmíněno příznivými podmínkami či je dokonce volbou srovnatelnou s volbou bezdětnosti. Posledně jmenovaný trend je však prozatím slabý, zejména z hlediska mezinárodního srovnání. V jiných státech, v nichž začala klesat plodnost a porodnost o několik desetiletí dříve než v České republice, je akceptace náhledu na rodičovství jako na nezbytnou roli pro dosažení plnohodnotného života zpravidla nižší.⁴

V otázce reprodukce tak došlo k transformaci motivu morálního imperativu z „povinnosti“ na „zodpovědnost“. Je kladen důraz na to, aby rodičovství bylo „správné“, tedy aby bylo dítě přivedeno do fungujícího manželství/vztahu, materiálně zajištěno a vyrůstalo v bezpečném prostředí. A ne každý potenciální rodič tyto podmínky splňuje. Dle Haškové (2009) toto pojetí rodičovství kvitují zejména muži, svobodní, rozvedení a ovdovělí lidé a ti, kteří žijí bez partnera či partnerky. Na základě sesbíraných dat potvrzuje, že zejména mezi mladými lidmi slábne představa rodičovství jako povinnosti a nutnosti pro každého. (Hašková 2009)

Možný (2006) též vysvětluje tzv. smyčku posilující se zpětné vazby. Menší počet narozených dětí implikuje jejich vzácnost, větší společenská oprávnění, ale též i nákladnost. A naopak právě jejich nákladnost implikuje nižší počet dětí, které si člověk může dovolit, což v důsledku opět vyústí v menší počet narozených dětí celkově. Příčinu poklesu

---

⁴ viz mezinárodní výzkumy: *European Values Study* (1999) <https://www.europeanvaluesstudy.eu>
a *International Social Survey Programme* (2002) – Family and Changing Gender Roles <https://www.issp.org>

porodnosti dále přisuzuje i klesajícímu zájmu mužů o otcovství. Dalším důvodem je dle Možného (2006, str. 236) změna ekonomicky-sociálního klimatu: „*Ve standardizované, na trhu závislé biografii pozdně moderního věku není pro děti příliš místa; vztah mezi rodinou a osobní biografii se uvolňuje. Dítě je pocíťováno jako element brzdící individualizaci.*“

2.3 Rodičovství a gender

S problematikou rodičovství úzce souvisí i otázka genderu. Pojem gender lze chápat jednak ve smyslu pohlaví, tedy biologické podmíněnosti, ale též zahrnuje „*společensky utvářené postoje a modely chování, obvykle dichotomicky dělené na mužské a ženské*“ (Renzetti a Curran 2003, str. 58). Tato dichotomie je však výsledkem kulturní, historické a sociální konstrukce (Čermáková et al. 2000).

„*Gender jakožto sociální konstrukt reálně ovlivňuje, formuje či modifikuje individuální vlastnosti a schopnosti zcela konkrétních mužů a žen, stejně tak jako jejich postoje, názory a chování směrem k vžitě normě pro jednotlivá „pohlaví“, tedy směrem k „typicky mužskému“ či „typicky ženskému“*“ (Čermáková et al. 2000, str. 11). Genderové role tedy implikují určitá očekávání zapadající do společenských „vzorců“ a tedy se od nich odvíjí genderové stereotypy. Ty lze definovat jako „*zjednodušující a paušalizující obecné popisy maskulinity a feminity*“ (Renzetti a Curran 2003, str. 58). Od toho se odvíjí zautomatizovaná vazba ženy s rodičovstvím. V případě mužského pohlaví není tato vazba zdaleka tak silná.

2.3.1 Mateřství a jeho kulturní vývoj

V tradičním pojetí bylo na matku nahlíženo jako na hlavní pečovatelku jak o dítě, tak o domácnost. Muž měl naproti tomu na starosti materiální zabezpečení rodiny. Postupem času se ženám otevíraly nové možnosti seberealizace spojené zejména s jejich uplatněním na trhu práce a diskutovaným tématem se tak stalo skloubení role matky a role zaměstnané ženy, otázka individuálních priorit a narušení konceptu mateřství jako společenské povinnosti.

Dle Badinter (1998) bylo západoevropské pojetí mateřství, respektive vztahu mezi matkou a dítětem, do poloviny 18. století ve znamení lhostejnosti a „absence lásky“. Tato absence byla v podstatě rodinnou a společenskou hodnotou a láska zdaleka neměla takový status důležitosti, jaký má dnes. Netýkalo se to pouze vztahů matek a dětí, ale i otců a dětí

a manželů navzájem. Badinter (1998) zmíněnou lhostejnost vůči dětem dokládá na faktu, že děti byly běžně předávány do péče kojným (zejména ve Francii), jejichž práce byla velmi špatně placená, což se odráželo i v kvalitě péče o svěřené děti. U dětí byla častá úmrtnost, takže lhostejnost matek by se dala interpretovat i jako podvědomý obranný mechanismus – příliš velké citové připoutání k dítěti by v případě jeho smrti mělo za následek příliš velký pocit utrpení pro matku. Pud sebezáchovy tak zvítězil nad mateřským instinktem. Jiné zdroje dle Badinter (1998) poukazují na to, že výše uvedený koncept „absence lásky“ nelze brát jako univerzální fakt, jelikož byl typičtější spíše pro zámožné třídy tehdejšího obyvatelstva. Písemné prameny o chudších vrstvách a příběhy matek oplakávajících své zesnulé děti mohou být naopak důkazem přetrvávající mateřské lásky. Samotná existence mateřské lásky v té době však není předmětem zpochybňování, nicméně jednoduše nebyla považována za přirozenou a sociální hodnotu (Badinter 1998).

Badinter (1998) si kladla otázku, od kdy se vlastně v evropské společnosti začala rozšiřovat proklamovaná norma mateřství. Na základě svého zkoumání zjistila, že masová internalizace této sociálně vykonstruované normy spadá až do 19. století. Ženám tak začalo být mateřství předkládáno ve spojitosti s „instinktem mateřské lásky“, „vrozeným mateřským pudem“, „posláním ženy“ a „přirozeností“. Choi et al. (2005) však podotýká, že ne všechny ženy nutně pociťovaly tyto „přirozené“ procesy. Ustanovení této normy v nich tak následně vzbuzovalo pocity viny, frustraci či vyvolávalo otázky ohledně vlastní ženské identity. Týkalo se to jak žen, které se ještě matkami nestaly, tak těch, které byly neplodné.

Možný (2006, str. 191) uvádí, že „hledání slučitelnosti mateřství a zaměstnání vedlo k diferenciaci životních drah. Kulturní tlak na jeden, určitý a všeobecný závazný model rodiny zeslábl. Hledají se různá řešení a různí lidé se různě rozhodují podle svých přirozených preferencí, (...)“. Možný (2006, str. 191) spojuje důvod bezdětnosti s kariérními ambicemi a obtížností skloubit je s mateřstvím: „Ženy, kterým na jejich povolání a nepřerušené kariéře opravdu záleží, se stále častěji rozhodují pro bezdětnost. Tlak na zvyšování produktivity a stoupající soutěživost v globalizující se ekonomice spíše zužoval prostor pro pohodlnou kombinaci mateřství se zaměstnáním.“ Cituje názor Mii Kellmer Pringle (Možný 2006 cituje dle Goldthorpa 1987): „Ženy by se měly vymknout z dvojitého tlaku provdat se a mít děti a zároveň cítit, že ‚promarňují své vzdělání‘ či se jinak ‚nerealizují‘, když se věnují celodenní péči o dítě. V minulosti byla rodina ženským údělem, dnes může být její volbou. Jenom ty, které chtějí věnovat několik let svého života tomuto

poslání, by o něm měly vážně uvažovat; pokud se pro ně rozhodnou, mělo by se jim dostat uznání za to, že se ujaly jednoho z nejvýznamnějších úkolů pro budoucnost své společnosti.“

Vize dětí jako náplně života je dle Možného (2006) spojována zejména s nižšími společenskými třídami, ve kterých se i nadále udržuje. Naopak ženám s vyšším vzděláním je přisuzován jednak častější konflikt mateřství a zaměstnání a jednak i jejich sebehodnocení nedostatečné zralosti k mateřství. To může vyústit k odkládání této potenciální role až do té doby, kdy je na ni pozdě.

Provazník (1989) vymezuje tři modely životní dráhy ženy: rodinný, profesionální a harmonický. Rodinný model je charakteristický tím, že žena dává po celý svůj život přednost rodinným hodnotám a upořádá své vlastní potřeby (v oblasti vzdělání, kultury, sportu apod.) Naproti tomu u profesionálního modelu se žena zaměřuje na svou profesní dráhu a volnočasové aktivity a činí tak na úkor rodiny jako celku. Pokud trvá pouze přechodně, nepředstavuje pro rodinu až tak velké riziko. Poslední harmonický model je kombinací dvou předchozích, neoptimálnější, avšak je spojen s velkými nároky na ženu.

2.3.2 Otcovství a jeho kulturní vývoj

Z řecké mytologie, zejména z příběhů o hrdinech, a též z římského práva vzešla představa o podobě otcovství. Otec byl považován za „majitele“ svých dětí a v podstatě rozhodoval o jejich existenci. V době středověku byl vůdcem rodiny s úkolem zajistit dětem obživu a později jim v rámci „sňatkové politiky“ vybrat vhodného partnera (Novák 2013).

Novák (2013) uvádí, že na přelomu 17. a 18. století absolutistické postavení otce v rodině pozvolna oslabilo – zůstal mu post hlavy rodiny, ale spíše ve formálním smyslu. Nadále zajišťoval, aby rodina nestrádala po materiální stránce a žena-matka naproti tomu pečovala o domácnost a její členy. K dalšímu zásadnímu zlomu došlo během 1. světové války. Toto období donutilo ženy zastat i role mužů-otců, jelikož ti bojovali na frontách. Absence mužského (a do té doby autoritativního) elementu měla dopad zejména na děti. Novák (2013) zmiňuje rozporuplné reakce, které ve své době vyvolal sám prezident Masaryk, a to tím, že vozil své dítě v kočárku. Tato pro muže-otce neobvyklá činnost byla vnímána jako projev extravagance, populistické propagace, feminismu či jako ukázka „muže pod pantoflem“ (Novák 2013).

Zvyšující se pracovní vytížení mužů-otců mělo za následek jejich častou nepřítomnost v rodinách. Krize 30. let, tzv. „žebračky“ (poukázky na chleba) či nezaměstnanost kolidovaly s představou muže jako hlavního živitele. Na konci 40. let přestával být muž-otec zvýhodňován v otázce péče o dítě po rozvodu (Novák 2013).

Novák (2013) hovoří o „*soumraku patriarchálních otců*“ a „*zrození „nových otců*““, kteří přebírají některé techniky matek, o přeměně „*vůdcovství*“ na partnerství. Dále odhaduje, že „*každá čtvrtá rodina v ČR je neúplná*“. Matky nemající dítě ve své péči získávají dle Nováka (2013) status divných matek a je jim přisuzováno sociálně patologické chování (např. provozování prostituce, užívání drog či týrání potomků). Novák (2013) míní, že ani „*matka samoživitelka*“ však neunikne kritice, a to i v případě, kdy je zaměstnaná (může být „*kariéristka*“) či nikoliv (může být pouze líná či zneužívá sociální dávky). Naopak „*otec samoživitel*“ bývá dle Nováka (2013) více méně raritou a v mediálních kruzích je někdy oslavován, jak svou roli zdárně zvládá. V rámci otázky seznamování spatřuje Novák (2013) patrný genderový rozdíl – „*otec samoživitel*“ je dle jeho názoru vnímám spíše pozitivně na rozdíl od „*matky samoživitelky*“, u které péče o dítě (či více dětí) z předchozího vztahu (či předchozích vztahů) může být brána spíše jako překážka pro navázání vztahu nového.

Naplnění mateřské role je dle Nováka (2013) na stejné úrovni jako naplnění role otcovské. Zmiňuje (dle svých slov) zprofanovanou tzv. „*velkou trojku: postav dům, zasad' strom a zplod' syna*“. Případ, kdy si rodičovskou dovolenou zvolí otec, označuje Novák (2013) za „*pseudomateřskou*“ roli, skrze kterou muž popírá svou „*tradiční generovou přichylnost k „moci a kontrole*““. Novák (2013) tak těmito tvrzeními reprodukuje genderové stereotypy.

Novák (2013) otcovství označuje mj. i za potvrzení mužské identity. Popisuje proměnu otcovské role ze „*šéfa, nejvyššího v rodině*“, přes „*živitele a ochránce*“ až k současnému „*novému otci*“, jenž je kombinací aspektů rolí předchozích a k tomu by měl disponovat i rolemi dalšími (např. pečovatel, pomocník, vzor dítěti apod.). Naproti tomu na mateřství nahlíží Novák (2013) jako na roli stále si zachovávající svou tradiční formu, byť přizpůsobenou požadavkům současného životního stylu, který do ní vnesl prvky emancipace, nezávislosti a větší vzdělanosti.

Potančok (2010) popisuje typologii otcovství, která staví na bipolárních modelech založených na dichotomii. *Biologický – sociální*: Biologickým otcovstvím je myšleno „pokračování vlastní existence, rodu“, případně „prevence před osamělostí ve stáří“. Sociálním otcovstvím je myšlena především situace adopce, pěstounství či nevlastní otcovství, u nichž je nutné, aby se muž dokázal adaptovat na změny, které mu role otce přináší. *Přítomný – nepřítomný*: Rozlišujeme fyzickou a ekonomickou přítomnost, která je realizována skrze čas a peníze, což může být v rozporu. *Starý – nový*: Protiklad tradičního modelu otce a otce moderního typu, tedy zachování tradičních genderových rolí (typicky mužské a ženské) versus otec přejímající některé (z genderového pohledu) typické ženské role (např. pomáhá ženě s domácími pracemi) (Potančok 2010). Je tedy patrné, že i tento autor staví svou typologii otcovství na genderových stereotypech, což je zřejmé zejména u bipolárního modelu *starý – nový*. Muž, který např. pomáhá ženě v domácnosti, je v podstatě stavěn do pozice, ve které dělá něco navíc, než pouze to, co by z tradičního pohledu dělat musel či měl.

Možný (2006) pojednává o možnosti mužů-otců čerpat rodičovskou dovolenou a uvádí postoj určitého procenta žen, které by kvitovaly vyšší podíl mužů na rodičovské dovolené. V tomto kontextu Možný (2006) poukazuje na vývoj porodnosti a zvyšující se podíl *singles* a vyslovuje domněnku, že muži raději zvolí dobrovolnou bezdětnost, než aby si vzali rodičovskou dovolenou namísto žen. Tuto Možného (2006) domněnku lze jinými slovy chápat tak, že muži se raději vzdají své potenciální role otce, než aby narušovali stereotypní genderový řád, v rámci kterého je ženám prisuzována mj. role hlavních pečovatelek. Naproti tomu ženy jsou, v kontextu úvahy Možného (2006), ty, které na genderových rolích příliš nelpí.

2.3.3 Modely rozdělení rolí v rodině

Maříková (1999) stanovuje tři modely rozdělení rolí v rodině (seřazeno od nejrozšířenějšího):

- 1) „většina je na ženě“: Muž-otec je vůči ženě-matce v roli pomocníka, nikoliv rovnocenného partnera. Zaujímá tradiční postoj vůči roli ženy-matky, tedy péče o děti je primárně záležitostí matky. Tento typ otce je přechodným typem mezi tradičním a tzv. „novým otcem“.

- 2) „*všecko je na ženě*“: Matka zastává vůči dítěti roli nejdůležitější osoby. Muž vystupuje v roli tradičního otce a lze rozlišovat dva typy. Typ tradičního otce známého z minulosti – rodině se příliš nevěnuje a typ „nového tradičního otce“ – zaměřuje se zejména na své profesní úspěchy, je schopen rodinu finančně zabezpečit, avšak na úkor času stráveného s rodinou.
- 3) *partnerský model*: Oba rodiče se o dítě/děti starají rovnocennou měrou.

3 Dobrovolná bezdětnost

3.1 Konceptualizace bezdětnosti

Bezdětnost ve smyslu konečné bezdětnosti se u žen zpravidla vymezuje v rámci jejich věku, a ten bývá stanoven v rozmezí 45 až 50 let. Toto vymezení dává smysl zejména z hlediska biologického, neboť v běžné praxi se zřídka setkáváme s prvoroďčkami v tomto a vyšším věku.

Definice bezdětnosti se obvykle v různých výzkumech liší v závislosti na konkrétních výzkumných otázkách. Například pokud je předmětem studie volba bezdětnosti jako životní strategie, věkové vymezení může být libovolné bez ohledu na biologickou definici. U biologické definice jsou naopak předmětem zkoumání pouze ženy určitého věku, které (ještě) neporodily dítě. Naproti tomu bezdětnost definovaná sociálně vymezuje lidi určitého věku, kteří se (ještě) nestali rodiči, a to ať už dítěte biologického nebo dítěte bez biologické vazby k rodiči. (Hašková 2009)

Zatímco v českém jazyce samotné slovo bezdětný jednoduše označuje člověka, který nemá děti, a to bez rozlišení, zda dobrovolně či nedobrovolně, v anglickém jazyce nalezneme lexikální dichotomii u slov *childless* a *childfree*.⁵ Zatímco *childless* svou příponou *-less* implikuje nedostatek, deficit, strádání, absenci něčeho a správně by se jím měli označovat pouze ti, kteří by si dítě/děti přáli, ale z nějakého důvodu ho (ještě) nemají, *childfree* (*free* = svobodný, volný) naproti tomu označuje jedince, kteří děti mít nechtějí a tento postoj je v podstatě součástí jejich životního stylu (Chejnová 2011). Na používání označení *childfree* apelovali zejména ti, kteří zdůrazňovali, že bezdětnost může být aktivní a naplňující volbou (Bartlett 1996). Změna terminologie z *childless* na *childfree* vzešla z feminismu z období 70. let 20. stol. (Moore a Geist-Martin 2013). Český jazyk však analogii termínu *childfree* nenabízí.

Moore (2004) se ve své studii zabývá rozporem mezi terminologií v anglickém jazyce a rozlišuje následující pojmy: *voluntarily childless*, *childfree* a *childless by choice*. K tomu využívá prostředí internetových komunit LiveJournal sdružujících dobrovolně bezdětné. Zkoumá organizovanou komunitu jednotlivců, kteří si pro své pojmenování

---

⁵ Tuto analogii nalezneme i v německém jazyce: *kinderlos* a *kinderfrei*. Tyto pojmy „zpopularizovala“ zejména německá autorka Verena Brunschweiler, která v roce 2019 vydala knihu s názvem *Kinderfrei statt kinderlos: Ein Manifest*, tedy v překladu *Osvobození od dětí namísto bezdětnosti: Manifest*.

osvojili termín *childfree*. Pomocí pozorování a později i rozhovorů s vybranými členy autorka ukazuje, že se jedná o vědomou komplexní diskurzivní konstrukci, která není ani denotativní, ani neutrální, a jejímž účelem je jasné vyjádření identity. Tato identita se historicky a kulturně staví do odporu vůči pronatalismu ústícímu ve stigmatizaci a stereotypizaci.

Kromě tří výše uvedených pojmů existují i další, např. *childless* (bez příslovce *voluntarily* či *involuntarily*), *childless postponers* (odkládající rodičovství), *childless perpetual postponers* (trvale odkládající rodičovství) nebo *childfree after infertility* (neplodný *childfree*) (Hašková 2009).

Novák (2013) rozlišuje bezdětnost slovy „chtěná a nechtěná“. Uvádí zahraniční definici dobrovolné bezdětnosti jako stav, kdy „*jedinec nemá děti a ani jejich narození neočekává*“.⁶ Do jeho náhledu na tuto problematiku se promítá úvaha nad korelací životního stylu (daného vnějšími a vnitřními faktory, tedy životními podmínkami a jedincem samotným) a tím, co člověk prohlašuje: „*Proklamace chtěné bezdětnosti má nezřídka charakter poznané nutnosti, vyplývající z objektivní reality. Tuto ne vždy jasně uvědomovanou rovinu nelze postihnout sociologicky či demograficky laděnými výzkumy. Vyžadovala by individuální psychoanalýzu. (...) Otázkou je, zda důraz na nezávislost a profesní kariéru není občas jen parakompenzací bezdětnosti*“ (Novák 2013, str. 46). Nicméně podobně jako Hašková (2009) poukazuje na komplikovanost rozdělení dobrovolné a nedobrovolné bezdětnosti – i přesto, že jsou tyto dvě roviny často vydělovány ostrou hranicí (např. v mediálních kruzích) založenou pouze na zjednodušeném logickém odvození. „*Dobrovolnost bezdětnosti je jednoznačná pouze tam, kde je rozhodnutí se pro bezdětnost deklarováno. Při takovém rozhodnutí je důraz kladen na příležitosti, které přináší život bez rodičovství.*“ (Hašková 2009, str. 172-173)

Rabušic (2001, str. 168) dobrovolnou bezdětnost vymezuje ve spojitosti s manželstvím a popisuje ji jako „*skutečnost, kdy se manželé vědomě brání početí s cílem, aby během svých plodných let nezplodili dítě, aby jejich manželství zůstalo bezdětné.*“

Čermáková et al. (2000) popisuje skupinu mužů a žen primárně zaměřených na kariéru a práci, kvůli níž si odmítají pořizovat děti. Ze západní sociologie pro ně užívá termín

---

⁶ Nutno podotknout Novákův skeptický postoj vůči tomuto způsobu definice. Označuje ho za téměř absurdní a přidává svůj subjektivní komentář: „*I takto může vypadat bezdětnost až zoufale nechtěná.*“ (Novák 2013)

yuppies (z angl. „Young Urban Persons“ – úspěšní mladí lidé z měst). Popisuje je jako individualisty, pro něž jsou děti překážkou v kariérním postupu. Toto uvažování je přisuzováno zejména vývoji moderní společnosti orientované na trh a konzum, svobodu jedince a jeho neomezenou možnost volby. Tyto tendence se ve společnosti projevují stoupajícím počtem bezdětných a svobodných. Čermáková et al. (2000) stejně jako Hašková (2009) na základě stávajících demografických dat predikuje tento trend i do budoucna.

Čermáková et al. (2000) na základě výsledků výzkumů ohledně postojů manželských párů a rodin vůči kariéře též vyjadřuje myšlenku, že samotné slovo „kariéra“ je v hovorové češtině spojeno s pejorativním vyzněním. Ačkoliv v sociologickém smyslu vyjadřuje kontinuální rekvalifikaci. Slovo kariérismus je i často skloňováno v mediálních kruzích, a to ve spojitosti s tématem dobrovolné bezdětnosti (Hašková 2009).

Možný (2007) se zamýšlí nad bezdětnými manželskými páry v kontextu koncepce rodiny a v podstatě je z instituce rodiny vyděluje: *„V odborné řeči (a nejen v ní) má smysl udržet rozdíl mezi domácností a rodinou. Bezdětní manželé mohou mít šťastnou a spokojenou domácnost, mohou si vytvořit krásný domov a označovat ho rodinou, skýtá-li jim to útěchu. Jak čemu říkáme, v tom jsme svobodní, ale skutečnost tím nezměníme. V sociologii najdeme různé názory prakticky na cokoli, ale shoda v tom, že rodinu konstituují pokrevní svazky, je dosti univerzální.“* (Možný 2007, str. 30)

Novák (2013) poukazuje na paradox ve vyspělých zemích Evropy – hodnota rodičovství je zde sice považována za významnou, počet dobrovolně bezdětných lidí ale navzdory tomuto faktu stoupá. Fenomén bezdětnosti však dle Nováka (2013) není nic nového. Před asi 100 lety bylo v Čechách a na Moravě kolem 20 % bezdětných žen. Naopak signifikantní růst porodnosti byl zaznamenán po roce 1945 jako důsledek pozitivních reakcí na konec války a druhá vlna byla připisována 70. letům ČSSR a tehdejší propopulační politice. Zvolená bezdětnost v rámci území Evropy je spojována zejména s vysokoškolsky vzdělanými ženami žijícími ve velkoměstech a pracujícími na významných a dobře placených postech. Jejich bezdětnost je často dávána do souvislosti s problémem kombinace role matky a zaměstnané ženy. Tato dedukce je však v kolizi s druhou nejpočetnější skupinou bezdětných – ženami se základním vzděláním (Novák 2013).

3.2 Organizace a hnutí za dobrovolnou bezdětnost

Skupina dobrovolně bezdětných lidí je spojována se zakládáním různých organizací a hnutí, ve kterých se sdružují jednotlivci sdílející podobné postoje a názory ohledně (ne)rodičovství. Vznik úplně první organizace se váže k roku 1972. V Kalifornii ji založily Ellen Peck a Shirley Radl pod názvem *The National Organization for Non-Parents (N.O.N.)*. Tato nezisková organizace primárně vznikla za účelem hájit práva Američanů, kteří se pro svou bezdětnost rozhodli dobrovolně. (Healey 2016)

Další neziskovou organizací byla *No Kidding!*, kterou v roce 1984 v kanadském Vancouveru založil Jerry Steinberg. Ten si tím vysloužil přezdívku „founding non-father“.⁷ Následně vznikaly další pobočky v ostatních částech světa včetně České republiky. Založení české pobočky *NoKiddingCZ* se datuje k roku 2008. Označení *no kidding*, případně *no-kidding* či *nokidding*, nese v anglickém jazyce dvojí význam. Jednak je vyjádřením odmítání dětí (*no* = žádný, *kid* = dítě), ale zároveň tento slangový výraz v překladu znamená „bez legrace“, tedy ve smyslu „brát něco vážně“. Toto lze chápat i jako narážku na časté stereotypní poznámky, se kterými se dobrovolně bezdětní potýkají, zejména reakce vyjadřující domněnku, že svůj názor časem změní. Název tak s sebou nese přesvědčení o konečném rozhodnutí, tedy vážném rozhodnutí nikdy děti v budoucnu nemít. Nutno však podotknout, že *no-kidding* kluby mají své sympatizanty i z řad těch, kteří o neměnnosti svého rozhodnutí ještě nejsou zcela přesvědčení, tzv. „undecided“ (nerozhodnutí). (Musilová 2012)

3.3 Internetové komunity dobrovolně bezdětných

V České republice je známá především facebooková stránka Nikoly Šrubařové s názvem *No Kidding Czech-Dobrovolně bezdětní*. Popisek stránky uvádí: „*Komunita lidí, kteří se svobodně a dobrovolně rozhodli, že nebudou, a nechtějí mít děti. Nejsme divní, pouze máme rádi svou nezávislost a také černý humor společně se satirou.*“⁸ Nutno podotknout, že členové skupiny mnohdy nešetří expresivními výrazy, za což bývají kritizováni.⁹ Na

---

⁷ Toto označení je narážkou na tzv. *Founding Fathers* (Otce zakladatele) a Deklaraci nezávislosti Spojených států amerických.

⁸ No Kidding Czech-Dobrovolně bezdětní. *Facebook.com* [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/NoKiddingCzech>

⁹ Např. článek na *iDNES.cz* z roku 2011 *Matky jsou laktačky a chodící dělohy, říkají příznivci no-kidding*. Ten se sice netýkal přímo zmiňované facebookové stránky (ta vznikla až 1. července 2014), nicméně jejich diskurz je podobný.

některé příspěvky a komentáře je nahlíženo jako na příliš útočné a agresivní vůči lidem s dětmi a vůči dětem samotným. Dle mého subjektivního názoru je možné jejich postoj a způsob vyjadřování chápat i jako reakci na možný společenský nátlak, kterému v každodenním životě čelí, a tento nátlak může mít leckdy též formu útočných a nevybíravých poznámek ohledně jejich zvolené bezdětnosti.

Na existenci stránky *No Kidding Czech-Dobrovolně bezdětní* navázala v roce 2021 facebooková skupina *Bezdětně s respektem*¹⁰. V ní naopak nejsou jakékoliv projevy nenávisti tolerovány a v popisku skupiny se mj. uvádí: „*Cílem není přemlouvat ostatní lidi k bezdětnosti ani se negativně vymezovat vůči rodičům, ale pomoci dobrovolně bezdětným získat pochopení a respekt svého okolí.*“¹¹

Kromě výše zmíněných existují mnohá další (česká i zahraniční) diskusní internetová fóra, komunity a weby, jež mají ve svém názvu termín *childfree*.

3.4 Antinatalismus vs. klimatická krize

Některé organizace či hnutí dobrovolně bezdětných se ve svých důvodech pro bezdětnost odkazují na filozofický směr antinatalismus. Jeho základní myšlenkou je negativní hodnota narození, staví se tedy proti plodnosti a rodičovství. Mezi nejznámější představitele patřil německý filozof 19. století Arthur Schopenhauer. Byl zastáncem pesimistické filozofie, tvrdil, že v životě člověka převažuje utrpení, jakožto silnější protějšek pozitivních zkušeností. V souladu s touto myšlenkou vyslovil domněnku, že nejrozumnějším postojem je nepořizovat si žádné děti, protože jedině tak budou ušetřeny břemena existence. (Zager 2018)

Kromě zmíněného břemena existence mnozí dobrovolně bezdětní pociťují tzv. „environmentální žal“, tedy úzkost nad destrukcí životního prostředí. Někteří se z tohoto důvodu rozhodnou děti nemít, i přesto, že by si je za normálních okolností přáli. Jednou z nich je aktivistka Blythe Pepino, která se rozhodla založit *BirthStrike*, organizaci pro ženy a muže, kteří se rozhodli nemít děti v reakci na nadcházející „zhroucení klimatu a kolaps

---

VAJSEJTLOVÁ, Barbora. Matky jsou laktačky a chodící dělohy, říkají příznivci no-kidding. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 14. dubna 2011 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/matky-jsou-laktacky-a-chodici-delohy-rikaji-priznivci-no-kidding.A110407_143532_deti_job

¹⁰ Skupina byla vytvořena již 17.7.2020, tehdy ještě pod názvem *Bezdětně*. 17.1.2021 byl její název změněn na *Bezdětně s respektem*.

¹¹ *Bezdětně s respektem*. *Facebook.com* [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/bezdetne>

civilizace“. *BirthStrike* se, dle slov zakladatelky, liší od tzv. „antinatalistického hnutí“. „Antinatalistické hnutí“ hlásá, že mít děti je morálně špatné, jelikož život je strašný. Naproti tomu cílem *BirthStrike* není odrazovat lidi od pořizování si dětí nebo odsuzovat ty, kteří již děti mají. Jedná se o radikální způsob přiznání rysující se existenční hrozby, která mění naše představy o budoucnosti. Cílem není snaha ji prostřednictvím této organizace vyřešit, ale zvýšit společenskou informovanost o těchto problémech. Apeluje též na udržitelnost a vývoj prostředků, které by zvrátily rostoucí spotřebu přírodních zdrojů. Nicméně strategie snižování populace je dle Pepino nemorální a k záchraně společnosti nijak nepřispívá. Důležitost spatřuje zejména ve změně způsobu, jakým žijeme. Členové *BirthStrike* vyjadřují myšlenku, že jejich volba je v pořádku, ale naopak není v pořádku fakt, že tuto volbu udělat musí. (Hunt 2019)

Můžeme se setkat i s termínem *GINK (Green Inclination, No Kids)*¹². Tak se označují lidé, kteří věří, že správnou odpovědí na ekologickou krizi je žít svůj život co nejudržitelněji a nemít vlastní děti.

Tématem zvolené bezdětnosti jako specifické strategie řešení krize klimatu se ve své diplomové práci *Dobrovolná bezdětnost jako odpověď na klimatickou krizi současného světa* zabývala Šárka Stříbrská (2021). Na základě rozhovorů s vybranými respondenty analyzovala, jakým způsobem se do jejich reprodukční volby promítá klimatická krize a jaké důvody pro dobrovolnou bezdětnost zdůrazňují. Téměř pro všechny byla klimatická krize v rozhodování klíčová. Stříbrská (2021) stanovila dvě kategorie – *kinovátoři* a *environmentální antinatalisty*. *Kinovátoři* na svou dobrovolnou bezdětnost nahlízejí jako na individuální volbu, kladou důraz na komplexitu všeho živého a příbuzenství („kin“) pro ně není synonymem pouze genealogických vazeb mezi lidmi. Jejich volba je pro ně zejména způsob, jak klimatickou krizi zmírnit, a je v souladu s jejich pro-environmentálním životním stylem. *Environmentální antinatalisté* se skrze svou bezdětnost adaptují na současnou i budoucí klimatickou krizi a nechtějí, aby jí musely být vystaveny jejich potenciální děti. Upřednostňují udržitelnější a etičtější způsob života. Jako další neenvironmentální důvody své bezdětnosti respondenti mj. uváděli absenci vztahu k dětem, strach ze ztráty individuální svobody či averzi k porodu. (Stříbrská 2021)

---

¹² Různé zdroje uvádějí vysvětlení zkratky GINK s menšími odchylkami, kromě *Green Inclination, No Kids* i *Green Inclinations, No Kids* či *Green Inclined, No Kids*. Význam zůstává totožný, tedy „naklonění k zelené (v přeneseném smyslu „k ekologii“), žádné děti“.

4 Rešerše dosavadních výzkumů na téma dobrovolné bezdětnosti a na témata související

Zatímco v zahraničí začalo být téma dobrovolné a nedobrovolné bezdětnosti zpracováváno v rámci kvalitativních a kvantitativních studií již od 70. let 20. století, v České republice to bylo až později, od 90. let 20. století, přičemž byla tato problematika pojmána především ze statistického hlediska. Obecně je téma bezdětnosti zkoumáno zejména v kontextu neplodnosti. Od 50. let 20. stol. se pro vysvětlení volby bezdětnosti používá konflikt mezi dětmi a kariérou (Chancey a Dumais 2009).

Z rešerše výzkumů a publikací vyplývá, že dobrovolnou bezdětnost společnost vnímá (respektive je to takto prezentováno médií) jako nežádoucí jev, a to zejména u žen. Biologická bezdětnost je spojována se soucitem a lítostí, naproti tomu bezdětnost zvolená je zobrazována jako odsouzeníhodná – dobrovolně bezdětným jsou přisuzovány negativní vlastnosti a mediální promluvy jsou pojmány ve spekulativní rovině, ve kterém je zdůrazňováno zejména upřednostňování kariéry. Média prezentují mateřství jako normu, ženskou přirozenost či společenskou povinnost, pojetí role otcovství je v médiích minoritní záležitostí. Média jako jednu z příčin dobrovolné bezdětnosti označují i nástup feminismu a poukazují tak na jeho negativní vliv na ženy. Objevily se však i tendence polemizovat nad dobrovolnou bezdětností v kontextu individuálního práva a osobní volby a též se objevily i studie (jak mediální, tak sociologické), které zpochybňovaly simplifikující představy naplněného života s dětmi vs. nenaplněného života bez dětí.

4.1 České publikace

Bezdětností se ve své sociologické studii *Fenomén bezdětnosti* z roku 2009 zabývala Hana Hašková. Jejím cílem bylo prozkoumat, jaké faktory přispívají k bezdětnosti, eventuálně k prodlužování období bezdětnosti v české společnosti a jak reflektují a konstruují vlastní bezdětnost oslovení respondenti studie.

Hašková (2009) na základě teoretických příspěvků z české i zahraniční sociologie popisuje dvě základní roviny příčin bezdětnosti: hodnotové změny, které vzešly v důsledku otevření se novým příležitostem a možnostem, což implikuje preferenci jiných hodnot, než je hodnota rodičovství, a to následně vede k růstu dobrovolné bezdětnosti; změny socioekonomických podmínek, ze kterých plynou možné bariéry pro rodičovství a v důsledku toho i prodlužování období bezdětnosti. Došlo tedy k transformaci

normativního imperativu rodičovství z povinnosti na zodpovědnost, tedy ze simplifikujícího „povinnost mít děti“ na komplexnější „zodpovědnost za jejich péči“. Do úvah o možné realizaci rodičovství se tak velmi výrazně promítají možné problémy spojené s rodičovstvím a důraz na to, aby bylo dítě přivedeno do vhodného prostředí, počato s vhodným partnerem, ve vhodné dobu, aby rodiče byli materiálně zajištěni apod.

Stoupající míru bezdětnosti a nízkou plodnost a porodnost dle Haškové (2009) česká média prezentují jako společenský a politický problém. Významným tématem je zejména s věkem se snižující plodnost. Nedobrovolná bezdětnost je v mediálních obsazích spojována se zdravotními problémy, tedy s biologickou neplodností a vyvolává soucitné tendence. Dobrovolná bezdětnost je spojena se sociálním stigmatem (avšak pouze u žen), akceptována je pouze bezdětnost dočasná. Ti, kteří se rozhodnou nemít děti vůbec, bývají často označováni jako sobci, kariéristé, nezodpovědní lidé či je jim vytýkán přílišný individualismus. Volba rodičovství a volba bezdětnosti není v mediálním diskurzu rovnocenná a na rodičovství je nahlíženo jako na silnou sociální normu.

Hana Hašková *Fenoménem bezdětnosti* navázala i na svou předchozí publikaci *Rodičovství a bezdětnost ve vybraných časopisech pro ženy a pro muže*, ta vznikla v roce 2006 ve spolupráci s Janou Pomahačovou. Autorky se zaměřily na vybrané ženské a mužské časopisy životního stylu vycházející od počátku 90. let do roku 2005.

Studie ukázala, že obsah ženských časopisů konstruuje pevné spojení identity ženy s mateřstvím. V časopisech pro muže takto pevná vazba identity muže s rolí otce patrná není. Ženám je zdůrazňována hodnota mateřství sama o sobě, zatímco mužům je otcovství často prezentováno v kontextu dlouhodobého svazku se ženou jako další samozřejmá úroveň vztahu bez významnějších bariér (např. neplodnost a její „prosté“ vyřešení metodou asistované reprodukce). Časopisy pro ženy naopak možné bariéry v cestě k mateřství akcentují a překládají různé strategie, jak je eliminovat. Všechny analyzované časopisy prezentují touhu po mateřství jako samozřejmou a rezonují tak s tradičním pohledem na společenskou roli ženy.

Oba typy časopisů prezentují rodičovství jako roli, která se od ženy i muže očekává. V textech se opakují pojmy typu „normalita“, „přirozenost“, „biologické hodiny“, „mateřské pudry“ či „samci-lovci“. Tématu dobrovolné bezdětnosti je u obou typů časopisů věnován minimální prostor. V časopisech pro ženy se vyskytuje prostřednictvím příběhů konkrétních

žen, které vysvětlují, že svou volbu musí neustále před někým obhajovat. V časopisech pro muže se o volbě bezdětnosti ze strany mužů nepíše vůbec a volba bezdětnosti ze strany žen je zmíněna pouze okrajově, a to ještě v kontextu článků pojednávajících o typech žen, kterých by se měli muži vyvarovat.

V roce 2006 vyšla publikace *Fenomén bezdětnosti v sociologické a demografické perspektivě* zpracovaná autorkami Hanou Haškovou, Petrou Šalamounovou, Hanou Víznerovou a Lenkou Zamykalovou. Lenka Zamykalová v kapitole *Mediální reflexe bezdětnosti v české společnosti mezi lety 1994-2004* též analyzovala tištěná média. Oproti Haškové a Pomahačové (2006) se nezaměřila na ženské a mužské časopisy životního stylu, ale na tištěné deníky a periodika.

Ze studie vzešly dvě relativně oddělené tematické roviny, a to bezdětnost z důvodu biologické neplodnosti, a bezdětnost „sociální“ spojená s volbou životního stylu a rámcovaná problematikou nízké plodnosti a porodnosti.

Biologická neplodnost je v člancích prezentována jako společenský problém a bezdětní jsou zobrazováni jako jedinci, kteří si zaslouží soucit a lékařskou pomoc. V druhé rovině je tento stav vnímám jako problém politický, což je spojováno s hrazením léčby z veřejného zdravotního pojištění. Za společenský a politický problém je považována i nízká porodnost a plodnost, která se váže k bezdětnosti „sociální“. Články o tomto tématu využívají motivy viny, otázky morálky či polemizují nad proměnou životních hodnot mladých lidí. Společným rysem zobrazování obou témat je využití silné role expertů – z řad lékařů u biologické neplodnosti a z řad osobností ze společenskovední sféry u bezdětnosti „sociální“. Obě tematické roviny jsou značně feminizovány a bezdětnost je tedy obecně rámcována jako problém žen. Příběhy bezdětných žen značně dominují nad příběhy bezdětných mužů, u žen jsou spojovány s kritikou (v případě bezdětnosti „sociální“) a nepřirozeným stavem (u obou typů bezdětnosti). Znatelná je ale i aktivní účast dobrovolně bezdětných žen na reinterpetaci problému nízké porodnosti, a to skrze vyjádření jejich názorů a postojů v širším kontextu společenského postavení ženy a stereotypů ohledně mužských a ženských rolí. U neplodnosti nejsou středem mediálního zájmu pouze ženy, je značný i vysoký podíl článků zabývajících se i klesající plodností mužů.

Součástí publikace *Fenomén bezdětnosti v sociologické a demografické perspektivě* je i kapitola Hany Víznerové „*Childfree_zone*“ – celosvětová internetová diskuse bezdětných.

Víznerová (2006) se ve své analýze zaměřila na diskusní příspěvky celosvětové internetové komunity *Childfree_zone*, která sdružuje dobrovolně bezdětné lidi, jež sami sebe i takto definují a pro své označení využívají termín *childfree*. Ze sdílených příspěvků diskutujících došla k závěru, že komunita je pro ně zejména důležitým zdrojem pochopení ze strany podobně smýšlejících lidí, čehož se jim v reálném světě příliš nedostává, a zároveň skrze tuto komunitu potvrzují svou identitu.

Identifikovala několik hlavních témat diskusí: sobectví, individualistické hodnoty, ne/zodpovědnost, ne/pochopení, ne/tolerance, postoje k instituci rodičovství a k dětem genderové a partnerské vztahy. Dle Víznerové (2006) diskutující bezdětní kladou důraz na zodpovědnost – ta je podle nich nezbytnou podmínkou rodičovství. Většina členů prosazuje autonomii svého rozhodování a narušování společenskými normami a hodnotami považuje za nežádoucí. Objevují se však u nich tendence k netoleranci vůči ostatním lidem, kteří se rodiči stali, případně k dětem. Ohledně rodičovství prosazují názor, že by nemělo být realizováno pouze z důvodu „normálnosti“, „přirozenosti“ či „nutnosti“, protože právě v tomto (dle dobrovolně bezdětných) tkví ryzí sobeckost a nezodpovědnost. Ze zkoumaného internetového diskursu na základě zkušeností diskutujících též vyplývá, že bezdětnost u mužů společnost víceméně neřeší, zcela naopak je tomu u žen. Znatelný je i odmítavý postoj vůči kombinování pracovního a rodičovského života. Víznerová (2006) na základě analýzy vyvozuje, že se dobrovolně bezdětní shodují v názorech na rodinu a v podstatě uznávají pouze její „tradiční“¹³ podobu – pokud se někdo rozhodne mít dítě, měl by se mu plně věnovat a péče o dítě by měla být realizována pouze v soukromé sféře (je např. nepřípustné brát s sebou dítě do práce a v podstatě tím obtěžovat ostatní).

Víznerová (2006) na základě analýzy stanovila typologii dobrovolně bezdětných. Jednu nazvala jako „skupinu bojovných“ („militant“), kteří si pevně stojí za svou volbou a otevřeně ji vyslovují. Druhý typ označuje jako „aktivisté“, kteří ti usilují o osvětu např.

---

¹³ Pozn. autorky: Víznerová (2006) ve své analýze používá v tomto kontextu přívlastek „tradiční“. Toto „tradiční“ pojetí rodiny bychom mohli chápat jako synonymum Provasníková (1989) rodinného modelu životní dráhy ženy (viz kap. 2.3.1), kdy je pro ženu prioritou rodina a péče o ni. Dobrovolně bezdětní tedy podle analýzy Víznerové (2006) nesouhlasí s jakoukoliv snahou skloubit rodinný a pracovní život.

pomocí zakládání tematických internetových stránek. Dalším typem, ač menšinovým, jsou dobrovolně bezdětní, již obecně mají děti rádi, ale svoje mít nechtějí.

4.2 Zahraniční publikace

V této kapitole jsou popsány zahraniční výzkumy týkající se mediální reprezentace dobrovolné bezdětnosti. Jako poslední je uvedena sociologická studie Orny Donath. Ta se sice mediální reprezentací nezabývá, nicméně se týká poměrně velkého společenského tabu a tím je lítost nad realizovaným mateřstvím.

Mediální analýza s názvem *Mediated Representations of Voluntary Childlessness, 1900-2012*, kterou vydaly autorky Julie Moore a Patricie Geist-Martin v roce 2013 zkoumá vývoj populárního diskurzu o dobrovolně bezdětných ženách od roku 1900 do roku 2012 ve Spojených státech. Sleduje, jak mediální reprezentace přispěly ke kulturnímu chápání ženské sexuality a jaké důsledky mají tyto diskurzy pro ženy v současnosti. Na základě analýzy mediálních obsahů autorky stanovily čtyři hlavní diskursy.

Mediální diskurs *společenské nezodpovědnosti* vyvrcholil během eugenického hnutí, které bylo založeno na principu selektivní reprodukce. Plození bylo považováno za společenskou odpovědnost žen, lišilo se však napříč sociálními třídami. Od žen se společensky žádoucími vlastnostmi se očekával větší počet dětí, naopak ženy „prostoduché“, s nežádoucími společenskými a ekonomickým statusem byly vyzývány k tomu, aby měly děti méně či dokonce žádné. V rámci diskurzu *nedokonalosti jednotlivce* bylo rozhodnutí pro dobrovolnou bezdětnost skrze média vysvětlováno jako důsledek charakterové vady, nikoliv však komplexnějších vnějších faktorů. Dobrovolně bezdětné ženy si vysloužily přívlastky jako „sobecké“, „bezúčelné“, „nemorální“ či jim bylo přisuzováno nedostatečné lidské cítění. V dalším diskurzu byla dobrovolná bezdětnost médií vysvětlována jako *důsledek feminismu*. To bylo spojováno zejména s druhou vlnou feminismu a požadavcích na rovnost v domácnosti a v pracovní sféře. Novinové sloupky tak vyzývaly ženy, aby se vzdaly svého individualismu ve prospěch nacionalismu. V rámci mediálního diskurzu *naplnění bez dětí?* byly zpochybňovány dobové mýty včetně názorů, že dobrovolná bezdětnost je spojena s lítostí, nespokojeností v manželství, osamělostí či nenaplněným životem. Každý z uvedených diskurzů dle autorek v médiích v určité míře přetrvává dodnes.

Další studie s názvem *Representations of voluntary childlessness in the UK press, 1990–2008* vyšla v roce 2009, jejími autory jsou David Giles, Rachel L. Shaw a William

Morgan. Ti se zabývali mediální reprezentací dobrovolné bezdětnosti v britském tisku mezi lety 1990 a 2008. Na základě makro-analýzy stanovili čtyři hlavní rámce dobrovolné bezdětnosti jako: *záležitosti lidských práv jedinců; formy odporu vůči společenským normám; příznaku širší společenské změny; osobního rozhodnutí.*

Rámec *dobrovolné bezdětnosti jako záležitosti lidských práv jedinců* byl identifikován u publikovaných článků, které se zaměřovaly na svobodu jednotlivce či výslovně čerpaly z diskurzu o lidských právech. Články koncipující *dobrovolnou bezdětnost jako formu odporu vůči společenským normám* obvykle bezdětné jedince uvádějí do kontrastu s rodiči a často se zaměřují na argumenty „proti“ než „pro“ bezdětnost. Rámec *dobrovolné bezdětnosti jako příznaku širší společenské změny* poukazuje na fakt, že dobrovolná bezdětnost není pouze dočasným fenoménem. *Rámec dobrovolné bezdětnosti jako osobního rozhodnutí* se soustředí na individuální okolnosti jedince, nezávislé na politické a socioekonomické situaci.

Analýze byl podroben i švédský tisk (resp. pět největších celostátních švédských deníků) z let 2000 až 2010. Studii s názvem *Absent Non-Fathers: Gendered representations of voluntary childlessness in Swedish newspapers* publikovala v roce 2014 Helen Peterson.

Výsledkem analýzy jsou tři mediální rámce spojené s klíčovými postavami, které se s různou frekvencí v článcích opakují: *bezdětné páry – rámec bezstarostného života; bezdětné ženy – rámec problematického života; bezdětní muži – rámec neovlivněného života.*

Švédský tisk dle Peterson (2014) obecně rámcuje dobrovolnou bezdětnost jako záležitost, která se více týká žen než mužů. V mediálních diskurzích o dobrovolné bezdětnosti nejsou muži téměř přítomni, což dle Peterson (2014) ilustruje nejasnou kulturní a sociální hodnotu významu „ne-otcovství“. Role muže jako „ne-rodíče“ je nevýrazná, větší mediální pozornost získává bezdětná žena než bezdětný muž a podobně např. otec šesti dětí než muž, který otcem není vůbec.

Bezdětné ženy jsou dle Peterson (2014) prezentovány jako oběti společenských a kulturních stereotypů. Ačkoliv skrze média dostávají prostor a příležitost tyto stereotypy a obvinění vyvrátit, narážky na ně však ve svém důsledku dle autorky studie přispívají k potvrzení jejich „jinakosti“. Peterson (2014) tvrdí, že švédská média tímto způsobem paradoxně přispívají k šíření mateřských narativů. Studie tedy poukazuje na to, jak mohou různé reprezentace prosazovat a posilovat stereotypy o dobrovolné bezdětnosti.

Mediální analýza *Representations of Childless Women in the Australian Print Media* od Melissy Graham a Stephanie Rich se zabývá mediální reprezentací bezdětných žen v australském tisku v kontextu pronatalistické společnosti. Zkoumaným vzorkem této kvantitativní analýzy jsou australská tištěná média vydána v období od července 2007 do července 2011. Bezdětné ženy jsou zastoupeny prostřednictvím čtyř hlavních témat: *ženy hodné soucitu; ženy kariéristky; artefakt feminismu; kárané ženy*.

Jako *ženy hodné soucitu* jsou v médiích zobrazovány biologicky neplodné ženy, kterým se nesplnilo přání mít dítě, v důsledku čehož pociťují smutek – jejich mediální reprezentace je rámcována vyjadřováním soucitu a podpory. Reprezentace *žen kariéristek* se soustředí na domněnky ohledně bezdětných žen ve spojitosti s budováním jejich kariéry. *Artefakt feminismu* je prezentován dvěma rovinami: *oběťmi feminismu* a *obviňováním feminismu*. Jako oběti feminismu jsou v médiích prezentovány bezdětné ženy, které feminismus „svedl na scestí“. *Obviňování feminismu* je prezentováno publikovanými postoji, které ve feminismu spatřují příčinu kariérismu žen. Bezdětné ženy jsou v mediálních obsazích zobrazovány jako požitkářské s bezstarostným životním stylem, lehkovážné, nezodpovědné či nedospělé, čímž si zasluhují pokárání – tato tematizace spadá do kategorie *káraných žen*. Bezdětné ženy tak z pohledu médií „nepřispívají“ do společnosti a do společné budoucnosti a tím způsobují i socioekonomické problémy.

Na základě analýzy autorky studie australská tištěná média označují za sféru, která konstruuje a dále přenáší stereotypní a negativní reprezentace bezdětných žen. Plození dětí a mateřství je mediálně zobrazováno jako nejcennější role a přínos žen. Autorky studie v tomto způsobu prezentace spatřují skrytou a všudypřítomnou pronatalistickou ideologii, která má ve svém důsledku nejnegativnější dopad na bezdětné ženy, což ústí v jejich stigmatizaci.

Jako poslední zmíním studii *Choosing motherhood? Agency and regret within reproduction and mothering retrospective accounts* od izraelské socioložky Orna Donath. Ta svou publikací v roce 2015 otevřela téma pocitu lítosti nad realizovaným mateřstvím a dotkla se tak jednoho ze společenských tabu.

Donath (2015) tvrdí, že v odborných kruzích mají současné západní diskursy na téma reprodukce a mateřství tendenci pohybovat se v binární kategorizaci: „nemít na výběr“ vs. „zcela svobodně mít na výběr“. První kategorie je zcela v harmonii s přírodou, kdy ženy

v podstatě nemají na výběr – mateřství je jejich biologicky daný osud, smysl jejich bytí. Druhá kategorie se nese v duchu neoliberalismu, konzumerismu a postfeminismu. Rostoucí počet žen má tak právo zvolit si, zda děti bude mít, či ne, a předpokládá se tedy, že když si většina žen mateřství volí, činí tak z projevu své svobodné vůle.

Donath (2015) se ve své studii zaměřuje na analýzu procesů zaměřených na různé cesty, prostřednictvím kterých se ženy stávají matkami, a subjektivní/retrospektivní interpretace jejich zkušeností. Jejím záměrem je vyhnout se převládajícím postojům k mateřství v západních společnostech, které se dle Donath (2015) prakticky vždy „spokojí“ pouze s výsledkem, tedy s pouhou existencí mateřství. Klade si za cíl zpochybnit binární systém volby a nevolby a vložit do oblasti reprodukce a mateřství i aspekty vůle, touhy, orientace a souhlasu. Zaměřuje se na případy, kdy ženy uvažují nad alternativními časovými scénáři svého života a zpětně subjektivně hodnotí, že svého mateřství litují. Donath (2015) svou studii zaměřila na ženy-matky z prostředí své rodné země, Izraele. Tamější kulturní imperativ rodičovství je hluboce zakořeněný a předpokládá se, že žena upřednostní status mateřství před jakýmkoliv jiným statusem.

Mateřství je dle Donath (2015) rámcováno jako jakési mytické království, jehož existenci nenarušuje ani feministický diskurs – i do něj se promítá základní axiom autoritativního vědění¹⁴, ze kterého plyne skutečnost, že mateřství má smysl a netřeba jej v průběhu času dále zkoumat.

---

¹⁴ V angl. *authoritative knowledge*. Odkazuje na způsob, jak poznat, co má větší kulturní hodnotu než jiné systémy vědění. Ti, kteří mají v rukou moc, disponují dominantním věděním, které se stává legitimním, „normálním“. A naproti tomu ti, kteří se hlásí k alternativním systémům vědění, jsou označováni jako zaostalí, ignoranti či potížisté. Společnost na autoritativní vědění nahlíží optikou přirozenosti, nikoliv sociálního konstruktivismu. (Jordan a Davis-Floyd 1993)

VÝZKUMNÁ ČÁST

5 Metodologie

5.1 Kvalitativní výzkum – zakotvená teorie

K analýze publikovaných článků byla použita kvalitativní metoda zakotvené teorie. Metodu zakotvené teorie („*grounded theory*“ či „*grounded method*“) formulovali v roce 1967 Glaser a Strauss (1967). Jejím hlavním cílem je stanovení teorie zkoumaného jevu – jeho abstraktní a teoretické uchopení a lepší porozumění v rámci různých souvislostí. Dle Trampoty a Vojtěchovské (2010) je metoda vhodná pro odkrývání procesů a interakcí odehrávajících se v médiích či prostřednictvím médií – k tomu lze mj. využít analýzu textů.

Strauss a Corbinová (1999) zakotvenou teorii definují jako induktivně odvozenou ze zkoumání jevu, který reprezentuje. Dle Trampoty a Vojtěchovské (2010, str. 266) „*princip zakotvené teorie spočívá v neustálém procházení shromážděných dat a jejich doplňování až do úrovně nasycenosti, kdy nová data už neobohacují definované koncepty a kategorie. Data se porovnávají mezi sebou, hledají se mezi nimi pravidelnosti a rozdíly, proto se také metoda zakotvené teorie někdy nazývá metodou nepřetržitého porovnávání.*“

Ústředním procesem analýzy je dle Strausse a Corbinové (1999) tzv. kódování: otevřené, axiální a selektivní. Ačkoliv jsou uváděny v tomto sledu, v praxi je možné (případně i vhodné) se k jednotlivým fázím vracet či je přeskakovat a doplňovat nová data.

Otevřené kódování je první fází, ve které výzkumník prochází zkoumaná data. Dle Trampoty a Vojtěchovské (2010, str. 266) při ní „*dochází k označování jevů a k jejich konceptualizaci*“. Podobným jevům jsou přidělovány stejné pojmy. „*Tyto pojmy (...) je poté potřeba seskupit a přiřadit k sobě ty, které se zdají příslušet ke stejnému jevu – dochází ke kategorizaci pojmů*“ (Trampota, Vojtěchovská 2010, str. 267).

Ve fázi **axiálního kódování** hledá výzkumník souvislosti a vztahy mezi jednotlivými kategoriemi, „*uvažuje příčiny a důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy a tvoří tak „osy“ propojující jednotlivé kategorie*“ (Hendl 2005, s. 248). Dle Trampoty a Vojtěchovské (2010) dochází k bližšímu popisu kategorií, upřesňování jejich vlastností a dimenzí a vznikají tak subkategorie.

Selektivní kódování představuje závěrečnou fázi. „Jde o podobný proces, jakým je axiální kódování, ale odehrává se na abstraktnější rovině. V této fázi formulujeme kostru příběhu, která je vystavena kolem ústředního jevu výzkumu. Ten se tak stává tzv. centrální kategorií, která je uvedena do vztahu k ostatním kategoriím.“ (Trampota, Vojtěchovská 2010, str. 268)

5.2 Výzkumné otázky

Cílem diplomové práce je zmapovat mediální reprezentaci tématu dobrovolné bezdětnosti v prostředí online médií. Pro tento účel jsem stanovila následující výzkumné otázky:

Jakým způsobem vybraná česká online média konstruuji téma dobrovolné bezdětnosti?

Jak jsou reprezentovány dobrovolně bezdětné ženy (případně muži) v mediálních obsazích?

Lze vypořádat proměnu mediální reprezentace tohoto tématu v čase?

5.3 Výběrový soubor

V rámci rešerše již uskutečněných výzkumů jsem dospěla k zjištění, že téma dobrovolné bezdětnosti je spíše zpracováno ze sociologického, psychologického či ekonomického hlediska. Výzkumy týkající se mediální reprezentace nalezneme zejména u zahraničních autorů a týkají se zejména tisku (viz kap. 4.2). Z českých publikací jsem zaznamenala mediální analýzu zaměřující se na tištěné časopisy pro muže a ženy (viz kap. 4.1). Rozhodla jsem se tedy, že se zaměřím na analýzu vybraných českých zpravodajských online médií.

Výběr konkrétních zpravodajských webů byl určen na základě žebříčku nejvyšší návštěvnosti. Čerpala jsem ze stránky *MediaGuru.cz* a posledního zveřejněného příspěvku¹⁵, který prezentoval nejnavštěvovanější weby v 1. čtvrtletí roku 2021. *MediaGuru.cz* uvádí těchto 15 nejčtenějších zpravodajských webů (seřazeno sestupně): *SeznamZpravy.cz*, *Novinky.cz*, *Aktuálně.cz*, *Denik.cz*, *iDNES.cz*, *iPrima.cz*, *Blesk.cz*, *iRozhlas.cz*, *ČT24.cz*, *Reflex.cz*, *ČeskéNoviny.cz*, *Forum24.cz*, *Echo24.cz*, *Lidovky.cz*, *Drbna.cz*

---

¹⁵ Bez uvedení autora/autorky. Zpravodajské weby měly v prvním čtvrtletí vyšší návštěvnost. *MediaGuru.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2021/04/zpravodajske-weby-mely-v-prvnim-ctvrtleti-vyssi-navstevnost/>

Analyzované období bylo stanoveno od 1. 1. 2008 do 31. 12. 2021. Rok 2008 jsem zvolila z důvodu vzniku české pobočky organizace *No Kidding!* téhož roku. Konec roku 2021 byl zvolen čistě z důvodu termínu zadání diplomové práce. To proběhlo v 2. polovině roku 2021 a mým záměrem tak bylo dosažení určité míry „celistvosti“ zkoumaného souboru. Jelikož je jednou z výzkumných otázek i pozorování eventuální proměny mediální reprezentace v čase, zkoumané období bylo rozděleno na dvě části. Ke stanovení mezního období, respektive roku, jsem využila demografická data. V rámci celého sledovaného období od roku 2008 docházelo v ČR ke kontinuálnímu poklesu porodnosti, a to až do roku 2013, kdy dosáhla nejnižší hodnoty. Po roce 2013 se opět začala zvyšovat. Na základě těchto údajů jsem stanovila první analyzované období od začátku roku 2008 do konce roku 2013 a druhé analyzované období od začátku roku 2014 až do konce roku 2021.

Ke sběru konkrétních článků k analýze jsem využila databázi *Newton Media*, ve které jsem pro vyhledávání použila následující klíčová slova: „dobrovolná bezdětnost“, „dobrovolně bezdětná/bezdětný/bezdětné/bezdětní“, „childfree“, „childless“, „odmítání mateřství“, „odmítání otcovství“, „odmítání rodičovství“, „bezdětnost“, „bezdětné ženy“, „bezdětní muži“, „nemít děti“, „dítě povinnost“, „antinatalismus“, „environmentální úzkost“, „nechtějí mít děti“, „no-kidding“, „nokidding“.

Klíčová slova byla vyhledávána jak v názvech, tak i v celých textech článků. K analýze tedy byly vybrány i články, ve kterých nebyla dobrovolná bezdětnost ústředním tématem. Poté následoval proces selekce nalezených článků, jejich důkladné pročtení a vyřazení článků, které s tématem nesouvisely. Celkem bylo k analýze vybráno 92 článků: 16 z let 2008–2013 a 76 z let 2014–2021.

Ne všechny z výše uvedených 15 nejčtenějších zpravodajských webů publikovaly články o dobrovolné bezdětnosti. *ČT24.cz*, *ČeskéNoviny.cz* a *Drbna.cz* ve zkoumaném období nepublikovaly žádný článek, který by se tématem zabýval. Výsledný soubor zkoumaných webů¹⁶ byl posléze stanoven následovně: *SeznamZpravy.cz*, *Novinky.cz*,

---

¹⁶ Pozn. autorky: V tomto bodě jsem se odchylovala od tezí, konkrétně od bodu „Vymezení podkladového materiálu“. Při zpracování tezí jsem zvolila odlišný soubor zpravodajských médií, a to pouze na základě předběžného orientačního vyhledávání tematicky zaměřených článků. Později, v počáteční fázi samotné analýzy, jsem usoudila, že vhodnějším způsobem bude zvolit weby na základě jejich popularity mezi čtenáři, z čehož lze usuzovat i větší možný efekt na publikum oproti webům, které tak vysokou čtenářskou základnu nemají.

Aktuálně.cz, Deník.cz, iDNES.cz, iPrima.cz, Blesk.cz, iRozhlas.cz, Reflex.cz, Forum24.cz, Echo24.cz, Lidovky.cz

Po shromáždění relevantních článků následoval proces samotné analýzy dle zakotvené teorie, na jejímž základě jsem pro obě zkoumaná období identifikovala kategorie, případně subkategorie a kategorie centrální.

6 Výsledky výzkumu

6.1 První analyzované období – články z let 2008 až 2013

Články z prvního zkoumaného období téma dobrovolné bezdětnosti konstruuji skrze příběhy dobrovolně bezdětných, názory psychologů, psychologek, výsledky výzkumů či vědeckých studií a též skrze pohled autora či autorky článku. Pro toto období jsem stanovila následující kategorie, včetně centrální.

6.1.1 Centrální kategorie: Dobrovolná bezdětnost jako otázka autenticity žen

Téma dobrovolné bezdětnosti je v letech 2008 až 2013 silně feminizováno. Jako centrální kategorii jsem stanovila následující: **Dobrovolná bezdětnost jako otázka autenticity žen**. Autenticitě ve smyslu autenticity osobnosti lze rozumět jako „*pocitu pravosti, hodnověrnosti vlastního života*“ (Hartl a Hartlová 2015, str. 63), případně lze autenticitu označit jako subjektivní míru jedince být „sám sebou“ (Vymětal 2001). Pojem autenticity lze definovat různými způsoby skrze optiku filozofie či psychologie – to však není cílem této diplomové práce. Uvedu pouze příklad pojetí autenticity Charlesem Taylorem:

„Charles Taylor (2001) uvádí, že na autenticitu je možné nahlížet jako na morální ideál. Jedinec pak naplnění vlastního života dosahuje spojením se sebou samým, s vlastními ideály a vlastní přirozeností. V tomto ohledu se Taylor obrací k 18. století, které vnímá jako protkané ideou vrozené morálky a intuitivním smyslem pro to, co je správné a špatné. Opravdovou a plnohodnotnou bytostí je v jeho pojetí jedinec, který se spojil se svou intuicí, svými smysly a vnitřním hlasem a naslouchá svým morálním ideálům, namísto vnějšího diktátu toho, co je špatné a správné a nenechává se zlákat motivací spočívající v odměnách

*a trestech, ať už je autoritou Bůh, či jiná síla. Naopak autoritou a zdrojem existence se stává jedinec sám sobě, hlas vnější je tedy nahrazen hlasem vnitřním.*¹⁷

Na základě obsahu analyzovaných článků jsem dospěla k závěru, že negativní postoj k rodičovství je dobrovolně bezdětnými ženami vnímán jako něco, co je v souladu s jejich přesvědčením, vnitřním nastavením, životními cíli a vizemi, vlastní přirozeností – alespoň tak je reprezentován skrze jejich přímé či nepřímé výpovědi v analyzovaných médiích. A to naopak není v souladu s většinovým nastavením společnosti, které je autory článků akcentováno. Většinová společnost je médií zobrazována jako společnost se zakořeněnými normami ohledně rodičovství, zejména mateřství a dobrovolně bezdětné ženy se tak vymykají zavedeným standardům.

Z některých postojů redakce či vybraných odborníků je znatelné zpochybňování autenticity dobrovolně bezdětných, předjímají, že mít dítě je pro ženu přirozené a domnívají se, že touha po mateřství je v ženách vnitřně „zakódována“ a ony si ji pouze nechtějí přiznat. Případně je postoj dobrovolně bezdětných žen považován za nezdravý projev individualismu, přílišné sobeckosti či pohodlnosti. V obsazích analyzovaných článků tak spatřuji velkou tendenci rozklíčovat, kdo vlastně tyto ženy jsou. Významný spojující aspekt článků spatřuji v polemikách, domněnkách a spekulacích redakce a oslovených odborníků, zda proklamované postoje, názory a pocity opravdu korespondují s vnitřním nastavením dobrovolně bezdětných žen či nikoliv. Jinými slovy, zda jsou jejich postoje a názory v souladu s jejich autenticitou, nebo zda si sobě či svému okolí pouze něco nenamlouvají.

6.1.2 Kategorie: Dobrovolně bezdětní muži – mlčící minorita

Téma dobrovolné bezdětnosti je v tomto období silně feminizováno,¹⁸ dobrovolná bezdětnost je rámcována téměř výhradně jako záležitost žen.

Feminizace dobrovolné bezdětnosti je znatelná již z většiny zvolených titulků k článkům. V titulcích se objevují spojení typu „dobrovolně bezdětná“ (nikoliv „dobrovolně bezdětný“), „ženy, které nechtějí mít děti“, „pro některé ženy jsou děti tabu“, „odmítání rodit

---

¹⁷ AMBROŽOVÁ, Tereza. *Autenticita jako faktor spokojenosti v partnerském vztahu*. Olomouc, 2018. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Marek Kolařík.

¹⁸ Pozn. autorky: Feminizace je znatelná i z aspektu samotného autorství článků – ze všech 16 příspěvků je u 13 autorkou žena. Jelikož ale v této diplomové práci provádím analýzu kvalitativní, je tato kvantifikace irelevantní. Toto zjištění tedy uvádím pouze jako doplňkový poznatek.

děti“ apod. V případech, ve kterých titulky explicitně nevyjadřují ženský rod, je však feminizace tématu zřejmá z perexu (typicky pojednává o mateřství).

Zastoupení mužů je v rámci mediální reprezentace dobrovolné bezdětnosti velmi okrajové. Redakce v souvislosti s články týkajícími se no-kidding klubů konkrétně zmiňuje pouze zakladatele prvního klubu a též se vyskytují ukázky z diskuse na webu klubu, z nichž pouze u jedné je jednoznačné autorství muže (jelikož příspěvek byl napsán v mužském rodě), u zbývajících dvou ukázek pohlaví pisatele nelze určit.

„První no-kidding klub založil už v roce 1984 Kanadčan Jerry Steinberg s cílem sdružovat bezdětné lidi, pro které nejsou děti středem světa. Sám zakladatel klubů postoj členů definoval větou, že děti pro ně nejsou tabu, ale nejsou zkrátka předmětem jejich zájmu. (...) Z diskuse na webu no-kidding klubu: „Vzhledem k tomu, že jsem byl svědkem toho, jak těhotenství dokáže na ženě zničit vše nejhezčí, pro mladé matky mne napadla přezdívka chodící mlékárna. Žena, která si nechá naštěkat do boudy, přestává být ženou, ale stává se shlukem buněk, který slouží už jen jako zdroj potravy a muž otec se stává lovcem, sběračem.“¹⁹

Dalším aspektem, kterým se redakce v souvislosti s rámcováním tématu zaobírá, je partnerská shoda ohledně názorů na (ne)rodičovství. Dobrovolně bezdětné jsou zobrazovány jako ženy, pro které je důležité nalézt stejně smýšlejícího partnera. Redakce však zejména skrze citace konkrétních oslovených žen poukazuje na „nedostatek“ dobrovolně bezdětných mužů, případně usuzuje, že dobrovolná bezdětnost žen potenciální partnery odrazuje. Média tak problematiku dobrovolné bezdětnosti feminizují i tímto způsobem – muži jsou zobrazováni jako ti, kteří dobrovolně bezdětnými spíše být nechtějí.

„Jejich rozhodnutí se mnohdy nelíbí ani mužům – potenciálním partnerům. Pro ne-matky je tedy i velmi těžké si najít životního partnera.“²⁰

Přímé výpovědi dobrovolně bezdětných mužů nejsou autory článků prezentovány (vyjma zmíněného příspěvku z webu no-kidding klubu). Dobrovolně bezdětní muži se v člancích vyskytují pouze zprostředkovaně, a to skrze příběhy redakcí oslovených žen. Ty

---

¹⁹ VAJSEJTLOVÁ, Barbora. Matky jsou laktačky a chodící dělohy, říkají příznivci no-kidding. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 14. dubna 2011

²⁰ SOKOLOVÁ, Dana. Stále přibývá žen, které nechtějí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 12. 7. 2009

hovoří o vzájemné dohodě na bezdětnosti s partnerem či o nalezení partnera, který v době seznámení se ženou zaujímal stejný postoj.

„To o rok mladší Veronika se na tom, že nebude mít děti, shodla se svým manželem. „Na děti se necítíme, máme rádi pohodlí a klidný život, je nám spolu takhle báječně.““²¹

„Já jsem proto ani partnera nehledala, byla jsem rozhodnutá žít single. Přítel nakonec mám, je to úžasný muž s představami o životě, jako mám já.“²²

Subtilní zmínku o dobrovolné bezdětnosti mužů nalezneme v kontextu pojednání o obecném právu žen i mužů na odmítání rodičovství.

„Nejen matky mají totiž právo odmítat mateřství. I muži mohou odmítat otcovství. A mnozí v tom bývají úspěšnější než dřívější odmítači vojenské služby.“²³

Dobrovolná bezdětnost mužů je ve zkoumaném období pojímána pouze marginálně, dobrovolně bezdětné muže redakce vůbec neoslovuje a z mediálních obsahů lze usuzovat, že takoví muži jsou ve společnosti spíše skrytou a mlčící minoritou.

6.1.3 Kategorie: Rodičovství a děti optikou (nejen) dobrovolně bezdětných

Redakce čtenářům odkrývá způsob, jakým dobrovolně bezdětní smýšlejí o rodičovství a dětech. Mateřství a výchova dětí jsou spojovány zejména s těžkostmi, omezeními a změnami k horšímu. Diskutována je i otázka společenské nadřazenosti lidí s dětmi. Autoři článků se též zaměřují na vztah dobrovolně bezdětných k dětem obecně. V tomto kontextu dává redakce prostor i vyjádřením odborníků, případně prezentuje výzkumy, které vyslovené názory a postoje doplňují.

6.1.3.1 Subkategorie: Negativní aspekty rodičovství

Články dávají poměrně velký prostor výpovědím konkrétních bezdětných žen. Ty ve svých promluvách vysvětlují, jak vnímají rodičovství, respektive, co by pro ně znamenalo přijetí role matky. Velmi často ho spojují s negativními pojmy – používají slova jako „obět“, „dřina“, „stres“, „trauma“, „napětí“, „komplikace“, „uvázání“, „uštívání“, „spoutání“ či

---

²¹ KOMŮRKOVÁ, Kristina. Nechci děti. To však neznamená, že jsem méněcenná nebo divná. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. května 2012

²² KOMŮRKOVÁ, Kristina. Nechci děti. To však neznamená, že jsem méněcenná nebo divná. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. května 2012

²³ UZEL, Radim. Rození dětí není povinnost ani důkaz normalnosti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 9. 1. 2008

„podřizování se“. Pojetí slova „obět“ se objevuje ve dvojitým významu – být matkou a obětovat tak svůj čas (včetně koníčků či práce) v souvislosti s péčí o dítě a rodinu a též i obět jako konání „v zájmu společnosti“.

„Jana potvrzuje, že občas slýchá názory, že by měla mít děti v zájmu společnosti, nebýt sobecká. „Měla bych se obětovat? Proč? (...)““²⁴

„(...) Děsí mě ale představa, že bych se musela vzdát své práce a koníčků. Nechci život obětovat někomu jinému, i kdyby to bylo vlastní dítě. Prý je to sobecké. Není ale sobecké přivést na svět dítě, které možná nebudu dost milovat? Mít potomka není jen radost, ale i dřina. (...)“²⁵

„„Ráda cestuji, baví mě spousta věcí a nechci se nechat spoutat mateřstvím. Musela bych svůj život podřít někomu jinému, a ztratila bych tak sebe sama. A nejvíc by mi vadila ztráta soukromí,“ doplňuje své postoje Adéla.“²⁶

Kromě radikální změny životního stylu, jež s sebou mateřství z pohledu dobrovolně bezdětných přináší, články též reprodukuje i názory ohledně celkové změny osobnosti. Redakce čtenářům předkládá citace žen, pro které je role matky synonymem ztráty identity či degenerace. V kontrastu s dobrovolně bezdětnými jsou ženy s dětmi prezentovány jako příliš upnuté na svou mateřskou roli a neschopné realizovat se v jiných činnostech než v těch, které jsou spojené s péčí o dítě.

„Mě osobně děsí, jak mé kamarádky, které jsou těhotné, degenerují. Z inteligentních vysokoškolaček se stávají kvokající slepice,“ popisuje na diskusním fóru Kristýna. Není sama, kdo žije v přesvědčení, že narozením dítěte se člověku zhroutlí dosavadní svět a jeho středobodem se v tu chvíli stanou pleny, kašičky, plastické krámy a ošklivé čmáranice.“²⁷

Autoři článků se dále zabývají tím, jak by dobrovolně bezdětní vnímali přítomnost potenciálního dítěte ve vztahu. V tomto kontextu se objevují výrazy typu „narušitel“, „škůdce“, „ničitel“ či „zabiják“ vztahu. Dítě je tak prezentováno jako rušivý element. Tento

---

²⁴ ŠMÍDOVÁ, Veronika. Je mi fuk, jestli Češi vymřou. Děti nechci, říká dobrovolně bezdětná. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 28. července 2013

²⁵ BACHÁROVÁ, Gabriela. Že mám porodit a vychovat děti? Ne, děkuji! *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 4. února 2008

²⁶ DUŠKOVÁ, Alena. Něžný vetřelec. *Blesk.cz* [online]. Praha: Empresa Media, 8. září 2008

²⁷ MITROFANOVOVÁ, Markéta. Pro některé ženy jsou děti stejné tabu jako drogy nebo sebevražda. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 1. 7. 2010

negativní náhled na děti však nesdílí pouze sami bezdětní, redakce tuto problematiku doplňuje informacemi o výzkumech, které došly k podobným závěrům.

„Některé ženy dokonce považují potomky za ničitele vztahů.“²⁸

„Tvrdí, že děti spolehlivě zabijí jakýkoli vztah, ...“²⁹

„Mimochodem, podle některých zahraničních výzkumů není pravda, že rodiče jsou díky svým potomkům šťastnější než bezdětní. Tým odborníků z univerzity v Denveru osm let sledoval 218 párů a devadesát procent z nich zaznamenalo pokles manželské spokojenosti po narození prvního dítěte. A to hlavně u žen.“³⁰

6.1.3.2 Subkategorie: Dítě jako etalon hodnoty člověka?

Analyzované mediální obsahy se dotýkají i otázky společenské hodnoty bezdětných žen. Z publikovaných výpovědí konkrétních žen vyplývá, že bezdětné irituje přístup některých rodičů, kteří dávají najevo svou nadřazenost skrze status rodiče. Takové postoje jsou pro tyto ženy těžko pochopitelné. Redakce svými komentáři a názory vybraných oslovených odborníků na tuto společenskou tendenci poukazuje a apeluje na změnu tohoto postoje.

„Bezdětné ženy přidávají, že se některé matky na ně dokonce dívají jako na méněcenné.“³¹

„Už i psychologové začínají poukazovat na to, že je třeba tento postoj změnit. Žena, která nemá děti, by neměla být vnímána jako méněcenná. Řada takových příslušnic ženského pohlaví totiž dokáže prostor, který obvykle zaplňují děti, využít smysluplně.“³²

6.1.3.3 Subkategorie: Od „baby-haterů“ až po hodné tety

Autoři článků rozebírají vztah dobrovolně bezdětných k dětem. Dehonestující označení typu „harant“, „fakan“, „parchant“ či „parazit“ jsou uváděna zejména ve spojitosti se členy no-kidding klubů. Média tak poukazují na drsný a vyhraněný přístup členů klubu

---

²⁸ SOKOLOVÁ, Dana. Stále přibývá žen, které nechtějí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 12. 7. 2009

²⁹ VAJSEJTLOVÁ, Barbora. Matky jsou laktačky a chodící dělohy, říkají příznivci no-kidding. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 14. dubna 2011

³⁰ KOMŮRKOVÁ, Kristina. Nechci děti. To však neznamená, že jsem méněcenná nebo divná. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. května 2012

³¹ KOMŮRKOVÁ, Kristina. Nechci děti. To však neznamená, že jsem méněcenná nebo divná. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. května 2012

³² DUŠKOVÁ, Alena. Něžný vetřelec. *Blesk.cz* [online]. Praha: Empresa Media, 8. září 2008

vůči dětem. Redakce však poukazuje i na to, že přístup dobrovolně bezdětných k ostatním dětem závisí zejména na způsobu, jakým se dítě projevuje, či jak se chová. Hlasité projevy, křik či pláč dětí je prezentován jako hlavní spouštěč nelibých pocitů dobrovolně bezdětných. Články však prezentují širokou škálu postojů k dětem a zmiňují i dobrovolně bezdětné ženy, které mají děti rády, ztotožňují se s rolemi tet, případně mají k dětem neutrální vztah.

„V momentě, kdy to začne řvát, je moje reakce negativní. Jsem ráda, že mám doma ticho, že si můžu odpočinout, že kolem mě nikdo nevřeští. Nemíním se starat o žádného parazita.“³³

„To o rok mladší Veronika se na tom, že nebude mít děti, shodla se svým manželem. „Na děti se necítíme, máme rádi pohodlí a klidný život, je nám spolu takhle báječně. Přitom děti mám ráda, ty moje sestry zbožňuju, jsem vděčná, že jsou v mém životě. Být dobrou tetou mě baví.“³⁴

6.1.4 Kategorie: Odmítání mateřství: projev (nezdravého) individualismu nebo vrozená dispozice?

Média poukazují na preference a hodnoty dobrovolně bezdětných žen. Tyto preference a hodnoty jsou zobrazovány jako odlišné od těch, které zastává většinová společnost. Z článků vyplývá, že mateřství je pro dobrovolně bezdětné jednoduše něčím, s čím se neztotožňují. Jedná se o roli, která koliduje s jejich vizí šťastného a spokojeného života.

Zejména skrze citace oslovených žen je dobrovolná bezdětnost prezentována i jako vrozená, biologicky daná. Objevuje se i časté přirovnání k sexuální orientaci, což implikuje, že volba pro život bez dětí vlastně vůbec volbou být nemusí, nýbrž se může jednat o životní strategii, jež je v souladu s individuálním vnitřním nastavením a cítěním daného jedince. Publikované články prezentují dobrovolně bezdětné i jako ženy s absencí mateřských pudů či instinktů nebo ženy, kterým netikají biologické hodiny, což opět evokuje biologický základ jejich bezdětnosti. Redakce k zachycení tohoto aspektu opět hojně využívá citací, ze kterých vyplývá, že pokud by tyto ženy na mateřství z tlaku okolí přistoupily, znamenalo by

---

³³ MITROFANOVOVÁ, Markéta. Pro některé ženy jsou děti stejné tabu jako drogy nebo sebevražda. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 1. 7. 2010

³⁴ KOMŮRKOVÁ, Kristina. Nechci děti. To však neznamená, že jsem méněcenná nebo divná. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. května 2012

to pro ně přijetí role, která jim je vzdálená, popření sebe sama a přijetí jiného životního stylu než toho, který preferují.

„Že se nechtějí stát rodiči, ucítili většinou velmi brzy, takže takzvaně odstrašující příklady dětí přátel a příbuzných mají v jejich rozhodnutí jen okrajový význam. „Už odmalička jsem věděla, že nechci být matkou, protože mi ta role prostě nesedí a vím, že bych v ní byla nešťastná,“ tvrdí Veronika, která svou volbu nikdy netajila.“³⁵

„„Člověk buď má, nebo nemá touhu mít vlastní dítě a tato vlastnost je mu dána do vínku biologicky, o tom nikdo nemůže sám rozhodnout. Přirovnala bych to k situaci, kdy se například gay nemůže rozhodnout o své sexuální orientaci. S touto orientací se jednoduše narodil,“ vysvětluje Soňa v rozhovoru pro Lidovky.cz.“³⁶

V souvislosti s problematikou dobrovolné bezdětnosti jako vrozené dispozice redakce dává prostor názorům odborníků. Biologický aspekt je tak skrze odborníky většinou rozporován, dobrovolná bezdětnost je jimi vnímána jako potlačování přirozených pudů a potřeb, obranný mechanismus, důsledek přílišné pohodlnosti či egocentrismu, případně volba z rozumu. Odborníci i redakce v kontextu tématu často varují před přílišným odkládáním mateřství do vyššího věku a predikují bezdětným ženám možné pozdější pocity lítosti nad tím, že se matkami stát nestihly, jelikož daly přednost práci, kariéře či u nich sehrály roli jiné priority.

„„Před odkládáním příchodu dětí na svět varují psychologové. „Možnosti a rytmus dnešního života posunuly hranici, kdy ženy začínají uvažovat o dítěti, ve srovnání s minulou generací zhruba o deset let. Rodinný život je odsunut, někdy i úplně odsuzován, a to i přes to, že v podvědomí žen potřeba stát se matkou stále je. Ony ji ale nechtějí přiznat,“ vysvětluje psychiatr Jan Cimický.“³⁷

„„V moderních společnostech přibývá lidí, kteří prožívají odcizení, pocit osamění v davu, ztrácejí smysl existence a hledají náhradní falešná uspokojení. Dobrovolná bezdětnost je spíše problém lidí ve větších aglomeracích, protože venkovské chudé to nenapadne. Je to

---

³⁵ MITROFANOVOVÁ, Markéta. Pro některé ženy jsou děti stejné tabu jako drogy nebo sebevražda. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 1. 7. 2010

³⁶ ŠMÍDOVÁ, Veronika. Je mi fuk, jestli Češi vymřou. Děti nechci, říká dobrovolně bezdětná. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 28. července 2013

³⁷ SOKOLOVÁ, Dana. Stále přibývá žen, které nechtějí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 12. 7. 2009

zpovynanost bohatého městského člověka, který se z egocentrických důvodů rozhodl, že jeho život bude bez potomků pohodlnější,“ míní Slavomil Hubálek. “³⁸

Redakcí oslovené dobrovolně bezdětné ženy glorifikují svůj dosavadní způsob života, označují ho za bohatý, šťastný či plnohodnotný. Články prezentují preferenci nezávislosti a svobody, výhody neomezených možností trávení volného času či preferenci práce a koníčků, které mohou být pro dobrovolně bezdětné prioritou či životní náplní. Časté jsou i předpovědi, že by nebyly dobrými matkami, neměly by na dítě trpělivost, nemohly by mu dát lásku, kterou by si zasloužilo apod.

„Kamila pracuje jako sekretářka, takže o nějaké velké kariéře nemůže být moc řeč. „Kariéerní vzestup ani neplánuji, ale mám ráda svůj životní styl a nezávislost,“ vysvětluje. „Je mi příjemné, když můžu přijít večer z práce a mám volný čas jen sama pro sebe. Vyhovuje mi, že se nemusím točit kolem dětí. Prostě se nechci pro nikoho obětovat, chci si života užívat,“ shrnuje své důvody. “³⁹

„,,Nemám žádný důvod děti mít. Nechci být matkou, protože ta role mi neseďí a vím, že bych v ní byla nešťastná,“ tvrdí jedenačtyřicetiletá Veronika z Prahy, která před šesti lety založila český klub No Kidding. “⁴⁰

6.1.5 Kategorie: Konfrontace s okolím – despekt, respekt a strategie

Autoři článků prezentují výčet stereotypních označování dobrovolně bezdětných a předsudků, které ve společnosti panují a polemizují nad nimi. Mezi použitými výrazy nechybí např. „kariéristka“, „sobecká“, „pohodlná“, „divná“, „chladná“, „nenormální“, „nedospělá“ či „sebestředná“. Dobrovolně bezdětné ženy jsou reprezentovány jako ženy, které se musí před okolím neustále obhajovat a vysvětlovat svůj postoj. Většinová společnost je tak skrze média zobrazována jako společnost s dominující představou ženství neoddelitelně spjatého s mateřstvím. Na mateřství je nahlíženo jako na přirozenou touhu žen, naproti tomu na dobrovolnou bezdětnost jako na vybočení z normálu. Redakce poukazuje

---

³⁸ MITROFANOVOVÁ, Markéta. Pro některé ženy jsou děti stejné tabu jako drogy nebo sebevražda. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 1. 7. 2010

³⁹ DUŠKOVÁ, Alena. Něžný vetřelec. *Blesk.cz* [online]. Praha: Empresa Media, 8. září 2008

⁴⁰ KOMŮRKOVÁ, Kristina. Nechci děti. To však neznamená, že jsem méněcenná nebo divná. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. května 2012

i na to, že některé dobrovolně bezdětné ženy mají strach z reakce okolí a v důsledku toho si raději svůj postoj nechávají pro sebe.

„Jakmile se žena rozhodne, že děti nechce, musí se psychicky obrnit. Pokud to nebude tajit, musí čelit řadě předsudků. Jen ve zkratce: je sobecká, chladná či kariéristka nebo rovnou všechno dohromady; (...)“⁴¹

„Mateřství je pro většinu žen něčím úplně přirozeným. Přesto jsou ale takové, jež děti z nějakého důvodu mít nechtějí a svůj život si plánují výhradně bez nich. (...)“⁴²

Články často prezentují a reprodukují typické reakce společnosti na dobrovolnou bezdětnost. Zpravidla se jedná o nepochopení, odsouzení, kritiku, moralizování apod. Velmi časté jsou predikce osamoceního života ve stáří či nemoci. Zpochybňována je nerevokovatelnost rozhodnutí pro dobrovolnou bezdětnost, je predikována změna postoje, případně pozdější lítost nad bezdětností. Dobrovolně bezdětné ženy jsou tak reprezentovány jako skupina žen, která musí permanentně čelit stereotypním narážkám a konfrontacím s okolím.

„Dobrovolně bezdětní si psychicky připadají úplně v pořádku, jen jsou se svou jinou alternativou životního stylu ve společnosti v drtivé menšině. Ostatní včetně rodičů je zpravidla nechápou a často jimi pohrdají, (...)“⁴³

Autoři článků též prezentují různé strategie dobrovolně bezdětných žen. Některé nemají potřebu něco vysvětlit, jiné otázku „vracejí“ a ptají se, proč tázající děti chce, další reagují s nadhledem či volí rázný přístup, jenž implikuje absenci dalšího možného rozporování.

„Ptám se na oplátku lidí, proč oni děti chtějí. Kolikrát je ta otázka zaskočí. Nikdy o tom neuvažovali. O něčem tak důležitém – přijde mi to nezodpovědné,“ dodává.“⁴⁴

---

⁴¹ KOMŮRKOVÁ, Kristina. Nechci děti. To však neznamená, že jsem méněcenná nebo divná. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. května 2012

⁴² SOKOLOVÁ, Dana. Stále přibývá žen, které nechtějí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 12. 7. 2009

⁴³ MITROFANOVOVÁ, Markéta. Pro některé ženy jsou děti stejné tabu jako drogy nebo sebevražda. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 1. 7. 2010

⁴⁴ ŠMÍDOVÁ, Veronika. Je mi fuk, jestli Češi vymřou. Děti nechci, říká dobrovolně bezdětná. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 28. července 2013

Reakce okolí je dle redakce i možným spouštěčem úvah nad pravým smyslem a důvodem rodičovství. Autoři článků akcentují, že dobrovolně bezdětné ženy odmítají rodit na základě tlaku společnosti a kritizují ty, které tak učinily. S despektem se tyto ženy staví i k volbě rodičovství z racionálních důvodů.

„V miminkovských debatách ji nejvíce vytáčí argument: kdo se prý o ženu postará, když bude stará a nemocná. „Je to ale ten pravý důvod, proč mít děti? Ty by se přece neměly rodit kvůli rodičům, ale kvůli nim samým,“ myslí si Andrea.“⁴⁵

„„Podle mého názoru totiž existuje poměrně velká skupina žen, které nikdy nechtěly mít děti, ale většinou podlehly tlaku okolností a svého partnera. Velkou roli sehrálo hlavně to, že si ženy mateřství nemohly svobodně naplánovat,“ uvažuje Soňa dále o tom, proč má s okolím takový problém.“⁴⁶

No-kidding kluby jsou v článcích prezentovány jako prostředek k dosažení pocitu sounáležitosti. Média reprezentují dobrovolně bezdětné jako skupinu lidí, která pociťuje absenci respektu okolí, a pro něž je tak kontakt s lidmi s obdobnými názory a postoji velmi důležitý.

„„Naprostá většina aktivních přispěvatelů děti nikdy mít nechce,“ říká autorka českých stránek no-kidding klubu, která si přála uvést jen svou přezdívku Nika NoKidding. (...) „Můj web má být oáza po dobrovolně bezdětné a názorově spřízněné (...).“⁴⁷

6.2 Druhé analyzované období – články z let 2014 až 2021

Autoři článků z druhého zkoumaného období téma dobrovolné bezdětnosti opět konstruují skrze příběhy dobrovolně bezdětných, názory odborníků, výsledky výzkumů či vědeckých studií a též skrze pohled autora či autorky článku. Pro toto období jsem stanovila následující kategorie a jako první opět uvádím kategorii centrální.

---

⁴⁵ BACHÁROVÁ, Gabriela. Že mám porodit a vychovat děti? Ne, děkuji! *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 4. února 2008

⁴⁶ ŠMÍDOVÁ, Veronika. Je mi fuk, jestli Češi vymřou. Děti nechci, říká dobrovolně bezdětná. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 28. července 2013

⁴⁷ VAJSEJTLOVÁ, Barbora. Matky jsou laktačky a chodící dělohy, říkají příznivci no-kidding. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 14. dubna 2011

6.2.1 Centrální kategorie: Dobrovolná bezdětnost – dočasný trend či pozvolný nástup alternativní normy?

Z kvalitativní analýzy druhého zkoumaného období vzešlo, že dobrovolná bezdětnost je oproti předchozímu období častějším tématem publikovaných článků, o čemž svědčí i jejich nesrovnatelně vyšší počet.⁴⁸ „Zásluhu“ na tom má i vznik nových ekologických hnutí, veřejné promluvy stoupenců tohoto hnutí či zastánců antinatalismu. K těm média přistupují spíše s despektem a polemizují nad možnými globálními dopady tohoto rozšiřujícího se trendu.

Opomeneme-li aspekt ekologie a filozofie, články tendují i k apelu nedržet se tak pevně zakořeněných norem a polemizují nad tím, zda jsou stereotypy a předsudky vůči dobrovolně bezdětným oprávněné a některé autorky či autoři nahlízejí na rodičovství i na bezdětnost jako na normální. Tuto myšlenku podporuje i redakce předkládáním výzkumů zabývajících se (ne)spokojeností života lidí s dětmi. Patrné jsou tendence redakce nahlížet na (ne)rodičovství jako na čistě osobní volbu či rozhodnutí nezávislé na tlaku a postojích většinové společnosti.

Jako centrální kategorii jsem zvolila: **Dobrovolná bezdětnost – dočasný trend či pozvolný nástup alternativní normy?** Ta však nesouvisí pouze s tendencemi „normalizovat nerodičovství“ v kontextu práva na autonomní rozhodnutí, ale též se váže i ke skupině dobrovolně bezdětných – ekologických aktivistů. Druzí jmenovaní představují specifickou množinu a jejich počínání je označováno jako nástup nového trendu. Ačkoliv je ekologický aspekt místy podpořen např. výpočty demonstrujícími míru znečištění planety dětmi, výrazné jsou i negativní ohlasy a názory na tento trend. Je poukazováno na jeho nesmyslnost či přehnanost. Zároveň ale autoři článků poukazují na postupné šíření tohoto trendu dobrovolné bezdětnosti, což je doplňováno i demografickými daty, ze kterých je zvyšující se míra bezdětnosti patrná. Právě v těchto výrazných tendencích identifikovaných v analýze spatřuji myšlenku zvolené centrální kategorie, která v sobě prolíná tyto dva stěžejní aspekty.

---

⁴⁸ Pozn. autorky: V tomto bodě se opět víceméně uchyluji ke kvantifikaci, nicméně navzdory faktu, že zkoumaná období nejsou rozdělena rovnoměrně, je vyšší počet článků v druhém analyzovaném období evidentní (v 1. analyzovaném období z let 2008-2013 se jedná o 16 článků, ve 2. analyzovaném období z let 2014-2021 se jedná o 76 článků).

6.2.2 Kategorie: Dobrovolná bezdětnost a intervence mužů

V druhém analyzovaném období se články věnují i výpovědím dobrovolně bezdětných mužů, případně je jejich existence opět zmiňována v kontextu promluv dobrovolně bezdětných žen – jsou prezentováni jako partneři, kteří se ženou sdílí shodný postoj ohledně dětí, vyskytují se i zpovědi dobrovolně bezdětných párů. Některé redakční příspěvky, názory odborníků či zmiňované výzkumy rámcují problematiku dobrovolné bezdětnosti i bez zacílení na ženské pohlaví, eventuelně používají generalizované pojmy typu „mileniálové“, „mladí lidé“ či „mladé páry“ a konstrukce vět se objevuje např. v podobě „proč lidé nechtějí mít děti“ apod.

„Bezdětný chce být i 30letý Tomáš Procházka z Brna, který si cíleně našel přítelkyni, která to vidí stejně. „Chci si užívat, nechci žít život toho dítěte. Chci navštěvovat kulturní akce, cestovat – ne chodit na pohádky a navštěvovat dětské dny v zoo. (...)“⁴⁹

Názory mužů, kteří se rozhodli pro život bez dětí, jsou v publikovaných člancích prezentovány i v mezinárodním kontextu, tedy redakce se zabývá i dobrovolnou bezdětností jak v rámci České republiky, tak i v rámci jiných zemí. Stejně jako v prvním analyzovaném období je akcentována důležitost partnerské shody ohledně (ne)rodičovství. Dále je (až na ojedinělé výjimky) poukázováno na to, že dobrovolné bezdětnosti se u mužů nedostává tolik pozornosti jako v případě žen. Autoři článků v tomto kontextu akcentují vyšší míru stigmatizace žen než mužů, což je potvrzeno i oslovenými odborníky, prezentovanými výzkumy či oslovenými muži.

„Podle osmadvacetiletého Filipa, který pracuje jako oblastní manažer pro specializované obchody s elektronikou a který chce také zůstat v anonymitě, to mají ale ženy, které se rozhodnou nemít děti, ve společnosti i vztazích složitější. „Nijak zvlášť se nemusím ostatním obhajovat, stačí říct, že děti nechci, a tím většinou celá debata na toto téma končí. Vidím ale, že u žen je to jinak. U mě i u mého kamaráda to jde hladce, nikdo se ohledně toho nestresuje. U svých bývalých partnerek, známých bezdětných nebo i současných partnerky ale vidím, že být bez dětí je stále bráno jako nějaká nemoc nebo porucha (...),“ říká.⁵⁰

---

⁴⁹ HLAVÁČOVÁ, Veronika. Kariéra, volnost, pestrý osobní život. Bezdětnost je v Česku na vzestupu, dosáhne až 20 procent. *iRozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 12. března 2019

⁵⁰ ELŠÍKOVÁ, Klára. Bezdětné ženy jsou vnímány jako nenormální. Nejsme žádná monstra, obhajují se. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 13. 7. 2020

6.2.3 Kategorie: Záchrana planety a vliv filozofie jako přidaná hodnota dobrovolné bezdětnosti?

V druhém analyzovaném období se v článcích objevuje tendence propojovat problematiku dobrovolné bezdětnosti s klimatickou krizí či s filozofickým postojem antinatalismem. Autoři článků tuto problematiku rámcují ve formě subtilních zmínek až po hlavní témata článků. Poměrně časté je i překrývání ekologických důvodů s antinatalismem, ačkoliv dobrovolná bezdětnost z důvodu klimatické krize a antinatalismus samy o sobě představují dva druhy odlišných stanovisek (viz kapitola 3.4). Ty se však v mediálních obsazích leckdy prolínají do podoby tzv. „ekologického antinatalismu“. Tato rovina tématu je často zdůrazňována již v samotných titulcích článků. Autoři používají sousloví typu „klimatická krize“ či „změna klimatu“, „globální oteplování“, „zničená planeta“ apod. Záchrana planety, filozofické důvody, případně obojí, jsou prezentovány jako nový trend, respektive nově objevený důvod, kvůli kterému si lidé odmítají pořizovat děti.

Problematika je zpravidla rámcována v mezinárodním kontextu, články pojednávají např. o různých zahraničních organizacích, jejíž členové apelují na nižší porodnost a bojují tak za celkové zlepšení stavu planety. Postoje redakce či odborníků se ohledně volby dobrovolné bezdětnosti z ekologických důvodů (respektive z důvodu tzv. „environmentálního žalu“) liší. Redakce prezentuje tvrzení výzkumníků, odborníků či výsledky studií, které uvádějí, v jaké míře děti „znečišťují“ planetu, někteří autoři explicitně vyjadřují nepochopení nad tímto trendem, označují ho např. za nelogický či nesmyslný, jiní autoři, případně oslovení odborníci, tento specifický důvod bezdětnosti považují za způsob, kterým lidé pouze „maskují“ či racionalizují jiné, skutečné důvody své bezdětnosti.

„Snížení vlastního podílu na znečištění a přelidňenost planety jsou jedny z často uváděných důvodů pro bezdětnost. Omezení počtu potomků je dokonce podle studií nejefektivnější způsob, jak snižovat vlastní emise. Zatímco například vegetariánství pomůže snížit emise skleníkových plynů o méně než tunu ročně, nemít dítě znamená snížení šedesátkrát větší.“⁵¹

---

⁵¹ SVĚRÁK, Vojtěch. Dobrovolně bezdětní. Češi nechťejí přivést potomky na zdevastovanou planetu. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 7. listopadu 2021

„Objevil se nový jev. Lidé nechťejí mít děti, protože to podle nich zatěžuje naši planetu. Považují to za sobectví a chtěli by, aby se růst populace na Zemi zastavil. Návod je to ale zřejmě nereálný a zbytečný.“⁵²

V analyzovaných článcích jsou zmiňováni konkrétní představitelé či zastánci této „nové vlny“ dobrovolné bezdětnosti. Autoři článků prezentují vybraná stanoviska a názory těchto jedinců a doplňují je buďto svým komentářem či komentáři jiných lidí, jenž vyslovili (či napsali na internetových diskuzích) svůj názor na tyto ekologické aktivisty, případně antinatalisty. Propagátoři dobrovolné bezdětnosti jsou v článcích zobrazováni jako kontroverzní osobnosti s příliš radikálními postoji. Převážně jsou kritizováni či zesměšňováni a opět je v článcích akcentována nelogičnost a nesmyslnost jejich proklamované strategie.

„Na internetu čelí Brunschweigerová často kritice. Někteří ji obviňují z nepřátelství vůči lidem, jiní její názory odsoudili jako „fašistoidní“. Předseda německého svazu učitelů Heinz Peter Meidinger řekl, že od učitele by očekával větší empatii. Problém vzniká vždy, když kdokoliv nadřazuje svoji ideologii nad lidský život, doplnil podle deníku Bild, který Brunschweigerovou označil za „bezcitnou“.“⁵³

„(...) Děti podle ní škodí životnímu prostředí víc než uhelné elektrárny. Autorka vypočítává, kolik zplodin děti ročně produkují. Jejím štěstím je, že své úvahy nedomyslela. Kdyby své úvahy totiž dovedla do sice absurdního, ale logického konce, došla by k závěru, že planetě pomůže jen svou okamžitou sebevraždou.“⁵⁴

Média dále blíže rozebírají postoje dobrovolně bezdětných a publikují konkrétní výpovědi. Autoři v článcích rozkrývají, zda je záchrana planety či vize nešťastné budoucnosti pro potenciální dítě klíčovým a hlavním důvodem dobrovolné bezdětnosti. Z publikovaných citací vyplývá, že ne vždy se musí jednat o hlavní důvod k tomu, proč děti nemít. Autoři tak rozlišují dvě skupiny lidí – pro jednu je environmentální aspekt pouze jedním z důvodů zvolené bezdětnosti, druhá skupina dobrovolně bezdětných by si za „normálních“ okolností dítě pořídila. Druzí zmiňovaní jsou zobrazováni jako lidé, kteří kvůli

---

⁵² JANDOUREK, Jan. Nový trend: nemít děti, aby se zachránila planeta. Nedává to ale velký smysl. *Forum24.cz* [online]. Praha: Forum 24, 28. 12. 2019

⁵³ KANTOR, Lukáš. Nerodte děti, je to neekologické a patriarchální, hlásá německá učitelka. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 13. března 2019

⁵⁴ PIKORA, Vladimír. Ekologická úzkost pohltila Evropu. Přestaneme kvůli environmentálnímu žalu rodit děti? *Reflex.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 1. srpna 2019

svému protektivnímu postoji k planetě, životnímu prostředí či potenciálnímu dítěti potlačují svůj rodičovský pud.

„Mám děti ráda, vždycky jsem je mít chtěla,“ vypráví Anna Bromová z týmu veřejné ochránkyně práv. „Jenže do současného světa je těžké přivést potomka. Klimatická změna znamená, že by se narodil do světa, kde bude těžké vypěstovat jídlo, kde bude bída a války, kde se všechno radikálně zhorší. Takže jsem si řekla, že tohle prostě nikomu neudělám a věnuju svůj život snaze o odvrácení téhle katastrofy,“ dodává Bromová. Není sama. Přibývá žen, které se dítěte vzdaly dobrovolně, často to vnímají jako morální rozhodnutí. Změna klimatu je přitom jedním z nejčastějších argumentů.“⁵⁵

6.2.4 Kategorie: Jiná doba – stejné stigma?

Redakce referuje o stoupajícím počtu bezdětných lidí a poukazuje na změnu doby – ta je dle médií odlišná než za časů normalizace, spojení ženy jako matky spadá do norem minulé generace, samotná bezdětnost již není žádnou novinkou ani tabu a samotné pojetí rodiny se změnilo. Autoři zmiňují, že rodičovství již není tolik považováno za společenskou povinnost, ani tlak na dobrovolně bezdětné ženy již není takový, jaký byl dříve apod. Ze strany redakce se objevují i apely na respektování dobrovolně bezdětných žen.

„Generace rodičů dnešních třicátníků to měla zkrátka jasně nalinkované. Nemít dítě bylo určité společenské stigma. (...) ... a tlak na mladé ženy, aby se co nejrychleji a co nejvíce množily, už dávno není tak velký. Důležité je respektovat jejich rozhodnutí. Nevnucovat jim své názory, netlačit na ně a nepřesvědčovat je, aby se změnily. Být ženou přece automaticky neznamená být matkou! Bezdětné ženy nutně nemusejí být sobecké osoby bez citu. Důvodů pro jejich rozhodnutí může být spousta.“⁵⁶

„Vážně nemusíte splnit životní poslání ženy, jak mateřství někdo stále nazývá. Před třiceti lety tomu možná tak bylo, časy se však změnily.“⁵⁷

I přes tyto společenské změny z publikovaných článků vyplývá, že zažitě stereotypní náhledy na dobrovolně bezdětné jsou přesto ve společnosti stále silně zakořeněné a zejména

---

⁵⁵ BOČEK, Jan. Přibývá bezdětných Češek. Mezi dnešními třicátnicemi bude bez potomků každá šestá. *iRozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 12. března 2019

⁵⁶ VAVŘINOVÁ, Markéta. Jsem normální, když nechci mít děti? Dilema, které vaše matka asi neřešila. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 31. července 2020

⁵⁷ ŠKALDOVÁ, Markéta. Devět znaků, které mluví jasně. Dítě mít nechcete! *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 6. července 2019

ženy musí i nadále vysvětlovat a odůvodňovat svůj postoj a čelit negativním reakcím a tlaku okolí. Redakce opět často cituje konkrétní dobrovolně bezdětné a skrze tyto výpovědi demonstruje stále se opakující otázky a předsudky společnosti.

„Dalo by se říct, že dobrovolně bezdětná žena je možná posledním tabu současné společnosti. V té stále přetrvává většinový názor, že právě mateřství je vrcholem v životě ženy. (...) „V mnoha lidech přetrvává stereotyp, že ženy by měly být matkami. V tomto ohledu jim společnost „nedovoluje“ se zcela samostatně a sebevědomě rozhodnout o opaku, protože ten je většinově považován jako za vybočení z normálu.““⁵⁸

6.2.5 Kategorie: Dobrovolná bezdětnost jako vrozená dispozice

Redakce velmi často uvádí a rozebírá možné důvody dobrovolné bezdětnosti. Kromě polemizování nad kariérismem se v mediálních obsazích opakovaně objevuje tvrzení o absenci mateřských pudů. Tu ve výčtech důvodů uvádí redakce, ale mnohem častěji je zdůrazňována v použitých citacích dobrovolně bezdětných. Ti jsou tak zobrazováni jako lidé, kteří svou dobrovolnou bezdětnost vnímají jako součást svého vnitřního nastavení, jako vrozenou dispozici, kterou si, dle svých slov, často uvědomili již v raném věku. Média při reprezentaci tématu dobrovolné bezdětnosti opakovaně využívají příklady ze světa celebrit, konkrétně bezdětných slavných žen. V těchto článcích je též akcentován vrozený aspekt jejich dobrovolné bezdětnosti.

„Ze světových celebrit děti nemá například moderátorka Oprah Winfreyová, herečka Jennifer Anistonová, Renée Zellwegerová nebo Helen Mirrenová, která dokonce otevřeně promluvila o tom, že ji jednoduše mateřství ani děti nezajímají: "Nemám žádné mateřské pudy a nemyslím si, že bych vyčnívala. Strašné je podle mě to, že spousta žen děti nechce, ale mají pocit, že by měly," řekla herečka.“⁵⁹

6.2.6 Kategorie: Žádný rodič je lepší než špatný rodič

V mediálních obsazích jsou dobrovolně bezdětní zobrazováni jako lidé zamýšlející se nad možnými důsledky své potenciální rodičovské role. Prezentovány jsou jejich predikce života s dítětem a též na základě sebereflexe hodnotí své případné rodičovské dovednosti.

---

⁵⁸ ŠŤASTNÁ, Kristýna. Nechci děti. Zpověď pěti žen, které netouží být matkami. *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 30. října 2020

⁵⁹ ELŠÍKOVÁ, Klára. Bezdětné ženy jsou vnímány jako nenormální. Nejsme žádná monstra, obhajují se. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 13. 7. 2020

Redakce i v tomto případě ponechává prostor zejména citacím oslovených žen. Z článků tak vyplývá, že potenciální role matky mnohým bezdětným ženám implikuje představu nešťastného života, a to jak jejich, tak i dítěte.

Na roli rodiče je v kontextu analyzovaných mediálních obsahů nahlíženo jako na příliš náročnou, zodpovědnou či zavazující a dobrovolně bezdětné ženy jsou přesvědčené o tom, že by ji nebyly schopny zvládnout. Na základě toho je vyvozováno, že lepší variantou je se roli rodiče vyhnout úplně, než způsobit utrpení jak sobě, tak i dítěti. I v rámci této kategorie redakce ke konstrukci tématu dobrovolné bezdětnosti využívá příklady dobrovolně bezdětných slavných žen. V jejich případě je otázka špatného rodiče, respektive špatné matky, dávana i do jiných souvislostí, např. s přílišným pracovním vyčerpáním či strachem z opakování špatných rodinných vzorců.

„(...) herečka Cim Catrallová, která se plně věnovala svému zaměstnání. Na place bývala i dvacet hodin denně a neměla čas. Často se vidala se svým synovcem a neteří, kterým pomáhala a občas se o ně i starala. „Nechtěla jsem přivést na svět dítě, které by trpělo tím, že na něj nemám vůbec čas. Bylo by to ode mne velmi sobecké,“ myslí si herečka.“⁶⁰

6.2.7 Kategorie: Dobrovolná bezdětnost – osobní věc, osobní rozhodnutí

Jak v prezentovaných výpovědích některých žen, tak i v postojích redakce či názorech redakcí oslovených odborníků se objevují tendence nahlížet na dobrovolnou bezdětnost i na rodičovství jako na čistě osobní volbu, nezávislou na společenských normách. Apely autorů článků směřují spíše k dobrovolně bezdětným a podtrhují tak důležitost autonomie rozhodnutí.

„Nakonec, proč by vlastně žena měla mít nějaký důvod, kterým by přesvědčovala sebe a své okolí, že nechce být matkou? Je to přece její tělo, její život, její volba. Nechcete děti? No a co?! Tak je prostě mít nebudete.“⁶¹

„Mít děti je zcela přirozená věc, ale nemít je zrovna tak. Během života se nejspíš setkáte s několika nesouhlasnými názory. Ačkoliv vám lidé budou neustále tlouct klíny do hlavy

---

⁶⁰ HYKL, Bibiana Martina. Rozhodly se pro život bez dětí. Lidé jim jejich rozhodnutí vyčítají. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 5. září 2019

⁶¹ VAVŘINOVÁ, Markéta. Jsem normální, když nechci mít děti? Dilema, které vaše matka asi neřešila. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 31. července 2020

a budou vás varovat, jak velkou chybu děláte, konečné rozhodnutí je stejně jen na vás. Je to jen váš život, a tím pádem vaše volba.“⁶²

K akcentování důležitosti osobní volby redakce i v rámci této kategorie využívá příklady dobrovolně bezdětných žen-celebrit. Uvádí jejich výroky a názory ohledně rodičovství, důvody jejich bezdětnosti či postoje vůči společenským normám. Tuto strategii redakce lze chápat jako určitý prostředek k ovlivňování názorů společnosti. Veřejně známá osobnost má větší „sílu hlasu“ a větší vliv na společnost než promluva „obyčejného“ člověka.

„I herečka Jennifer Anistonová zvolila život bez dětí. Nesnažila se za každou cenu otěhotnět a soustředila se na kariéru. „Nestydím se za to, že jsem dělala a stále dělám to, co mě opravdu činí šťastnou a co miluji. Ne každá žena musí být matkou. Každá žena má na výběr a konečné rozhodnutí je jen na ní,“ sdělila v minulosti pro magazín People.“⁶³

Autoři článků též skrze příklady ze života celebrit vyjadřují své vlastní postoje k (ne)rodičovství a společenským normám a vyjadřují sympatie s názory uvedených celebrit či podporují jejich životní postoj. Zajímavým jevem je i volba titulků k některým článkům, respektive rozhovorům s veřejně známými osobnostmi. V publikovaných rozhovorech se tážající dotýkají i tématu rodičovství, respektive mateřství (v analyzovaných člancích se opět jedná o rozhovory pouze se ženami) a autoři článků jako titulek vybírají právě tento úsek rozhovoru, ve kterém tázaná žena vyjadřuje svůj postoj ohledně tohoto tématu (ačkoliv jsou v rámci rozhovorů rozebírána i mnohá další odlišná témata). Ze strany veřejně známých žen jsou tímto způsobem akcentovány souhlasné postoje s pojetím rodičovství jako individuální volby, a nikoliv jako společenské povinnosti.

„Spousta žen po dětech touží, ale najdou se i takové, které v dětech nevidí smysl svého života. Zkrátka se rozhodly, že jejich život je skvělý i bez potomků, a mají náš respekt. Které slavné dámy jsou bezdětné a proč na tom nehodlají už nic měnit? Mít, či nemít dítě – to je svobodné rozhodnutí každé ženy, za které by rozhodně neměla být kritizována.“⁶⁴

---

⁶² VALEŠOVÁ, Aneta. 9 nejhorších vět, které může žena slyšet, když nechce děti. *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 26. července 2020

⁶³ HYKL, Bibiana Martina. Rozhodly se pro život bez dětí. Lidé jim jejich rozhodnutí vyčítají. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 5. září 2019

⁶⁴ VALEŠOVÁ, Aneta. Slavné ženy, které se rozhodly pro život bez dětí. Jaký je jejich důvod? *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 15. července 2021

6.2.8 Kategorie: Děti – záruka životního štěstí, naplnění a spokojenosti?

Redakce se v rámci tématu dobrovolné bezdětnosti dotýká i otázky životní spokojenosti lidí s dětmi. K tomu využívá zejména různé výzkumy či názory odborníků – z těch vyplývá, že děti pro své rodiče automaticky nemusejí být zárukou životního štěstí, naplnění či spokojenosti. Média zobrazují rodičovství jako zásadní životní změnu, která může negativně ovlivňovat partnerský život a životní styl zejména žen-matek. Bezdětní lidé, případně bezdětné páry jsou zobrazováni jako spokojenější a šťastnější. Role rodiče je zobrazována jako náročná životní role spojená se stresem. V rámci této kategorie se někteří autoři svými články dotýkají i tématu lítosti nad mateřstvím, a to v souvislosti s publikovanou studií Orny Donath (viz kap. 4.2).

„Dlouhodobé soužití s partnerem bývá mnohdy samo o sobě velmi náročné. Podle odborníků se po narození dítěte úroveň spokojenosti a pohody mezi partnery snižuje a často vede až k jejich rozchodu. Není proto divu, že si mnoho žen zvolí bezdětnou cestu.“⁶⁵

„(...) Jako by Donathová otevřela nějaká tajná zadní vrátka: od února, kdy svou knihu publikovala v německém překladu, se do médií a na sociální sítě řinou svědectví žen, které přiznávají, že k mateřství je přinutil tlak okolí či společnosti. Že jim nepřineslo to, co od něj očekávaly – a to, co už měly, jim vzalo.“⁶⁶

---

⁶⁵ F., Tamara. Odhaleno: Proč chce být čím dál více žen bezdětných? Tohle jsou ty pravé důvody! *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 21.01.2021

⁶⁶ ZÍDKOVÁ, Lucie. ‚Já to dítě neměla mít.‘ Litovat mateřství patří mezi největší současná tabu. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 19. září 2016

7 Závěr

Na základě provedené kvalitativní analýzy jsem identifikovala několik kategorií, respektive subkategorií a centrální kategorii pro každé zkoumané období. Získané poznatky nyní shrnu, uvedu do souvislostí a prezentuji odpovědi na předchozí stanovené výzkumné otázky.

- Jakým způsobem vybraná česká online média konstruuji téma dobrovolné bezdětnosti?

Téma dobrovolné bezdětnosti je konstruováno skrze promluvy dobrovolně bezdětných, vybrané názory odborníků (psychologů, sociologů apod.), prezentované výzkumy (a to buďto s uvedením konkrétních jmen autorů či pouze s vágním popisem typu „vědci zjistili, že...“) a též vyjadřuje své postoje a názory i samotná redakce.

Dobrovolná bezdětnost je médií rámcována jako problematika spojená téměř výhradně se ženami, což se mnohdy odráží i v samotných titulcích. Touhu po dítěti média prezentují jako ženskou přirozenost, která je v souladu se společenskými normami a dle analyzovaných článků na ni stejnou optikou nahlíží i většinová společnost. Naopak strategie odmítání mateřství je médií prezentována jako abnormalita, nepřirozenost či nežádoucí jev, který není společností příliš akceptován či tolerován.

Velmi často se v člancích objevuje polemika nad stereotypním označováním dobrovolně bezdětných, zejména žen. Typicky je skloňován kariérismus, sobeckost či sebestřednost. Problematika je dáována do souvislosti i s přílišným odkládáním mateřství do vyššího věku. Objevují se varování ohledně možné změny postoje v pozdějším věku a následné nerevokovatelnosti tohoto rozhodnutí z důvodu neplodnosti.

Autoři článků velmi často rozebírají důvody, proč chtějí být ženy (případně muži) dobrovolně bezdětné, prezentují náhledy a názory dobrovolně bezdětných na rodičovství, zabývají se i jejich vztahem k dětem obecně, odkrývají, jaké jsou životní preference této skupiny bezdětných apod. Redakce píše i o klubech sdružujících dobrovolně bezdětné (zejména no-kidding), případně o dalších hnutích a jejich výrazných stoupencích. Místy se objevuje kritika na příliš agresivní postoje dobrovolně bezdětných vůči ostatním rodičům a dětem.

Články o dobrovolné bezdětnosti jsou prokládány demografickými daty poukazujícími na snižující se míru porodnosti, úvahami nad příčinami, proč ženy odmítají rodit (respektive obecně, proč někteří lidé nechtějí mít děti) a uváděny jsou i možné predikce do budoucna. Součástí rámcování tématu jsou příklady slavných bezdětných žen a prezentování jejich důvodů pro život bez dětí, případně jsou uváděny jejich postoje k (ne)rodičovství.

Za specifickou oblast tématu lze považovat dobrovolnou bezdětnost z environmentálních důvodů. Ekologický aspekt dobrovolné bezdětnosti je významnou součástí mediálních obsahů zejména v druhé polovině druhého analyzovaného období. Autoři článků považují tuto problematiku za nový fenomén a konstruují ho skrze postoje lidí, kteří se rozhodli nemít děti z důvodu zmírnění klimatické krize či z protektivního postoje vůči potenciálním dětem, které by jinak přivedli do světa záhuby. Na tuto problematiku je nahlíženo velmi rozporuplně, některé články poukazují na nesmyslné a nelogické jednání této skupiny lidí, kteří aspekt klimatu příliš zveličují, jiní autoři článků zase poukazují na výzkumy o uhlíkových stopách, které naznačují, že méně narozených dětí opravdu znamená pro planetu menší zatížení. Články pojednávající o známých stoupencích ekologického antinatalismu (např. o Vereně Brunschweiger) prezentují převážně kritické a negativní ohlasy vůči těmto stoupencům, a to jak skrze citace jiných osob, tak i skrze postoje samotné redakce.

- Jak jsou reprezentovány dobrovolně bezdětné ženy (případně muži) v mediálních obsazích?

Analyzované články zobrazují dobrovolně bezdětné, a to zejména ženy, jako jedince stigmatizované společností. Redakce hojně využívá konkrétní výpovědi dobrovolně bezdětných a skrze ně konstruuje motivace, důvody a příčiny dobrovolné bezdětnosti. Dobrovolně bezdětné ženy jsou zobrazovány jako ženy, které čelí nepochopení, odsouzení či zažitým stereotypům, musí se neustále obhajovat, pociťují absenci respektu okolí, případně diskriminaci.

Články velmi často prezentují pojetí rodičovství optikou dobrovolně bezdětných. V analyzovaných mediálních obsazích tak dominuje výčet negativních aspektů rodičovství – to je synonymem oběti, nežádoucí a nevratné životní změny, omezení, nedostatku času, stresu, neklidu, nemožnosti seberealizace v jiných sférách či celoživotního závazku.

Dobrovolně bezdětní, zejména ženy, jsou reprezentováni jako skupina lidí, která v rodičovství nespátřuje téměř nic pozitivního a je pro ně „zárukou“ nešťastného života.

Redakce se v rámci tématu zabývá i vztahem dobrovolně bezdětných k dětem. Z článků vyplývá, že potenciální dítě pro ně představuje nežádoucí překážku v životě. Obecně se však vztah dobrovolně bezdětných k dětem pohybuje na široké škále. Autoři článků reprodukují expresivní výrazy členů no-kidding klubů či skrze citace demonstrují negativní postoj dobrovolně bezdětných k dětem. Prostor je ale dáván i promluvám žen a mužů, kteří mají děti rádi a ztotožňují se s rolemi tet či strýčků.

V rámci tématu se redakce zabývá i otázkou životní spokojenosti dobrovolně bezdětných. Skrze optiku dobrovolně bezdětných je tento životní styl glorifikován, jsou v něm spatřovány výhody, neomezené možnosti, volnost apod. Dobrovolně bezdětní jsou v rámci mediální reprezentace zobrazováni jako lidé, kteří jsou sami se svým životem spokojeni.

Média dávají prostor i úvahám o vrozeném aspektu dobrovolné bezdětnosti – to je prezentováno zejména skrze citace dobrovolně bezdětných. Z pohledu redakce či odborníků se však objevují tendence hodnotit dobrovolně bezdětné ženy jako ty, které nenaslouchají svým mateřským instinktům, potlačují je či si je odmítají přiznat, upínají se na jiné věci, případně za proklamaci své dobrovolné bezdětnosti skrývají jiné důvody – nenalezly vhodného partnera pro založení rodiny, „nestihly“ dítě porodit nebo jsou např. příliš pohodlné či nezdravě zaměřené na sebe či na kariéru. Ve druhé rovině ale média mají i tendence aspekt kariéry víceméně legitimizovat (podrobněji vysvětleno u otázky proměny mediální reprezentace).

Dobrovolně bezdětným mužům je v mediálních obsazích dáván pouze minimální prostor. Promluvy konkrétních mužů jsou velmi ojedinělé, místy se objevují výpovědi dobrovolně bezdětného páru či jsou zmiňováni pouze skrze citace dobrovolně bezdětných žen, které se svěřují s tím, že našly partnera se stejným postojem k rodičovství jako mají ony. Z článků též plyne, že muži obecně nejsou kvůli svému rozhodnutí prožít život bez dětí zdaleka tak společensky stigmatizováni jako ženy.

- Lze vypořadovat proměnu mediální reprezentace tohoto tématu v čase?

Z prostého porovnání počtu publikovaných článků z obou období vyplývá, že tématu dobrovolné bezdětnosti byla věnována největší pozornost v posledních třech letech, tedy v letech 2019 až 2021. V druhém zkoumaném období se téma v určité míře dotýkalo i mužů, nicméně i přesto zkoumaná média tuto problematiku spojují primárně se ženami.

Články z prvního zkoumaného období lze víceméně považovat za explorační dobrovolně bezdětné ženské menšiny a polemizováním nad tím, zda tyto ženy opravdu jednájí podle svého ryziho vnitřního nastavení anebo popírají svůj přirozený mateřský instinkt a sublimují ho jinými činnostmi a zájmy, které (možná) mylně staví nad hodnotu mateřství. V druhém sledovaném období jsou patrné tendence k akceptaci dobrovolně bezdětných žen, respektování jejich osobního rozhodnutí a objevují se úvahy o možné přirozenosti jak rodičovství, tak i dobrovolné bezdětnosti.

V prvním zkoumaném období je téma dobrovolné bezdětnosti pojímáno z hlediska individualistického. Redakce v publikovaných článcích rozebírá důvody, postoje či názory konkrétních dobrovolně bezdětných. Polemizuje nad možnými důsledky, které z životního stylu bez dětí plynou pro jedince samotné. V druhém zkoumaném období autoři článků přidávají i důsledky, které z volby života bez dětí plynou pro společnost celkově, téma dobrovolné bezdětnosti je tak zobrazováno jako společenský i politický problém. V kontextu environmentálním jsou publikovány články, ve kterých autoři uvažují nad možným rozšiřováním tohoto trendu a nad případnými globálními důsledky. Dále články více poukazují na změnu doby a velmi pozvolné slábnutí zažitých norem. Znatelná je i větší tendence nahlížet na dobrovolnou bezdětnost jako na osobní volbu, na kterou má jedinec právo, a která je nezávislá na společenských normách.

Dobrovolně bezdětné ženy jako kariéristky jsou médií reprezentovány z různých perspektiv. V prvním analyzovaném období je v mediálních obsazích kariérismus označován buďto jako jeden z důvodů, proč si ženy odmítají pořídit děti, případně redakce pouze poukazuje na to, že se jedná o jeden z předsudků vůči dobrovolně bezdětným ženám a v další rovině je skrze citace žen kariérismus jako hlavní důvod jejich dobrovolné bezdětnosti popírán. Ve druhém analyzovaném období první dvě perspektivy zůstávají, nicméně u třetí je znatelná proměna – sami někteří bezdětní zejména skrze publikované citace v článcích přiznávají, že kariéra je jeden z důvodů, proč si nechtějí pořizovat děti a tento důvod již jimi není tak radikálně odmítán. Objevují se i tendence kariérismus skrze mediální obsahy považovat za legitimní důvod pro volbu bezdětnosti a je diskutován

i v souvislosti s kombinováním rodinného a pracovního života – v tomto bodě v podstatě redakce předkládá, že kombinovat tyto sféry života není pro ženy vůbec snadný úkol. Nicméně tendence polemizovat nad tím, zda ženy nebudou v budoucnu svého rozhodnutí litovat či zda není bezdětnost pouze důsledkem přílišného odkládání mateřství, v mediálních obsazích přetrvává.

Publikované články často rozebírají aspekt kvality života dobrovolně bezdětných vs. rodičů s dětmi. Život bez dětí je v obou analyzovaných obdobích prezentován jako jednodušší, svobodnější, pohodlnější, bez stresu a komplikací a nabízející jiné možnosti seberealizace. Redakce čtenáře informuje mj. o průzkumech a studiích, které potvrzují, že rodičovství je spojeno s vyšší mírou stresu a možnou nižší životní spokojeností, což vyplývá zejména z mediálních obsahů druhého období. V obou zkoumaných obdobích je patrná polemika nad pozdějším pocitem lítosti dobrovolně bezdětných ohledně zvolené životní strategie a objevují se varování ohledně přílišného odkládání mateřství, což zdůrazňuje jak sama redakce, tak i redakcí oslovení odborníci.

Redakce k reprezentaci tématu dobrovolné bezdětnosti velmi často využívá příklady ze světa celebrit – slavné a úspěšné bezdětné ženy (muže nikoliv) – a to zejména v druhém analyzovaném období. Na využívání příkladů slavných žen, publikování jejich postojů a názorů, lze nahlížet jako na prostředek k ovlivňování myšlení mediálních konzumentů. V druhém analyzovaném období jsou tyto příklady využívány zejména v rámci apelů redakce na akceptování svobodné volby jedince.

Pokud bych měla porovnat výsledky své analýzy s výsledky jiných studií, mohu tvrdit, že norma rodičovství si v médiích stále drží své *status quo*, nicméně spatřuji určité velmi pozvolné tendence k apelu redakce na čtenáře na postupné „smíření se“ s faktem, že ne každý se musí, případně chce, této normy držet. Podobně jako Hašková a Pomahačová (2006) či Zamykalová (2006) jsem na základě analýzy mediálních obsahů došla k závěru, že dobrovolná bezdětnost je prezentována převážně jako problematika týkající se žen. I skrze tendence redakce apelovat na akceptování dobrovolně bezdětných je toto téma feminizováno, jelikož jsou tyto apely opět spojovány pouze s dobrovolně bezdětnými ženami.

Zamykalová (2006) ve své analýze zmiňuje kritiku dobrovolné bezdětnosti, kterou média prezentují a též zaznamenala i účast žen na reinterpetaci tohoto problému.

K podobnému závěru jsem došla i ve své analýze. Redakce v člancích dávala poměrně velký prostor osloveným dobrovolně bezdětným a ve velké míře se do mediálních obsahů skrže citace promítly jejich názory, postoje a stanoviska. Prostor v médiích dostaly i členové no-kidding klubů. Analyzované články místy poukazovaly na netolerantní postoj členů no-kidding klubů vůči ostatním rodičům a dětem. K podobnému závěru došla ve své studii i Víznerová (2006). Ta zdůrazňovala i prosazování autonomie rozhodování ze strany dobrovolně bezdětných. V rámci mé mediální analýzy jsou dobrovolně bezdětní zobrazováni podobně, tedy jako jedinci, pro které je důležité rozhodnout si o svém životě sami, nezávisle na tom, co vyžaduje či uznává společnost.

Mé další poznatky korelují i s některými závěry zahraničních studií. Např. Moore a Geist-Martin (2013) ve své studii zmiňují diskurz *naplnění bez dětí?*, ve kterém média dle autorek zpochybňovala dobové mýty ohledně kvality života bez dětí. V tom spatřuji analogii mé kategorie *děti – záruka životního štěstí, naplnění a spokojenosti?* Lze tedy vyvozovat, že média kromě proklamace normy rodičovství, respektive normy mateřství dávají prostor i úvahám o tom, zda „splnění“ těchto norem člověku přináší spokojený život a zda může být v životě spokojený i člověk, který se rodičem nestal.

Určitou míru shody jsem zaznamenala i s výsledky mediální studie od Giles, Shaw a Morgan (2009). Ti identifikovali *rámeček dobrovolné bezdětnosti jako osobního rozhodnutí*. V kap. 6.2.7 uvádím tendence médií prezentovat dobrovolnou bezdětnost jako osobní volbu – o tom, zda někdo děti mít bude či nikoliv, si rozhoduje sám, nezávisle na tom, která varianta života je společenskými normami považována za správnou či žádoucí.

Peterson (2014) ve své studii vyjadřuje názor, že narážky médií na stereotypy ohledně dobrovolně bezdětných paradoxně přispívají k šíření těchto stereotypů. Mediální obsahy, které jsem ve své diplomové práci analyzovala, též na tyto stereotypy ve velké míře poukazují a z pohledu Peterson (2014) by bylo možné usuzovat, že zdůrazňují „jinakost“ skupiny dobrovolně bezdětných.

Míru shody mých závěrů zaznamenávám se závěry studie Graham a Rich (2014) a to u jejich kategorie *žen kariéristek*. Graham a Rich (2014) aspekt kariéry v médiích zaznamenaly ve dvou rovinách, respektive identifikovaly dvě podtémata: *kariéra místo mateřství*, v rámci kterého je kariéra prezentována jako hlavní důvod pro bezdětnost, a *odkládání mateřství kvůli kariéře*, v rámci kterého média nedávají prostor možnosti, že

bezdětnost by mohla být záměrnou životní strategií. Z mé analýzy však takováto dichotomie nevyplývá. Média, která jsem analyzovala, otázku kariéry rozebírají z více perspektiv (viz podrobněji u proměn mediální reprezentace výše).

8 Summary

Based on the performed qualitative analysis, I identified several categories, subcategories and a central category for each analyzed period. I will now summarize the acquired knowledge, put it into context and present the answers to the previously determined research questions.

- How do selected Czech online media construct the topic of voluntary childlessness?

The topic of voluntary childlessness is constructed through the speeches of voluntary childless people, selected opinions of experts (psychologists, sociologists, etc.), presented research (either with specific names of authors or only with a vague description such as "scientists found that...") and the editorial staff itself expresses attitudes and opinions as well.

Voluntary childlessness is framed by the media as an issue associated almost exclusively with women, which is often reflected in the headlines themselves. The media present the desire for a child as a female nature, which is in accordance with social norms and, according to the analyzed articles, is viewed by the majority society from the same perspective. On the contrary, the strategy of rejecting motherhood is presented via media as an abnormality, unnatural or undesirable phenomenon that is not quite accepted or tolerated by society.

Very often in the articles there is a polemic over the stereotypical labeling of voluntarily childless, especially women. Careerism, selfishness or self-centeredness are typically inflected. The issue is also related to the excessive postponement of motherhood to a higher age. Warnings are emerging about a possible change of attitude at a higher age and the consequent unrevocability of this decision due to infertility.

The authors of the articles very often discuss the reasons why women (or men) want to be voluntarily childless, present views and opinions of voluntarily childless on parenthood, deal with their relationship to children in general, reveal what are the life preferences of this group of childless, etc. The editors also write about clubs associating voluntarily childless (especially no-kidding), or other movements and their strong supporters. In some places, there is criticism of the overly aggressive attitudes of voluntary childless people towards other parents and children.

Articles on voluntary childlessness are interspersed with demographic data pointing to declining birth rates, reflections on the reasons why women refuse to give birth (or why some people do not want to have children in general) and possible predictions for the future. The framing of the topic includes examples of famous childless women and the presentation of their reasons for living without children, or their attitudes towards (non)parenthood.

Voluntary childlessness for environmental reasons can be considered as a specific area of the topic. The ecological aspect of voluntary childlessness is an important part of media content, especially in the second half of the second analyzed period. The authors of the articles consider this issue to be a new phenomenon and construct it through the attitudes of people who have decided not to have children due to the mitigation of the climate crisis or from a protective attitude towards potential children who would be brought into a world of doom. This issue is viewed very contradictory, some articles point to the senseless and illogical behavior of this group of people, who exaggerate the climate aspect too much, while other authors point to carbon footprint research, which suggests that fewer children really mean less burden to the planet. Articles dealing with well-known supporters of environmental antinatalism (e.g. Verena Brunschweiler) present mostly critical and negative responses to these supporters, both through quotes from others and through the attitudes of the editorial staff itself.

- How are voluntary childless women (or men) represented in the media?

The analyzed articles show voluntarily childless, especially women, as individuals stigmatized by society. The editorial staff makes extensive use of the specific statements of voluntary childless people and through them constructs the motivations, reasons and causes of voluntary childlessness. Voluntarily childless women are portrayed as women who face misunderstandings, condemnations or stereotypes, they must constantly defend themselves, they feel the absence of respect, or discrimination.

Articles very often present the concept of parenting from the perspective of voluntarily childless. Negative aspects of parenthood prevail in analyzed media content – parenthood is synonymous with sacrifice, unwanted and irreversible life changes, limitations, lack of time, stress, restlessness, impossibility of self-realization in other spheres or lifelong commitment. Voluntarily childless, especially women, are represented as a group

of people who see almost nothing positive in parenthood and they consider it as a "guarantee" of an unhappy life.

The editorial staff also deals with the relationship of voluntary childless to children. The articles show that a potential child is an undesirable obstacle in their lives. However, in general, the relationship of voluntary childless to children varies widely. The authors of the articles reproduce the expressive words of members of no-kidding clubs or through quotes they illustrate the negative attitude of voluntarily childless towards children. But space is also given to the speeches of women and men who love children and identify with the roles of aunts or uncles.

Within the topic, the editorial staff also deals with the issue of life satisfaction of voluntarily childless. Through the optics of the voluntarily childless, their lifestyle is glorified, full of benefits, unlimited possibilities, freedom, etc. Within the media representation the voluntarily childless are portrayed as people who are satisfied with their lives.

The media also give space to reflections on the innate aspect of voluntary childlessness – this is presented mainly through quotes of voluntary childless people. However, from the point of view of the editorial staff or experts, there is a tendency to evaluate voluntarily childless women as those who do not listen to their maternal instincts, suppress them or refuse to admit them, cling to other things, or hide other reasons behind proclaiming their voluntary childlessness – they have not found a suitable partner for starting a family, they did not have time to give birth to the child or, for example, they are too lazy or too much focused on themselves or their careers. At the second level, however, the media also have a tendency to more or less legitimize the career aspect (explained in more detail on the issue of change of media representation).

Voluntarily childless men are given only minimal space in the media. The speeches of specific men are very rare, sometimes the statements of a voluntarily childless couple appear or they are mentioned only through quotes from voluntarily childless women, who confide that they have found a partner with the same attitude towards parenthood as they have. The articles also show that men are generally not as socially stigmatized as women because of their decision to live without children.

- Is it possible to observe any change in the media representation of this topic over time?

A simple comparison of the number of published articles from both periods shows that the topic of voluntary childlessness was given the most attention in the last three years, from 2019 to 2021. In the second analyzed period, the topic is also associated with men, to some extent, but in general analyzed media connect this issue primarily with women.

Articles from the first analyzed period can be seen, more or less, as exploring a voluntarily childless female minority and debating whether these women really act according to their genuine internal attitudes or deny their natural maternal instinct and sublimate it with other activities and interests that they (perhaps) mistakenly build beyond the value of motherhood. In the second analyzed period, there is a clear tendency to accept voluntarily childless women, to respect their personal decisions, and there are considerations about the possible nature of both parenthood and voluntary childlessness.

In the first analyzed period, the topic of voluntary childlessness is conceived from an individualistic point of view. In published articles, the editors discuss the reasons, attitudes or opinions of specific voluntarily childless people. They polemic over the possible consequences that a childless lifestyle has for individuals themselves. In the second analyzed period, the authors of the articles also add the consequences that come from the choice of life without children for society in general, the topic of voluntary childlessness is thus portrayed as a social and political problem. In an environmental context, there are published articles in which the authors consider the possible spread of this trend and the possible global consequences. Furthermore, the articles point more to the change in time and the very gradual weakening of established norms. There is also a greater tendency to view voluntary childlessness as a personal choice to which the individual is entitled and which is independent of social norms.

Voluntary childless women as careerists are represented in the media from different perspectives. In the first analyzed period, careerism is described in the media as either one of the reasons why women refuse to have children, or the editors only point out that this is one of the prejudices against voluntarily childless women, and in the next perspective, through citations of women, careerism is denied as the main reason for their voluntary childlessness. In the second analyzed period, the first two perspectives remain, but there is

a noticeable change in the third one – some childless people admit that a career is one of the reasons why they do not want to have children, and this reason is no longer so radically rejected by them. There is also a tendency to consider careerism through media content as a legitimate reason for choosing childlessness and it is also discussed in connection with combining family and work life – at this point, the editors suggest that combining these spheres of life is not an easy task for women. However, the tendency to argue over whether women will not regret their decision in the future or whether childlessness is not just the result of excessive postponement of motherhood remains in the media.

Published articles often discuss the quality of life aspect of voluntary childless vs. parents with children. Life without children is presented in both analyzed periods as simpler, more free, more comfortable, without stress and complications and offering other possibilities of self-realization. The editors inform readers, among other things, about surveys and studies that confirm that parenthood is associated with a higher level of stress and possible lower life satisfaction, which results mainly from the media content of the second period. In both analyzed periods, there is a polemic over the later feeling of regret of the voluntary childless about the chosen life strategy, and warnings about excessive postponement of motherhood appear, which is emphasized by both the editorial staff and the experts addressed by the editorial staff.

The editors very often use examples from the world of celebrities – famous and successful childless women (not men) – to represent the topic of voluntary childlessness, especially in the second analyzed period. The use of examples of famous women, the publication of their attitudes and opinions, can be seen as a means of influencing the thinking of media consumers. In the second analyzed period, these examples are used mainly in the appeals of the editorial staff to accept the free choice of an individual.

If I were to compare the results of my analysis with those of other studies, I can say that the norm of parenting still holds its *status quo* in the media, but I see some very gradual tendencies from the side of editorial staff to appeal to readers for reconciliation with the fact, that not everyone must, or wants to, adhere to this norm. Like Hašková and Pomahačová (2006) or Zamykalová (2006), based on the analysis of media content, I came to the conclusion that voluntary childlessness is presented mainly as an issue concerning women. Even through the editorial staff's tendency to appeal for acceptance of voluntary childless

people, this topic is still feminized, as these appeals are again associated only with voluntarily childless women.

In her analysis, Zamykalová (2006) mentioned the critique of voluntary childlessness presented by the media and also noted the participation of women in the reinterpretation of this problem. I came to a similar conclusion in my analysis. In the articles the editorial staff gave a relatively large space to address voluntarily childless people, and their opinions and attitudes were largely reflected in the media content through citations. Members of no-kidding clubs were also given space in the media. The analyzed articles sometimes pointed to the intolerant attitude of members of no-kidding clubs towards other parents and children. Víznerová (2006) came to a similar conclusion in her study. She also emphasized the promotion of decision-making autonomy by voluntary childless people. In my media analysis, childless people are portrayed in a similar way, so as individuals for whom it is important to decide for themselves about their lives, regardless of what society requires or recognizes.

My other findings also correlate with some conclusions of foreign studies. For example Moore and Geist-Martin (2013) mention the discourse of *fulfillment without children?*, in which the media, according to the authors, questioned myths about the quality of life without children. I see this as an analogy of my category *children – a guarantee of happiness, fulfillment and satisfaction?* Thus, it can be concluded that in addition to the proclamation of the norm of parenthood or the norm of motherhood, the media also give space to consider whether "meeting" these norms brings a person a satisfied life and whether a person who has not become a parent can be also satisfied in life.

I also noticed a certain degree of similarity with the results of a media study by Giles, Shaw and Morgan (2009). They identified *the framework of voluntary childlessness as a personal decision*. In chapter 6.2.7 I present the tendencies of media to present voluntary childlessness as a personal choice – a person who decides about his parenthood, decides about it regardless of which variant of life is considered correct or desirable by social norms.

In her study, Peterson (2014) expressed the view that media allusions to stereotypes about voluntarily childless paradoxically contribute to the spread of these stereotypes. The media content that I analyzed in my dissertation also points to these stereotypes to a large

extent, and from the point of view of Peterson (2014) it could be concluded that they emphasize the "othering" of a group of voluntarily childless people.

I note the degree of similarity of my conclusions with the conclusions of the study by Graham and Rich (2014) for their *category of women careerists*. Graham and Rich (2014) noted the aspect of a career in the media on two levels by identifying two sub-themes: *career instead of motherhood*, in which career is presented as the main reason for childlessness, and *postponing motherhood for a career* in which the media do not give room for opportunity, that childlessness could be a deliberate life strategy. However, such a dichotomy does not follow from my analysis. The media I analyzed discuss the career issue from several perspectives (see in more detail in changes in media representation above).

Seznam analyzovaných článků v 1. analyzovaném období (dle data publikování)

UZEL, Radim. Rození dětí není povinnost ani důkaz normalnosti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 9. 1. 2008 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/clanek/rozeni-deti-neni-povinnost-ani-dukaz-normalnosti-40182086>

BACHÁROVÁ, Gabriela. Že mám porodit a vychovat děti? Ne, děkuji! *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 4. února 2008 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/ze-mam-porodit-a-vychovat-deti-ne-dekuji.A080201_121909_ona_vztahy_jup

Bez uvedení autora/autorky. Toužíte po šťastném manželství? Zůstaňte bezdětní. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 13. 5. 2008 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/clanek/touzite-po-stastnem-manzelstvi-zustante-bezdetni-40197562>

DUŠKOVÁ, Alena. Něžný vetřelec. *Blesk.cz* [online]. Praha: Empresa Media, 8. září 2008 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny/98589/nezny-vetrelec.html>

SOKOLOVÁ, Dana. Stále přibývá žen, které nechtějí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 12. 7. 2009 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/deti/clanek/stale-pribyva-zen-ktere-nechteji-mit-deti-40231149>

Bez uvedení autora/autorky. 'Proč chcete děti?' Většina lidí neumí odpovědět. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 21. září 2009 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/proc-chnete-deti-vetsina-lidi-neumi-odpovedet.A090921_172535_vztahy_pks

ŠVIHELOVÁ, Veronika. 'Chtěla bych chtít dítě' aneb tlaky babyboomu. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 25. června 2010 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/chtela-bych-ctit-dite-aneb-tlaky-babyboomu.A100625_102105_vztahy_glu

MITROFANOVOVÁ, Markéta. Pro některé ženy jsou děti stejné tabu jako drogy nebo sebevražda. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 1. 7. 2010 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/deti/clanek/pro-nektere-zeny-jsou-deti-stejne-tabu-jako-drogy-nebo-sebevrazda-45731>

VAJSEJTLOVÁ, Barbora. Matky jsou laktačky a chodící dělohy, říkají příznivci no-kidding. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 14. dubna 2011 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/matky-jsou-laktacky-a-chodici-delohy-rikaji-priznivci-no-kidding.A110407_143532_deti_job

KŘÍŽKOVÁ, Johana. Nechci být matkou. Znamená to, že jsem jako žena selhala? *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. září 2011 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/dite-nebo-ne.A110914_161504_deti_job

KOMŮRKOVÁ, Kristina. Nechci děti. To však neznamená, že jsem méněcenná nebo divná. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. května 2012 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/zeny-ktere-nechteji-mit-deti.A120514_115416_vztahy-sex_job

ZUNOVÁ, Andrea. Ženy, které nechtějí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 10. 6. 2012 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/deti/clanek/zeny-ktere-nechteji-mit-deti-156157>

TICHÁ, Eva. Po dětech jsem nikdy netoužila, říká fotografa Líba Taylor. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 30. září 2012 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/fotografka-liba-taylor.A120927_140718_spolecnost_job

ŠMÍDOVÁ, Veronika. Je mi fuk, jestli Češi vymřou. Děti nechci, říká dobrovolně bezdětná. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 28. července 2013 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/zajimavosti/je-mi-fuk-jestli-cesi-vymrou-deti-nehci-rika-dobrovolne-bezdetna.A130726_091321_ln-zajimavosti_vs

ČENTEŠOVÁ, Michaela. Neuvěřitelné zjištění: Příliš chytré ženy netouží po dítěti. *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 7. srpna 2013 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-rodina-deti/203751/neuveritelne-zjisteni-prilis-chytre-zeny-netouzi-po-diteti.html>

HAVLÍKOVÁ, Magdalena. Čím inteligentnější žena, tím méně touží po dětech, zjistil vědec. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 14. srpna 2013 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/chytrejsi-zeny-mene-touzi-po-detech.A130813_153648_vztahy-sex_haa

Seznam analyzovaných článků v 2. analyzovaném období (dle data publikování)

Bez uvedení autora/autorky. Proč Italové nechtějí mít děti? Ze sobectví i nejisté budoucnosti. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 20. ledna 2014 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/proc-italove-nechteji-mit-deti-ze-sobectvi-i-nejiste-budoucnosti.A140119_170449_vztahy_vsv?c=A140119_170449_vztahy_vsv

Bez uvedení autora/autorky. Generace bezdětných žen: Jsou sobecké kariéristky nebo jen vědí, co (ne)chtějí? *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 28. dubna 2014 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-rodina/248194/generace-bezdetnych-zen-jsou-sobecke-karieristky-nebo-jen-vedi-co-ne-chteji.html>

Bez uvedení autora/autorky. Proč některé ženy nechtějí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 8. 7. 2014 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/deti/clanek/proc-nektere-zeny-nechteji-mit-deti-234046>

KOVANDA, Lukáš. Kvůli sociálním dávkám jsme zadluženější a hloupější. *Echo24.cz* [online]. Praha: Echo Media, 25. září 2014 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/wM9ZN/kvuli-socialnim-davkam-jsme-zadluzenejsi-a-hloupejsi>

Bez uvedení autora/autorky. Papež kritizuje bezdětné: Nemít děti je sobecké. *Echo24.cz* [online]. Praha: Echo Media, 13. února 2015 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iST7D/papez-kritizuje-bezdetne-nemit-deti-je-sobecke>

Bez uvedení autora/autorky. Proč nechtějí svobodné ženy děti? *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 4. března 2015 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jenprozeny/volny-cas/proc-nechteji-svobodne-zeny-deti.A150304_110000_jpz-volny-cas_jph1

ŘÍHOVÁ, Klára. Marta Töpferová: Každý nemusí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 20. 6. 2015 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/styl/clanek/marta-topferova-kazdy-nemusi-mit-deti-301679>

KINDLOVÁ, Pavlína. Novinářka veřejně přiznala, že nechce mít děti. Doporučili jí celibát. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 28. listopadu 2015 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/zajimavosti/novinarka-verejne-priznala-ze-nechce-mit-deti-stala-se-na-twitteru-tercem.A151127_165305_in-zajimavosti_ele

JANDOUREK, Jan. Nemáme nutně povinnost rodit děti. Rozhodně ne kvůli penzijnímu systému a Arabům v Evropě. *Reflex.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 22. ledna 2016 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/68779/nemame-nutne-povinnost-rodit-deti-rozhodne-ne-kvuli-penzijnimu-systemu-a-arabum-v-evrope.html>

ŠEVELA, Vladimír. Stávka rodiček, bojkot ploditelů. Proč lidé nechtějí mít děti. *Echo24.cz* [online]. Praha: Echo Media, 18. března 2016 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/iEHtt/stavka-rodicek-bojkot-ploditelu-proc-lide-nechteji-mit-deti>

Bez uvedení autora/autorky. Mají Němky litovat, že se staly matkami? *Deník.cz* [online]. Praha: Vltava Labe Media, 2.7.2016 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/maji-nemky-litovat-ze-se-staly-matkami-20160702.html

Bez uvedení autora/autorky. Téměř polovina mladých mužů od 25 do 29 let nechce mít děti, ukázala analýza. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 8. července 2016 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/temer-polovina-mladych-muzu-od-25-do-29-let-nechce-mit-deti-ukazala-analyza.A160708_164503_ln_domov_ele

Bez uvedení autora/autorky. Aniston se rozčílila: Ne, nejsem těhotná a mít dítě není povinnost! *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 13. července 2016 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-vip-ze-zivota-hvezd/406738/aniston-se-rozcilila-ne-nejsem-tehotna-a-mit-dite-neni-povinnost.html>

DAŇKOVÁ, Zuzana. Dobrovolně bezdětných přibývá. Bojí se mladá generace zodpovědnosti, nebo je sobecká a sebestředná? *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 27. srpna 2016 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/zajimavosti/dobrovolne-bezdetnych-pribyva-boji-se-mlada-generace-zodpovednosti-nebo-je-sobecka-a-sebestredna.A160827_192005_ln-zajimavosti_ele

ZÍDKOVÁ, Lucie. ‚Já to dítě neměla mít.‘ Litovat mateřství patří mezi největší současná tabu. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 19. září 2016 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/ja-to-dite-nemela-mit-litovat-materstvi-patri-mezi-nejvetsi-soucasna-tabu.A160917_144113_ln_domov_ele

POLÁK, Tomáš. Nemáte děti? Plaťte víc na důchod, chce ministerstvo. Opozice: Nespravedlivé. *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 2. října 2016 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/421348/nemate-deti-platte-vic-na-duchod-chce-ministerstvo-opozice-nespravedlive.html>

MUSÁLKOVÁ, Zuzana. Navždy spolu, ale bez dětí. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 22. 2. 2017 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/deti/clanek/navzdy-spolu-ale-bez-deti-40024461>

KIPETĚ, Milan. Heidi Janků se po smrti Pavlíka (†84) uzavřela před světem: Neuhodnete, kdo ji utěšuje! *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 16. srpna 2017 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/celebrity-ceske-celebrity/487871/heidi-janku-se-po-smrti-pavlika-84-uzavrela-pred-svetem-neuhodnete-kdo-ji-utesuje.html>

Bez uvedení autora/autorky. Vzdejme se dětí. Vymřít je etické, říká hlasatel antinatalismu. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 19. dubna 2018 [cit. 2022-01-10]. Dostupné

z: https://www.idnes.cz/xman/styl/antinatalismus-de-giraud.A180418_144516_xman-styl_fro

ZLÁMALOVÁ, Lenka. Přestárlé děti. *Echo24.cz* [online]. Praha: Echo Media, 18. května 2018 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SKtFq/prestarle-deti>

KOŽMÍNOVÁ, Michaela. Zachraňují svět tím, že nemají děti. Ekologických antinatalistů přibývá. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 24. června 2018 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/porodnost-zachranuji-svet-nemaji-deti-antinatalismus.A180620_092546_zahranicni_mko

RÖHRICHOVÁ, Gabriela. Mariana Prachařová: Rozhodnutí nemít děti je úplně v pořádku. *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 24. srpna 2018 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-vip-rozhovory/560742/mariana-pracharova-rozhodnuti-nemit-deti-je-uplne-v-poradku.html>

VRZALOVÁ, Veronika. Bydlení Kim Cattrall: Dovádívá Samantha nechala nahlédnout do své ložnice. *Deník.cz* [online]. Praha: Vltava Labe Media, 3.11.2018 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://sip.denik.cz/celebrity/bydleni-kim-cattrall-dovadiva-samantha-nechala-nahlednout-do-sve-loznice-20190121.html>

Bez uvedení autora/autorky. Smutná zpráva! Naše planeta je tak zničená, že se některé ženy rozhodují nemít děti! Čeho se nejvíce bojí? *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 20.12.2018 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://lajk.iprima.cz/viraly/smutna-zprava-nase-planeta-je-tak-znicena-ze-se-nektere-zeny-rozhoduji-nemit-deti-ceho-se>

Bez uvedení autora/autorky. FOTO: Pár nechce mít děti, aby nekontaminoval svět! Schytává za to tvrdou kritiku. *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 08.02.2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://lajk.iprima.cz/viraly/foto-par-nechce-mit-deti-aby-nekontaminoval-svet-schytava-za-to-tvrdou-kritiku>

Bez uvedení autora/autorky. ODHALENO: Kvůli téhle smutné věci nechce třetina mileniálů mít děti! Proč je podle nich lepší se nerozmnožovat? *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 06.03.2019 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://lajk.iprima.cz/viraly/odhaleno-kvuli-tehle-smutne-veci-nechce-tretina-milenialu-mit-deti-proc-je-podle-nich-lepsi>

SCHUSTER, Robert. Dítě je to nejhorší, co může někdo provést životnímu prostředí, tvrdí německá autorka. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 6. března 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/dite-je-to-nejhors-co-muze-nekdo-provest-zivotnimu-prostredi-tvrdi-nemecka-autorka.A190306_143100_ln_zahranici_mha

BOČEK, Jan. Přibývá bezdětných Češek. Mezi dnešními třicátnicemi bude bez potomků každá šestá. *iRozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 12. března 2019 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cesko-populace-bezdetnost-deti-vysoka-skola-socialismus_1903120600_jab

HLAVÁČOVÁ, Veronika. Kariéra, volnost, pestrý osobní život. Bezdětnost je v Česku na vzestupu, dosáhne až 20 procent. *iRozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 12. března 2019 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/bezdetnost-deti-kariera-populace-porodnost-statistika-materstvi_1903122040_pla

KREJČÍ, Veronika. Nechci rodit, abych zachránila svět. Desítky žen se zřekly budoucích dětí kvůli globálnímu oteplování. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 12. března 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/nechci-rodit-abych-zachranila-svet-desitky-zen-se-zrekly-budoucich-deti-kvuli-globalnimu-oteplotvani.A190311_172845_ln_zahranici_krev

Bez uvedení autora/autorky. Milujte se, ale nemnožte se: Mít dítě je ta nejhorší rána pro klima! Tvrdí ženy i vědci. *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 13. března 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-pribehy/599745/milujte-se-ale-nemnozte-se-mit-dite-je-ta-nejhors-i-rana-pro-klima-tvr-di-zeny-i-vedci.html>

KANTOR, Lukáš. Neroďte děti, je to neekologické a patriarchální, hlásá německá učitelka. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 13. března 2019 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/nemecko-svet-deti-populace-demografie-ekologie-feminismus.A190311_195734_zahranicni_luka

KREJČÍ, Veronika. Odpírání mateřství kvůli klimatu? Krize přijde, ale je to spíše sobeckost, říká klimatolog Čílek. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 14. března 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/lide/odpirani-materstvi-kvuli-klimatu-krize-prijde-ale-je-to-spise-sobeckost-rika-klimatolog-cilek.A190313_154311_lide_krev

SULOVSÁ, Lucie. Když se z bezdětnosti stává ideologie. *Echo24.cz* [online]. Praha: Echo Media, 14. března 2019 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SurN5/kdyz-se-z-bezdetnosti-stava-ideologie>

CHLUPÁČEK, Ondřej. Za záchranu Země nerozením dětí! Je to divadlo, planetě spíš uškodí. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 15. 3. 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://nazory.aktualne.cz/komentare/za-zdravou-zemi-zadne-deti-a-krev-na-ulicich-je-to-divadlo/r~49414080466a11e9b2a00cc47ab5f122/>

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Pozor na přání nemít děti. Upřednostňování planety každé ženě jednou bude připadat směšné. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 16. března 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/kovarova-pozor-na-prani-nemit-deti-uprednostnovani-planety-kazde-zene-jednou-bude-pripadat-smesne.A190315_113849_ln_nazory_pev

JOCH, Roman. Rozhodnutí nemít děti z ‚etických důvodů‘ je doslovně dekadentní a protilidské. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 22. března 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/rozhodnuti-nemit-deti-z-etickyh-duvodu-je-doslovne-dekadentni-a-protilidske.A190322_095159_ln_nazory_ele

ČERNÝ, David. Rozhodnutí nemít děti může být rozumné a eticky oprávněné. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 25. března 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/cerny-rozhodnuti-nemit-deti-je-za-urcitych-podminek-rozumne-a-eticky-opravnene.A190324_074456_ln_nazory_ele

KABÁTOVÁ, Šárka. Generace bezdětných žen sílí. Češky dohání evropské „trendy“ se zpožděním pěti let. *SeznamZpravy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 10. 6. 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/generace-bezdetnych-zen-sili-cesky-dohani-evropske-trendy-se-zpozdenim-peti-let-73872>

ŠKALDOVÁ, Markéta. Devět znaků, které mluví jasně. Dítě mít nechcete! *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 6. července 2019 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jenprozeny/volny-cas/devet-znaku-ze-nehcete-dite.A190704_120538_jpz-volny-cas_skld

ŠUMBEROVÁ, Vladka. Mužům manželství prospívá, ženy jsou šťastnější svobodné a bezdětné. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 23. července 2019 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/single-vdana-zenaty-manzelstvi-muz-zena-vztahy-stesti-spokojenost.A190720_143638_vztahy-sex_abr

PIKORA, Vladimír. Ekologická úzkost pohltila Evropu. Přestaneme kvůli enviromentálnímu žalu rodit děti? *Reflex.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 1. srpna 2019 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/96771/vladimir-pikora-ekologicka-uzkost-pohltila-evropu-prestaneme-kvuli-enviromentalnimu-zalu-rodit-deti.html>

Bez uvedení autora/autorky. Antinatalisté: Bojí se klimatické změny a nechtějí, aby lidstvo dál plodilo děti. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 15. 8. 2019 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/antinataliste/r~f4fd61e8bdba11e98aa4ac1f6b220ee8/>

HYKL, Bibiana Martina. Rozhodly se pro život bez dětí. Lidé jim jejich rozhodnutí vyčítají. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 5. září 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/zdravi/materstvi-matky-rozhodnuti-zivot-bez-deti-single-tehotenstvi-poceti-slavne-osobnosti-zeny-damy-holly.A190904_125222_zdravi_bib

ŠKALDOVÁ, Markéta. Proč se známé ženy rozhodly být bezdětné? Kvůli zneužívání i nemoci. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 9. října 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/bezdetne-celebrity.A191008_110256_jpz-laska-sex_skld

Bez uvedení autora/autorky. Kvůli globálnímu oteplování nechtějí mít děti. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 8. 11. 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/deti/clanek/nechteji-mit-deti-kvuli-globalnimu-oteplovani-40302700>

FIFKOVÁ, Hanka. Proč se ženám rodí stále méně dětí. *Novinky.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 14. 12. 2019 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/deti/clanek/proc-se-zenam-rodí-stále-mene-deti-40306929>

JANDOUREK, Jan. Nový trend: nemít děti, aby se zachránila planeta. Nedává to ale velký smysl. *Forum24.cz* [online]. Praha: Forum 24, 28. 12. 2019 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/novy-trend-nemit-deti-aby-se-zachranila-planeta-nedava-to-ale-velky-smysl/>

NAVRÁTILOVÁ, Marie. Rozhodnutí nebýt matkou se dnes nenosí, říká herečka Petra Bučková. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 9. března 2020 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/petra-buckova-herecka-materstvi-dite-serial-hlava-meduzy.A200305_105416_vztahy-sex_job

ŠUBRTOVÁ, Diana. Nemusím být součástí koloběhu, říká Kameníková o rozhodnutí nemít děti. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 12. března 2020 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/revue/spolecnost/anna-kamenikova-herecka-deti-kraus-nemcova-kucharka-manzel-kamenik.A200311_115422_lidicky_sub

HYKL, Bibiana Martina. Zpěvačka nechce být matkou. Není to povinnost, říká. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 15. června 2020 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/zdravi/beverley-knightova-soulova-zpevacka-materstvi-poceti-porod-tehotenstvi-dite-potomci.A200615_082310_zdravi_bib

Bez uvedení autora/autorky. Dcera Asterové Anna nekompromisně odmítá mít děti: Teď řekla, co na to manžel! *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 4. července 2020 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/celebrity-ceske-celebrity/648670/dcera-asterove-anna-nekompromisne-odmita-mit-deti-ted-rekla-co-na-to-manzel.html>

ELŠÍKOVÁ, Klára. Bezdětné ženy jsou vnímané jako nenormální. Nejsme žádná monstra, obhajují se. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 13. 7. 2020 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/zeny-ktere-nemaji-matersky-pud-aneb-zenstvi-nerovna-se-mater/r~2b96ec70c06b11ea8972ac1f6b220ee8/>

VALEŠOVÁ, Aneta. 9 nejhorších vět, které může žena slyšet, když nechce děti. *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 26. července 2020 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-laska-a-vztahy-laska-a-vztahy/650377/9-nejhorsich-vet-ktere-muze-zena-slyset-kdyz-nechce-deti.html>

VAVŘINOVÁ, Markéta. Jsem normální, když nechci mít děti? Dilema, které vaše matka asi neřešila. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 31. července 2020 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/materstvi-nechci-dite-porod-matka-rozhodnuti-bezdetna.A200730_132351_ona-vztahy_job

Bez uvedení autora/autorky. Ženy bez dětí jsou zřejmě moderními čarodějnicemi, tvrdí list Le Figaro. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 5. 8. 2020 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/zeny-bez-deti-jsou-zrejme-modernimi-carodejnicemi-tvrdi-list/r~a6f62888d6f311eab408ac1f6b220ee8/>

Bez uvedení autora/autorky. Nechtěly, nebo jim to nevyšlo. Hvězdy, které se rozhodly nemít děti. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 2. října 2020 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/jenprozeny/laska-sex/celebrity-nemaji-deti-herecky-jennifer-aniston-helen-mirren-renee-zellweger-oprah-winfrey.A200926_102133_jpz-laska-sex_abr

ŠŤASTNÁ, Kristýna. Nechci děti. Zpověď pěti žen, které netouží být matkami. *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 30. října 2020 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://zeny.iprima.cz/zivotni-styl/nechci-deti-zpoved-peti-zen-ktere-netouzi-byt-matkami>

RYŠÁNEK, Adam. „S čistým svědomím nemůžu mít dítě“. Změna klimatu odrazuje od rodičovství. *SeznamZpravy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 30. 11. 2020 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/s-cistym-svedomim-nemuzu-mit-dite-zmena-klimatu-odrazuje-od-rodicovstvi-131633>

VLČKOVÁ, Tereza a Karolína NOVOTNÁ. Tradiční rodina se mění. Bezdětné a singles přesto odsuzuje polovina Čechů. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 25. prosince 2020 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rodina-v-roce-2020-rozvody-snatky-manzelstvi-rodicovstvi-singles-rozvody-vyzkumny-ustav-prace-a-soci.A201210_120726_domaci_vlc

ŠUBRTOVÁ, Diana. Rozhodnutí nemít děti jsem nikdy nelitovala, říká Samantha ze Sexu ve městě. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 4. ledna 2021 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/revue/vztahy-a-sex/kim-cattrall-herecka-serial-sex-ve-meste-samantha-deti-materstvi-vek.A201228_160158_sex_sub

F., Tamara. Odhaleno: Proč chce být čím dál více žen bezdětných? Tohle jsou ty pravé důvody! *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 21.01.2021 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: <https://lajk.iprima.cz/viraly/odhaleno-proc-chce-byt-cim-dal-vice-zen-bezdetnych-tohle-jsou-ty-prave-duvody>

Bez uvedení autora/autorky. ODHALENO: Tohle je nejčastější důvod, proč v dnešní době lidé nechtějí mít děti! Proč je to tak vážné? *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 23.04.2021 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://lajk.iprima.cz/viraly/odhaleno-tohle-je-nejcastejsi-duvod-proc-v-dnesni-dobe-lide-nechteji-mit-deti-proc-je-to-tak-vazne>

VÁCLAVÍKOVÁ, Jana. Používá solární panely a rozhodl se nemít děti. Američan popisuje "žal" z klimatu. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 2. 5. 2021 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/co-je-environmentalni-zal-zmeny-klimatu-ovlivnuji-i-mysl/r~40d7616ea33211eb8e470cc47ab5f122/>

RYŠÁNEK, Adam. Problém velmoci v jedné větě: „Děti nechci, vyčerpávající“. *SeznamZpravy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, 25. 5. 2021 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/problem-velmoci-v-jedne-vete-deti-nehcci-vycerpavajici-155884>

SEDLÁČEK, Mojmír. Jak jsou v životě spokojení lidé, kteří nechtějí mít děti? Nový výzkum přinesl zajímavou odpověď. *iPrima.cz* [online]. Praha: FTV Prima, 09.07.2021 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://zoommagazin.iprima.cz/zajimavosti/zivotni-spokojenost-deti-rodice>

ČERNÁ, Ernestina. Mladí Francouzi stále častěji neplánují mít děti. Mají obavy z růstu populace a globálního oteplování. *iRozhlas.cz* [online]. Praha: Český rozhlas, 14. července 2021 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/mladi-francouzi-klesajici-porodnost-nechteji-deti-globalni-oteplovani_2107141751_ern

VALEŠOVÁ, Aneta. Slavné ženy, které se rozhodly pro život bez dětí. Jaký je jejich důvod? *Blesk.cz* [online]. Praha: Czech News Center, 15. července 2021 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://prozeny.blesk.cz/clanek/pro-zeny-vip-ze-zivota-hvezd/613625/slavne-zeny-ktere-se-rozhodly-pro-zivot-bez-deti-jaky-je-jejich-duvod.html>

Bez uvedení autora/autorky. Raději si pořídit kočku než dítě. Ženy po pandemii mají jasno, mít rodinu je stres. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 8. 9. 2021 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/zeny-po-pandemii-nechteji-zakladat-rodinu-je-to-stresujici/r~c9c317e6107111ecb02dac1f6b220ee8/>

Bez uvedení autora/autorky. Janů, Zagorová či Anistonová. Slavné ženy, které se rozhodly pro život bez dětí. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 5. 10. 2021 [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/celebrity/10-slavnych-zen-ktere-nestihly-materstvi/r~0b50bbf652bf11e89efbac1f6b220ee8/>

BARTÍK, Ivo. Chcete dítě? Sežente si povolenku. *Deník.cz* [online]. Praha: Vltava Labe Media, 13.10.2021 [cit. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/pomahejme-zemi-eko-pribehy/chcete-dite-sezente-si-povolenku.html>

SVĚŘÁK, Vojtěch. Dobrovolně bezdětní. Češi nechtějí přivést potomky na zdevastovanou planetu. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 7. listopadu 2021 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/klimaticka-zmena-krize-ekologie-globalni-oteplovani-zivotni-prostredi-bezdetnost-environmentalni-zal.A211103_155413_domaci_idvs

BALVÍN, Jaroslav. Nový trend. Klimatická krize odrazuje mladé lidi mít děti. *Deník.cz* [online]. Praha: Vltava Labe Media, 21.12.2021 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/klima-krize-deti-mladi-20221220.html>

KOLMAN, Petr. Nižší důchod pro bezdětné nebude fér. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 22. prosince 2021 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/nazory/nizsi-duchod-pro-bezdetne-nebude-fer.A211222_191000_ln_nazory_tmr

Bez uvedení autora/autorky. Nejlepší ekologická diplomka je o dobrovolné bezdětnosti. *Echo24.cz* [online]. Praha: Echo Media, 30. prosince 2021 [cit. 2022-01-09]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SUNwS/nejlepsi-ekologicka-diplomka-je-o-dobrovolne-bezdetnosti>

VLČKOVÁ, Tereza. Děloha neznamená, že musím mít děti. Bezdětní bojují s okolím i stereotypy. *iDNES.cz* [online]. Praha: Mafra, 30. prosince 2021 [cit. 2022-01-10]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/dobrovolna-bezdetnost-pribehy.A211221_153124_domaci_vlc

Použitá literatura a zdroje

AMBROŽOVÁ, Tereza. *Autenticita jako faktor spokojenosti v partnerském vztahu*. Olomouc, 2018. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Marek Kolařík.

BADINTER, Elisabeth. *Materská láska od 17. storočia po súčasnosť*. Bratislava: Aspekt, 1998. ISBN 80-85549-04-2.

BARTLETT, Jane. *Will you be mother: Women who choose to say no*. London: Virago Press, 1996.

BECK, Ulrich a Elisabeth BECK-GERNSHEIM. *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press, 1995.

BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: SLON, 2004. ISBN 80-86429-32-6.

Bez uvedení autora/autorky. Zpravodajské weby měly v prvním čtvrtletí vyšší návštěvnost. *MediaGuru.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-01-08]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2021/04/zpravodajske-weby-mely-v-prvnim-ctvrtleti-vyssi-navstevnost/>

Bezdětně s respektem. *Facebook.com* [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/bezdetne>

BRUNSCHWEIGER, Verena. *Kinderfrei statt kinderlos: Ein Manifest*. Marburg: Büchner-Verlag, 2019. ISBN 978-3-96317-148-2.

COLLINS, Randall. *Three sociological traditions: selected readings*. New York: Oxford University Press, 1985.

ČERMÁKOVÁ, Marie, Hana MAŘÍKOVÁ, Jadwiga ŠANDEROVÁ a Milan TUČEK. *Proměny současné české rodiny. Rodina – gender – stratifikace*. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-93-1.

DONATH, Orna. Choosing motherhood? Agency and regret within reproduction and mothering retrospective accounts. *Women's Studies International Forum*. 2015, 53, 200-209. Dostupné také z: <https://fr.art1lib.org/book/53270728/6e1cc6>

DRTINOVÁ, Daniela. Nemít děti je stigma. Chystám se na sterilizaci, nebyla bych šťastná, říká Šrubařová. *DVTV.cz* [online]. 2020 [cit. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://www.dvttv.cz/video/nemit-deti-je-stigma-chystam-se-na-sterilizaci-nebyla-bych-stastna-rika-srubarova?fbclid=IwAR0BLR7mUCmo45P7-FjF1tA597coNaUR200PVpZBLRaVKWViHQCetEV-ECA>

FUKUYAMA, Francis. *Velký rozvrat: lidská přirozenost a rekonstrukce společenského řádu*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1438-1.

GIDDENS, Anthony. *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-91-5.

GILES, David, Rachel L. SHAW a William MORGAN. Representations of voluntary childlessness in the UK press, 1990–2008. *Journal of Health Psychology* [online]. 2009, 14(8), 1218-1228 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: doi:10.1177/1359105309346341

GLASER, Barney a Anselm STRAUSS. *The Discovery of Grounded Theory*. Chicago: Aldine, 1967.

GOLDTHORPE, John H. *Social Mobility and Class Structure in Modern Britain*. Oxford: Clarendon Press, 1987.

GRAHAM, Melissa a Stephanie RICH. Representations of Childless Women in the Australian Print Media. *Feminist Media Studies* [online]. 2014, 14(3), 500-518 [cit. 2022-03-10]. Dostupné z: doi:10.1080/14680777.2012.737346

HAJNAL, John. European marriage patterns in perspective. *Population in history* [online]. London, 1965, 101-143 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://u.demog.berkeley.edu/~jrw/Biblio/Eprints/%20G-I/hajnal.1965.european.marriage.pdf>

HALL, Stuart. The spectacle of the “other” in *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices (Culture, Media and Identities series)*. London: Sage, 1997, s. 223–290.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

HAŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: SLON, 2009. ISBN 978-80-7419-020-9.

HAŠKOVÁ, Hana a Jana POMAHAČOVÁ. *Rodičovství a bezdětnost ve vybraných časopisech pro ženy a pro muže*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-111-3.

HAŠKOVÁ, Hana, Petra ŠALAMOUNOVÁ, Hana VÍZNEROVÁ a Lenka ZAMYKALOVÁ. *Fenomén bezdětnosti v sociologické a demografické perspektivě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-092-3.

HEALEY, Jenna. Rejecting Reproduction: The National Organization for Non-Parents and Childfree Activism in 1970s America. *Journal of Women's History*. 2016, 28(1), 131-156. Dostupné také z: <https://fr.art1lib.org/book/75045298/22b6c5>

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

HUNT, Elle. BirthStrikers: meet the women who refuse to have children until climate change ends. *TheGuardian.com* [online]. 12 Mar 2019 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2019/mar/12/birthstrikers-meet-the-women-who-refuse-to-have-children-until-climate-change-ends>

CHANCEY, Laurie a Susan A. DUMAIS. Voluntary childlessness in marriage and family textbooks, 1950–2000. *Journal of Family History*. 2009, 34 (2), s. 206–223.

CHEJNOVÁ, Pavla. Diskurz českých childfree. *Jazykovědné aktuality* [online]. 2011, XLVIII (1–2), 16–21 [cit. 2022-02-05]. ISSN 1212-5326. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/323445813_Diskurs_ceskych_childfree

CHOI, Precilla, Carole HENSHAW a Sarah BAKER. Supermum, superwife, supereverything: performing femininity in the transition to motherhood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*. 2005, 23(2), 167-180. Dostupné z: doi:10.1080/02646830500129487

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

JORDAN, Brigitte a Robbie DAVIS-FLOYD. *Birth in Four Cultures: A Crosscultural Investigation of Childbirth in Yucatan, Holland, Sweden, and the United States*. 4th ed. Prospect Heights, IL: Waveland Press, 1993.

- KELLER, Jan. Kam běží běžící pás. In: *Eseje o nedávné minulosti a blízké budoucnosti*. Praha: G plus G, 1999. s. 9–29. ISBN 80-86103-28-5.
- KRAUS, Blahoslav. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.
- MAŘÍKOVÁ, Hana. *Muž v rodině: demokratizace sféry soukromé*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1999. Working papers. ISBN 80-85950-69-3.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.
- MOORE, Julia. Reconsidering Childfreedom: A Feminist Exploration of Discursive Identity Construction in Childfree LiveJournal Communities. *Women's Studies in Communication* [online]. 2014, 37(2), 159-180 [cit. 2021-12-05]. ISSN 0749-1409, DOI:10.1080/07491409.2014.909375
- MOORE, Julia a Patricia GEIST-MARTIN. Mediated Representations of Voluntary Childlessness, 1900-2012. CASTANEDA, Donna, ed. *The Essential Handbook of Women's Sexuality*. Santa Barbara: Praeger, 2013, s. 233-251. ISBN 978-0-313-39709-7.
- MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: SLON, 2002. ISBN 978-80-86429-05-2.
- MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: SLON, 2006. ISBN 978-80-86429-87-8.
- MOŽNÝ, Ivo. Co v dnešní době znamená rodina. *Psychologie dnes*. 2007, 13(12), 30.
- MUSILOVÁ, Věra. *Dobrovolně bezdětní v České republice*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociologie. Vedoucí práce Dana Hamplová.
- MÜHLPACHR, Pavel. *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4550-7.
- NOVÁK, Tomáš. *O otcovské roli: [význam otce v rodině]*. Praha: Grada, 2013. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-4498-8.
- No Kidding Czech-Dobrovolně bezdětní. *Facebook.com* [online]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/NoKiddingCzech>

PETERSON, Helen. Absent Non-Fathers: Gendered representations of voluntary childlessness in Swedish newspapers. *Feminist Media Studies* [online]. 2014, (1), 22-37 [cit. 2021-12-04]. ISSN 1468-0777, DOI:10.1080/14680777.2012.680196

PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.

POTANČOK, Juraj. Zmeny v chápaní úlohy otca v súčasnej rodine. *Sociológia*. Bratislava, 2010, 42(2), 113-133.

PROVAZNÍK, Dušan. *Aktuálne problémy sociológie rodiny*. Bratislava: Veda, 1989. ISBN 80-224-0050-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073676476.

RABUŠIC, Ladislav. *Kde ty všechny děti jsou? Porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-86429-01-6.

RENZETTI, Claire M. a Daniel J. CURRAN. *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0525-2.

RICHIE, Cristina. Are You a GINK? The Case for “Green Inclinations, No Kids”. *AlternativesJournal.ca* [online]. June 26, 2014 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.alternativesjournal.ca/blog/are-you-a-gink-the-case-for-green-inclinations-no-kids/>

ROSSI, Alice S. Transition to Parenthood. *Journal of Marriage and the Family* [online]. February 1968, 30(1), 26-39 [cit. 2022-02-08]. Dostupné z: <https://cupdf.com/document/1968-alice-rossi-transition-to-parenthood.html>

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999.

STŘÍBRSKÁ, Šárka. *Dobrovolná bezdětnost jako odpověď na klimatickou krizi současného světa*. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce Arnošt Novák.

SULLEROT, Evelyne. *Krize rodiny*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-647-3.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.

VYMĚTAL, Jan. Autenticita v psychologii a psychoterapii. *Československá psychologie*. 2001, 45(5), 408-416.

ZAGER, Brian. Born under a bad sign: On the dark rhetoric of antinatalism. *Empedocles: European Journal for the Philosophy of Communication*. 2018, 9(1), 41-55.

ŽUMÁROVÁ, Monika. *Subjektivní pohoda a kvalita života seniorů*. Prešov: Akcent print, 2012. ISBN 978-8089295-43-2.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta:

Veselovská Jana Emilie

Razítko podatelny:

Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta:
2020

E-mail diplomantky/diplomanta:

18628195@fsv.cuni.cz

Studijní obor/forma studia:

Mediální studia (distanční)

Název práce v češtině:

Reprezentace dobrovolné bezdětnosti v online médiích

Název práce v angličtině:

Representation of voluntary childlessness in online media

Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013)

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí)

LS 2021/2022

Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků):

Téma dobrovolné bezdětnosti je ve společnosti stále vnímáno jako kontroverzní. Existující výzkumy se převážně zabývají příčinami a důvody k tomuto postoji zejména z hlediska sociologického, psychologického i ekonomického. V mediálním kontextu toto téma není příliš zastoupeno. Analýzu tematiky rodičovství a bezdětnosti ve vybraných tištěných časopisech pro muže a ženy zpracovala v roce 2006 Hana Hašková a Jana Pomahačová. Z jejich výzkumu vzešlo, že v časopisech pro ženy tradiční pojetí hodnoty rodičovství a touhy po něm dominuje a dobrovolná bezdětnost je silně marginalizována. V časopisech pro muže je obecně téma zakládání rodiny zastoupeno velmi okrajově a mužská volba bezdětnosti není zastoupena vůbec. Další studie jiných autorů se zabývají např. analýzou online komunikace organizací dobrovolně bezdětných, např. *No Kidding!* Tato organizace vznikla v roce 1984 v Kanadě a její česká pobočka v roce 2008.

Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků):

Cílem diplomové práce je zmapovat mediální reprezentaci tématu dobrovolné bezdětnosti v prostředí online médií a zodpovědět následující výzkumné otázky:

Jakým způsobem vybraná česká online média konstruuje téma dobrovolné bezdětnosti?

Jak jsou reprezentovány dobrovolně bezdětné ženy (případně muži) v mediálních obsazích?

Lze vypořádat proměnu mediální reprezentace tohoto tématu v čase?

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1. Úvod – vymezení tématu
2. Teoretická východiska
  - 2.1. Interdisciplinární definice dobrovolné bezdětnosti
  - 2.2. Kulturní pojetí rodičovství/mateřství/otcovství a jeho vývoj
  - 2.3. Rešerše dosavadních výzkumů na toto téma a na témata s ním související
3. Metodologie
  - 3.1. Kvalitativní výzkum – zakotvená teorie
  - 3.2. Výzkumné otázky
  - 3.3. Výběrový soubor
4. Výsledky výzkumu

5. Závěr – shrnutí poznatků a prezentace výsledků

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Príspevky v českých zpravodajských online médiích (Aktuálně.cz, Blesk.cz, ČeskéNoviny.cz, ČT24.cz, Deník.cz, E15.cz, Echo24.cz, Forum24.cz, iDNES.cz, iHNed.cz, Info.cz, iPrima.cz, iRozhlas.cz, Lidovky.cz, Novinky.cz, Reflex.cz, SeznamZpravy.cz, TN.cz, Týden.cz) od roku 2008 po současnost

Databáze: Newton Media

Klíčová slova: dobrovolná bezdětnost, childfree, No Kidding, odmítání mateřství, odmítání otcovství, odmítání rodičovství

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Kvalitativní analýza: zakotvená teorie (otevřená, axiální a selektivní kódování)

Rozdělení zkoumaného materiálu na dvě části: první na příspěvky z roku 2008 až 2013 a druhé na příspěvky z roku 2014 až 2021.

Rok 2008 je spojen se vznikem české pobočky organizace *No Kidding!* Zároveň z demografického hlediska od tohoto roku docházelo v ČR ke kontinuálnímu poklesu porodnosti až do roku 2013, kdy (v rámci tohoto období) dosáhla nejnižší hodnoty. Po roce 2013 se opět začala zvyšovat.

Na obě části zkoumaného materiálu budou aplikovány postupy zakotvené teorie s cílem zjistit, jak je téma ve vybraných mediálních obsazích reprezentováno a jak jsou reprezentováni dobrovolně bezdětní. Dalším krokem bude porovnání reprezentace v obou sledovaných obdobích.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

HÁŠKOVÁ, Hana. *Fenomén bezdětnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2009.

Autorka se zabývá vysvětlením bezdětnosti, dobrovolné i nedobrovolné, v české společnosti. Zkoumá faktory, které k tomuto fenoménu vedou a jak ho reflektují sami bezdětní.

HÁŠKOVÁ, Hana a Jana POMAHAČOVÁ. *Rodičovství a bezdětnost ve vybraných časopisech pro ženy a pro muže*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2006.

Studie zkoumá, jakým způsobem je reflektováno téma rodičovství a bezdětnosti v genderově odlišně zacílených tištěných periodikách vydávaných v ČR po roce 1989. Poukazuje na obsahové a stylistické podobnosti i odlišnosti a využívá k výzkumu kvalitativní i kvantitativní obsahovou analýzu.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.

Knihou popisuje metody kvalitativního výzkumu, metodiku sběru dat, jejich kódování, vyhodnocení a interpretaci. Věnuje se popisu smíšených strategií, hodnocení kvality výzkumu a využití počítačových nástrojů k výzkumu.

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999.

Publikace shrnuje postupy a techniky metody zakotvené teorie. Rozebírá jednotlivé postupy kódování a uvádí praktické příklady.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010.

Publikace představuje přehled nejběžnějších metodologických postupů jak v akademickém, tak komerčním výzkumu médií. Jednotlivé kapitoly se zabývají konkrétními tématy výzkumu – teoretickým úvodem, popisem aplikace metody a příkladovou studií.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

VYCHOVÁ, Šárka. *Dobrovolná bezdětnost jako sociální fenomén*. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Pracoviště Historické sociologie. Vedoucí práce Vávra, Martin.

STŘÍBRSKÁ, Šárka. *Dobrovolná bezdětnost jako odpověď na klimatickou krizi současného světa*. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Program Sociální a kulturní ekologie. Vedoucí práce Novák, Arnošt.

HIRKOVÁ, Kristýna. *Dobrovolná bezdětnost ve světle deklarací žen v internetových diskusích v období 2015 - 2016*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Studium humanitní vzdělanosti - Společenskovědní modul. Vedoucí práce Turková, Miloslava.

PECHÁČKOVÁ, Tereza. *Dobrovolná bezdětnost pohledem aktérů*. Praha, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Studium humanitní vzdělanosti - Společenskovědní modul. Vedoucí práce Turková, Miloslava.

Datum / Podpis studenta/ky

19.7.2021

.....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

.....

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.